

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK VE ERGENLERDE OKULA BAĞLANMA
İLE AKRAN İNANÇLARI VE DUYGU ZORBALIĞI
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevil Gülcan GÖREN

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Aslı Burçak TAŞÖREN

TEMMUZ – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

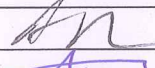

ÇOCUK VE ERGENLERDE OKULA BAĞLANMA
İLE AKRAN İNANÇLARI VE DUYGU ZORBALIĞI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevil Gülcan GÖREN

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 26/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. J. H. D. Tazman	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. E. Ersari Cicereli	Basarılı	
Doç. Dr. A. Haydar SAK	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sevil Gülcan GÖREN

26.07.2017

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Yrd. Doç. Aslı Burçak TAŞÖREN'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Araştırmayı hazırlamamda birçok değerli insanın yardım ve katkıları bulunmaktadır. Bu çalışmayı yapmamda gerekli izinleri veren kurum ve kuruluşların değerli mensuplarına teşekkürü bir borç bilirim ayrıca verilerin toplanması sürecinde gerekli kolaylıkları sağlayan kuruluşlara teşekkür ederim.

Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme, babama ve aileme şükranlarımı sunarım. Yardımcı olan bütün değerli dostlarıma teşekkür ederim.

Sevil Gülcan GÖREN

26.07.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: OKULA BAĞLANMA	4
1.1. Bağlanma Kavramı.....	4
1.1.1. Bowlby ve Ainsworth	7
1.1.2. Bağlanma Tarzları.....	9
1.1.2.1. Güvenli Bağlanma	11
1.1.2.2. Kaygılı-Kararsız Bağlanma	13
1.1.2.3. Kaygılı-Kaçıngan Bağlanma	14
1.1.2.4. Kayıtsız Bağlanma Tarzı	15
1.1.2.5. Korkulu Bağlanma Tarzı	16
1.1.2.6. Saplantılı Bağlanma Tarzı	17
1.2. Çocuklukta Okula Bağlanma	18
1.2.1. Çocuklukta Bağlanma Süreci.....	18
1.2.1.1. Çocuklukta Bağlanmayı Etkileyen Diğer Unsurlar	21
1.2.2. Çocuklukta Okula Bağlanma	24
1.2.3. Okul Hazır Bulunuşluğu	25
1.2.4. Aile.....	27
1.2.5. Başarı	29
1.2.6. Sosyal Çevre	33
1.2.7. Motivasyon	33
1.2.8. Ekonomi.....	35
1.2.9. Okula Bağlılığı Destekleme	36
1.3. Ergenlikte Okula Bağlanma	39
1.3.1. Ergenlikte Bağlanma.....	39
1.3.2. Aile.....	42

1.3.3. Arkadaş	43
1.3.4. Kimlik/Benlik	44
1.3.5. Özerklik.....	45
1.3.6. Grup	45
1.3.7. Ergenlikte Okula Bağlanma	47
1.3.7.1. Ergenlerde Okula Bağlanmanın Sonuçları	49
1.3.8. Okula Bağlanma ile İlgili Gerçekleştirilmiş Çalışmalar	51
1.3.8.1. Okula Bağlanma ile İlgili Yurt İçinde Gerçekleştirilmiş Çalışmalar	51
1.3.8.2. Okula Bağlanma ile İlgili Yurt Dışında Gerçekleştirilmiş Çalışmalar	55
BÖLÜM 2: AKRAN İNANÇLARI VE DUYGU ZORBALIĞI	59
2.1. Akran İnançları.....	59
2.1.1. Okula Karşı Tutum	59
2.1.2. Arkadaşlık Beklentileri	61
2.1.3. Arkadaş Edinme.....	63
2.1.4. Arkadaşlık İlişkilerini Değerlendirme	65
2.2. Duygu Zorbaliğı.....	65
2.2.1. Zorbalık	65
2.2.2. Zorbalık Türleri.....	66
2.2.3. Çocuk Gelişimi Açısından Duygu Zorbaliğı.....	66
2.2.4. Okulda Zorbalık	66
2.2.5. Akran Zorbaliğı.....	67
2.2.6. Zorba ve Kurban Çocukların Özellikleri.....	67
2.2.7. Duygusal Çöküntüden Kurtulma	68
2.2.8. Duygu Zorbaliğında Aile Tutumları	70
2.2.8.1. Otoriter Tutum.....	71
2.2.8.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum.....	72
2.2.8.3. Demokratik Tutum	73
2.2.8.4. Koruyucu Tutum	74
2.2.8.5. Tutarsız Tutum	75

2.2.8.6. İlgisiz Tutum	75
BÖLÜM 3: YÖNTEM.....	79
3.1. Metodoloji	79
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	79
3.3. Veri Toplama Araçları	79
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	79
3.3.2. Okula Bağlanma Ölçeği	80
3.3.3. Akran İnançları Ölçeği.....	80
3.3.4. Zorbalık Davranış Eğilim Ölçeği.....	81
3.4. Verilerin Toplanması	82
3.5. Verileri Çözümleme Yöntemi	82
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	83
4.1. Demografik Bilgiler	83
4.2. Okula Bağlanma	83
4.2.1. Okula Bağlanma Düzeyleri.....	83
4.2.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Okula Bağlanma	84
4.2.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Okula Bağlanma.....	85
4.3. Akran İnançları.....	87
4.3.1. Akran İnançları Düzeyi.....	87
4.3.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akran İnançları.....	87
4.3.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Akran İnançları	88
4.4. Duygu Zorbalığı.....	89
4.4.1. Duygu Zorbalığı Düzeyleri	89
4.4.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Duygu Zorbalığı	89
4.4.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Duygu Zorbalığı.....	90
4.5. Ölçekler Arasındaki İlişkiler	91
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
5.1. Öneriler	95

KAYNAKLAR	97
EKLER.....	106
ÖZGEÇMİŞ.....	108

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
sf	: Sayfa
vd	: Ve Diğerleri
n	: Örneklem Sayısı
p	: Anlamlılık Değeri
r	: Korelasyon
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for Social Sciences)
ss	: Standart Sapma

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Bağlanma İlişkisinin Fonksiyonları.....	5
Şekil 2: Gelişimsel Olarak Çocuklarda Bağlanma Aşamaları.....	19
Şekil 3: Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar	21
Şekil 4: Çocuklarda Okula Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar	25
Şekil 5: Güvenli Bağlanma ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki	32
Şekil 6: Okula Bağlanma ile İlgili Konular ve Aralarındaki İlişki.....	38
Şekil 7: Ergenlikte Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar ve Aralarındaki İlişki	46

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Bağlanma tarzları	10
Tablo 2 : Dörtlü Bağlanma Modeli	41
Tablo 3 : Anne-Baba Tutumları, Bu Tutumların Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	77
Tablo 4 : Aile tutumları ve gelişen çocuk davranışı ve kişiliği.....	78
Tablo 5 : Öğrencilerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri.....	83
Tablo 6 : Okula Bağlanma Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	83
Tablo 7 : Okula Bağlanmanın Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi t Testi Sonuçları	84
Tablo 8 : Okula Bağlanmanın Sınıflara Göre Değerlendirilmesi Anova Testi Sonuçları.....	85
Tablo 9 : Scheffe Testi Sonuçları	86
Tablo 10 : Akran İnançları Ölçeğinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri.....	87
Tablo 11 : Akran İnançlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları	87
Tablo 12 : Akran inançları ölçeği puanlarının sınıflarına göre değişip değişmediğini belirlemek üzere yürütülen Anova	88
Tablo 13 : Scheffe Testi	88
Tablo 14 : Duygu Zorbalığı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	89
Tablo 15 : Duygu Zorbalığının Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 16 : Duygu Zorbalığının Sınıflarına Göre Anova Testi Sonuçları.....	90
Tablo 17 : Scheffe Testi Sonuçları	90
Tablo 18 : Okula Bağlanma Akran İnançları, ve Duygu Zorbalığının Birbiriyle İlişisini Belirlemek Üzere Yürütülen Korelasyon Analizi Sonuçları.....	91

Tezin Başlığı: Çocuk ve Ergenlerde Okula Bağlanma ile Akran İnançları ve Duygu Zorbalığı Arasındaki İlişki	
Tezin Yazarı: Sevil Gülcan GÖREN	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aslı Burçak TAŞÖREN
Kabul Tarihi: 26/07/2017	Sayfa Sayısı: ix (Ön Kısım) + 105 (Metin) + 2 (ek)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Psikoloji
<p>Bu araştırmanın amacı özel ortaokul öğrencilerinde okula bağlılıkları ile akran inançları ve duygu zorbalığı arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmektir. İstanbul ili Fatih ilçesinde bulunan özel ortaokullarda okuyan öğrenciler evreni oluşturmaktadır. Bu genel evren içinden uygun örneklem alma yoluyla belirlenen 4 özel ortaokulunda okuyan 294 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir.</p> <p>Araştırma tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, bağlanma ölçeği, akran inançları ve duygu zorbalığı ölçeği kullanılmıştır. Veriler bilgisayarda “SPSS for Windows vers. 21.0” programında çözümlenmiş, manidarlıklar minimum $p < ,05$ düzeyinde sınanmıştır. Frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçekler için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri saptanmıştır. t testi, tek yönlü varyans analizi ve post-hoc schfee testi ile korelasyon analizi uygulanmıştır.</p> <p>Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okula bağlılık puanlarının cinsiyetlerine göre toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık görülmezken, sınıflarına ve yaşlarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf seviyesi yükseldikçe okula bağlılık azalmaktadır. Yaş seviyesi yükseldikçe okula bağlılık azalmaktadır.</p> <p>Öğrencilerin akran inançları puanlarının cinsiyetlerine göre grupların aritmetik ortalamaları arasında erkek öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıflarına ve yaşlarına göre de anlamlı bir farklılık bulunmuştur.</p> <p>Öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının cinsiyetlerine, sınıflarına ve yaşlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 8. Sınıf öğrencilerinin en yüksek düzeyde duygu zorbalığı algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Yaş seviyesi yükseldikçe duygu zorbalığı artmaktadır.</p> <p>Okula bağlılık ile akran inançları ve duygu zorbalığı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda, okula bağlılık ile arkadaşla bağlılık, öğretmene bağlılık, akran inançları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, duygu zorbalığı ile negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Akran inançları ile duygu zorbalığı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygu zorbalık algısı arttıkça akranlara güven azalmakta ve okula karşı bağlılık azalmaktadır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Okula Bağlanma, Akran inançları, Duygu, Duygu Zorbalığı	

Title of thesis: The Relationship Between Peer Beliefs and Emotional Bullying	
Author: Sevil Gülcan GÖREN	Advisor: Asist. Prof. Aslı Burçak TAŞÖREN
Date: 26/07/2017	Nu. Of Pages: ix (Prep.) + 105 (Main Body) + 2 (App)
Department: Psychology	Subfield: Psychology
<p>The aim of this research is to determine whether there is a relationship between school loyalty and peer beliefs and emotional distress in private secondary school students. The students who study at private middle schools located in the province of Fatih in Istanbul constitute the universe. A sample of 294 students from 4 general secondary schools identified through appropriate sampling from this overall EVEN was identified.</p> <p>The research was organized in accordance with the screening model. In order to collect data, personal information form, attachment scale, peer beliefs and feelings bullying scale were used. The data is stored on the computer as "SPSS for Windows vers. 21.0" program, the significance was tested at minimum $p < 05$ level. Fr and percentage distributions were obtained, then the arithmetic mean and standard deviation values for the scales were determined. T-test, one-way variance analysis and post-hoc schfee test.</p> <p>While there was no significant difference between the total scale and any sub-dimension according to the gender of the loyalty scores of the students who constituted the sample group, there was a significant difference according to their class and age. As the class level increases, the commitment to the reading decreases. As age increases, attachment to the school decreases.</p> <p>There was a significant difference in the arithmetic mean of the groups according to the gender of the students' peer belief scores in favor of male students. A significant difference was also found according to their age and class.</p> <p>There was a significant difference in the emotional bullying scores of the students according to gender, class and age. It was found that 8th grade students had the highest perception of feeling bullying. As the level of age increases, the emotion typhus increases.</p> <p>Correlation analysis to determine the relationship between loyalty to the school and the relationship between peer beliefs and emotion bullying was found to be negatively correlated with feelings of bullying as a result of a positive relationship between commitment to school, commitment to a friend, commitment to teaching, and peer beliefs. Negative correlations were found between peer beliefs and emotion bullying. As feelings of bullying increase, confidence in peers decreases and commitment to the reading decreases.</p>	
Keywords: Attachment, Attaching to the Arrow, Peer Beliefs, Emotion, Emotional Bullying	

GİRİŞ

Bağlanma kavramı insanlar için bir ihtiyaç olarak görülebilir. Bu ihtiyaç doğum ile beraber başlamakta ve hayatın ilerleyen bölümlerinde de devam etmektedir. Bir bebek doğduğunda beslenme ve temel bakımları için anneye ya da benzeri bir bakıcıya bağlanmaktadır. İlerleyen dönemlerde bu bağlılık güvenlik ve sevgi gibi ihtiyaçları da kapsamaya başlamaktadır. Bağlanma ihtiyacı sadece bebeklik ve çocukluk dönemleri ile sınırlı kalmamaktadır. Ergenlik döneminde de insanlar bağlanma ihtiyacı duymaktadırlar. Bağlanma bir kişiye olabildiği gibi bir gruba ya da kuruma karşı da gerçekleşebilmektedir.

Okul, bağlanmanın gerçekleştiği kurumlardan biridir. İnsanlar belirli bir yaşa kadar hayatlarının büyük bir bölümünü okulda geçirmektedirler. Bu durum insanların okul hayatında arkadaş, öğretmen ve okulun kendisine bağlanma şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bu noktada devreye okula bağlanma kavramı girmektedir. Okula bağlanma kavramı öğrencinin kendisini okulun bir parçası olarak görme, okulda kendisine saygı duyulduğunu düşünme, okula karşı olumlu tutum geliştirme ve okulda gerçekleştirilen faaliyetlere katılma isteği göstermesidir. Anlaşılacağı üzere okula bağlanma öğrencinin hem sosyal hem de akademik gelişimi için son derece önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Okula bağlanmanın önemi nedeniyle okula bağlanmayı etkileyen unsurların neler olduklarının detaylı bir biçimde incelenmesi ve öğrencilerin okula bağlanma duygusu geliştirmelerinin önünün açılması gerekmektedir.

Okula bağlanmanın desteklenmesi noktasında okula bağlanmayı etkileyen unsurların dikkatli bir biçimde incelenmesi gerekir. Okula bağlanma aşamasında dikkat edilmesi gereken bir nokta da çocuklarda ve ergenlerde okula bağlanmayı etkileyen unsurların farklılıklar ve benzerlikler göstermesidir. Çocuklar için etkili olabilecek unsurlar ergenlerin okula bağlanma duygularını geliştirme noktasında işe yaramayabilir. Bunun nedeni çocukların ve ergenlerin gelişimsel özelliklerinin farklı olmasıdır. Çocuklar ve gençler bedensel ve duygusal olarak farklı gelişim özellikleri gösterirler ve farklı beklentiler içerisindedirler. Okulun bu beklenti ve gelişim özelliklerini dikkate alarak okula bağlanmayı istedik yönde etkileyecek uygulamalar geliştirmeleri faydalı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı okula bağlanma kavramının açıklanması ve çocuklarda ve ergenlerde okula bağlanmayı etkileyen unsurların ayrı ayrı incelenmesidir. Okula bağlanmanın eğitime sunacağı katkı bu çalışmayı önemli yapmaktadır. Bu amaçla çalışma genel olarak üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde bağlanma kavramı ve bağlanma tarzları incelenmiştir. Bağlanma tarzları arasında güveli bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma, kaygılı kaçınan bağlanma, kayıtsız bağlanma, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ayrıca bu bölümde bağlanma kuramını geliştiren ve literatüre büyük katkıları bulunan Bowlby ve Ainsworth hakkında da kısa bilgi verilmiştir. Zira yazarlar bağlanma konusunda alanyazına önemli eserler ve fikirler sunmuşlardır.

Çalışmanın ikinci bölümünde okula bağlanma çocuklar açısından incelenmiştir. Çocuklukta okula bağlanma kavramı, çocuklukta okula bağlanmayı etkileyen unsurlar, aile tutumları ve çocuklukta okula bağlanma arasındaki ilişki ve çocuklukta okula bağlanmayı desteklemek için yapılması gerekenler bu bölümde incelenen konular olmuştur. Ayrıca çocuklukta okula bağlanma ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar da değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ergenlikte okula bağlanma konusuna odaklanılmıştır. Bu bölümde öncelikle ergenlikte bağlanma kavramı açıklanmıştır ve ergenlik dönemindeki bağlanma alışkanlığının özellikleri değerlendirilmiştir. Dörtlü bağlanma modeli, ergenlikte okula bağlanmayı etkileyen unsurlar ve ergenlerde okula bağlanmanın sonuçları bu bölümde değerlendirilirken konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar da incelenmiştir.

Çalışmada iki nokta ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki konu hakkında yeterli çalışmanın yapılmadığıdır. Gerçekleştirilen çalışmalar okula bağlılığı çeşitli değişkenler açısından değerlendirmektedir. Fakat söz konusu değişkenler ile ilgili olarak ilgili kaynaklarda kapsamlı ilişkilerin oluşturulmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, gerçekleştirilen bu çalışmada oluşturulan başlıklar ilgili çalışmaların sonuçlarının bir araya getirilip oluşturulmasıyla oluşmuştur.

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer önemli nokta, yurt içinde konu hakkında gerçekleştirilen çalışmaların azlığı olmuştur. Bu sebeple yoğun bir biçimde yabancı kaynaklara başvurulmuş ve tercüme yapılmıştır.

Bu bağlamda araştırmada ortaokul öğrencilerinin akranlarına yönelik inançları ve algılanan duygu zorbalığına okula bağlanma düzeylerinin değişip değişmediği araştırılmıştır bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okula bağlanma puanları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
2. Okula bağlanma puanları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. Akran İnançları puanları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
4. Akran İnançları puanları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
5. Duygu Zorbalığı puanları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
6. Duygu Zorbalığı puanları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
7. Okula Bağlanma, akran inançları ve duygu zorbalığı puanları arasında bir ilişki var mıdır?

BÖLÜM 1: OKULA BAĞLANMA

1.1. Bağlanma Kavramı

Bağlanma kavramı duygusal bir süreci ifade etmektedir. Bağlanma durumunda birey kendisi için önemli olan diğer birey ya da bireylerle arasında güçlü bir duygusal bağ geliştirmektedir. Bireyin kendisi için önemli olan bireylerle arasında geliştirdiği söz konusu güçlü duygusal bağ “bağlanma” kavramı ile ifade edilmektedir (Kuyumcu, 2011: 60).

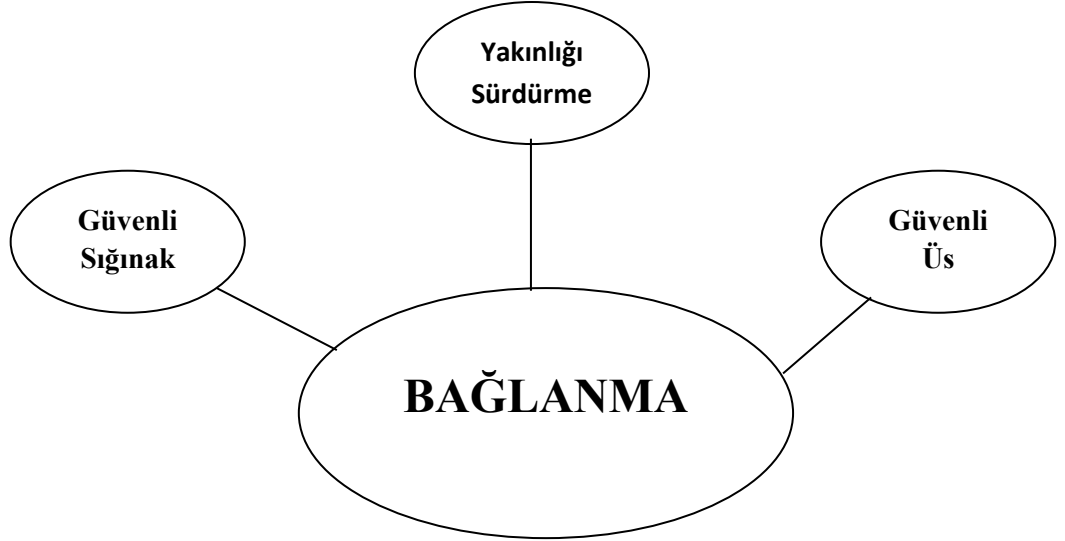
Bağlanma durumunda birey güven ve ait olma duygularını hissetmektedir. Güven ve ait olma duyguları birer ihtiyaç olarak görülebilir. Güven ve ait olma ihtiyaçlarını karşılamak için birey diğer bireylerle arasında söz konusu güçlü duyguyu oluşturur. Aslında bağlanma kavramı doğum ile beraber başlamaktadır. Yeni doğan bir bebek kendisine bakan kişiye karşı bağlanma duygusu geliştirir. Kendisine bakan söz konusu kişi “bağlanma kişisi” olarak isimlendirilir. Hayatın ilk yıllarında ortaya çıkan ve ihtiyaçların karşılanması için bakıcı bir kişiye karşı geliştirilen bağlanma duygusu ilerleyen yaşlarda da devam etmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen bazı çalışmalarda bebeklik dönemindeki bağlanma durumunun ilerleyen yaşlardaki bağlanma durumunu da etkilediği görülmüştür. Bebeklikte ve çocuklukta genellikle anne ile kurulan bağlanma duygusu ilerleyen yaşlardaki duygusal gelişimde ve ilişkilerde de bağlanma durumlarını etkilemektedir (Kırimer ve diğerleri, 2014: 46).

Özer (2011)'e göre bağlanma, “çocuğun başkalarıyla (ebeveynleriyle veya bakıcılarıyla) anlamlı duygusal ilişkiler kurabilme yetisi olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre ise bağlanma, kendisine bakım veren kişi ile çocuk arasında gelişen; bakım veren kişinin aranması, ona yakınlık kurma arayışı davranışlarının gösterilmesi gibi bir takım davranışlarla kendini gösteren, özellikle tehlike anlarında ve stres durumlarında açığa çıkan, dayanıklı ve devamlı bir duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır” (Özer, 2011: 3).

Kesebir (2011)'e göre ise “yaşamın erken dönemlerinde belirlenen ve süreklilik gösterdiği düşünülen bağlanma biçimi, kişinin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsünü şekillendiren bir fenomendir. Her bir bağlanma biçiminin klinik görünümüleri farklıdır, ileriye ve geriye dönük fenomenolojik yansımaları vardır. Kişinin başka bir kişi ile yakın bir ilişki kurup kurmadığı ve bu ilişkinin destekleyici ve koruyucu özellikler taşıyıp

taşımadığı, hayatının her döneminde ve yakın ilişkilerde gözlemlenebilir. Bağlanma kuramcılarına göre süt çocukluğu döneminde güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra çok az değişkenlik gösterir” (Kesebir, 2011: 321).

Özer (2011)'e göre bağlanmanın, “bireyin diğeriyle kurduğu duygusal bağ olarak tanımlandığı da görülmüştür. Bir başka tanıma göre ise bağlanma, bebek ile birincil bakıcısı arasında zamanla gelişen ve bu yakınlığı sürdürmeyi istemeyle sonuçlanan güçlü, duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır. Yakınlığı devam ettirme, güvenli sığınak ve güvenli üs olmanın, bağlanma ilişkisinin fonksiyonlarını ve bağlanmayı tanımlayan üç özellik olduğu ileri sürülmektedir”. Şekil 1 bu özellikleri göstermektedir.

Şekil 1: Bağlanma İlişkisinin Fonksiyonları

Kaynak: Özer (2011: 3-6).

Bağlanmanın oluşumunda ilk üç yılın son derece önemli olduğu ileri sürülmektedir. Buna göre bağlanma doğumdan itibaren iki ya da üç yıllık süre içerisinde bebek ile ona bakan kişi arasında ortaya çıkan ilişkidir ve bu ilişkinin nitelikleri ilerleyen yıllardaki bağlanma durumlarını da etkilemektedir. İlk üç yaş içerisinde bağlanmanın ne şekilde gelişeceği bakım yapan kişinin tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir. Bebeğe karşı genellikle anne olan bakıcının bebeğin bakım, rahatlık ve güvenlik gibi, beklentilerine ne şekilde cevap verdiği bebeğin bağlanma özelliklerini şekillendirmektedir. Bağlanma aşama aşama gerçekleşmektedir ve birçok farklı aşamadan geçmektedir. Fakat önemli bir ayrıntı da bağlanmanın oluşumunda bakım veren kişinin değil çocuğun bakım hakkındaki

duygu ve düşünceleridir. Çocuğun bakım hakkındaki duygu ve düşünceleri bakım veren kişinin davranışları ile şekillenmektedir. Diğer tarafta bakım veren kişinin çocuğa olan sevgisi bağlanmanın düzeyini etkilememektedir (Brotherson, 2005: 1).

Her bireyin bağlanma özellikleri farklıdır. Diğer bir ifadeyle bağlanma konusunda bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu bireyler farklılıkların sebebi kişiye özgü özellikler değildir. Bağlanmada bireysel farklılıkların nedeni bağlanmanın oluşumu ile ilgili olarak yaşanan süreçlerin bireyler arasında farklılık göstermesidir. Yaşanılan ilişki kalitesi bağlanmanın yoğunluğunu belirlemektedir. Bu noktada bağlanma konusunda üç önemli özelliğin bulunduğu belirtilmelidir. Birinci özellik ilişkide kalma isteğidir. Bu özellikte bağlanan kişinin bağlandığı kişi ile ne oranda bağlanma isteği duyduğu yada bağlanmaya devam etme isteği duyduğu belirleyici olmaktadır. İkinci özellikte bağlanılan figürün tehlike, tehdit ve hastalıklar gibi durumlarda ne derecede güvenilir olduğu belirleyici olmaktadır. Diğer bir ifadeyle bağlanılan figür bir koruma yada bir destek olarak görülmektedir. üçüncü özellikte ise bağlanma figürünün bir güvenli üs olarak görülmesi ve bağlanan kişiye rahatlık hissettirmesi söz konusudur. Bu durumda bağlanan kişi yeni keşifler için kendisinde güç bulacaktır (Kantarcı, 2009: 5).

Bireylerdeki bağlanma doğum ile beraber ilk yıllarda görülmektedir. Özellikle erken yaşlarda bağlanma durumunda çocuk anne yada benzeri bakıcı kişinin yokluğunda tedirginlik hissetmektedir. Bakıcı kişiyi gördüğünde ise bir rahatlama durumu söz konusu olmaktadır. Ainsworth bu durumu Yabancı Durum Prosedürü (the Strange Situation Procedure) ifadesi ile açıklamaktadır. Bu durumda çocuğun bakıcı kişiden ayrı kaldığında tekrar bir arada kalmak için ne kadar çok istek gösterdiği bağlanmanın boyutunu açıklama noktasında gözlemlenebilir bir ölçüt olarak düşünülebilir. Zira çocuk bakıcısı ile birleşmeyi ne kadar çok isterse bu durum bakıcısına olan güveninin ne kadar fazla olduğunu gösterecektir (Ijzendoorn, 2007).

İlerleyen sayfalarda Bowlby ve Ainsworth isimli araştırmacılardan bahsedilmektedir. Bu araştırmacıların gerçekleştirdikleri çalışmalar bağlanma noktasında önemli katkılar sunmuştur. Zira bu araştırmacılar “bağlanma kuramını” geliştirmişlerdir.

Bozdemir ve Gündüz (2016)`ya göre bağlanma kuramı, “belirli bireylerle yakın duygusal bağlar kurma eğilimini insan doğasının temel bir bileşeni olarak kabul eder. Diğer bir deyişle, bağlanma bebeklerde doğuştan vardır; yetişkinlik ve yaşlılık dönemi boyunca da

devam eder. Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bağlar ebeveynler ile kurulur; çünkü koruma, rahatlama ve destek için onlara güvenilir” (Bozdemir ve Gündüz, 2016: 1798).

Yazarların aktardığına göre bağlanma sisteminin;

1. Bakım verene (anneye) yakın olma;
2. Çevreyi keşfederken, yeni şeylere başlarken destek alabileceği “güvenli üs” olarak annesi kullanma ve
3. Bebeğin koruma, destek ihtiyacını karşılamak için anneye güvenmesini sağlayan bir sığınak olarak kullanması olmak üzere üç temel işlevi vardır.

Sağlıklı gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde bu bağlar varlıklarını devam ettirirler; fakat bunlar yeni bağlar tarafından tamamlanırlar ve bu yeni bağlar genellikle karşı cinsle kurulan türdendir. Bağlanma ilişkilerinde bağın devam etmesindeki temel unsur korumadır (Bozdemir ve Gündüz, 2016: 1798-1799).

Bağlanma davranışının açıklanmasında içsel süreçlerin etkili olduğunu belirten görüşler de bulunmaktadır. Kantarcı (2009)’a göre “bağlanma davranışının altında yatan davranış sistemi, nörofizyolojik süreçlerden kaynaklandığı varsayılan içsel süreçleri içerir. Bu içsel süreçler hem genetik rehberliğinde hem de çevresel faktörlerin etkisi altında gelişimsel değişimlere maruz kalır. Bağlanma Kuramına göre, bebekler, bakım vericileri ile olan etkileşimlerini özümseyerek, kendileri ve diğer insanlar hakkında içsel çalışan modeller geliştirirler” (Kantarcı, 2009: 4).

Bağlanma kavramı incelenirken, önceki sayfalarda da belirtildiği üzere iki yazardan bahsetmek gerekmektedir. Bunlar Bowlby ve Ainsworth’dur. Zira söz konusu yazarların araştırmaları bağlanma literatürüne ciddi katkılar sağlamıştır.

1.1.1. Bowlby ve Ainsworth

Bağlanma kuramı John Bowlby ve Mary Ainsworth’un ortak çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Teorinin temel hatları Bowlby tarafından çizilmiştir. Bu aşamada Bowlby etoloji (Davranış Bilimi), kibernetik (Güdüm Bilim), bilgi işleme süreci, gelişimsel psikoloji ve psikoanaliz kavramları üzerinde durmuştur. Bu kavramları kullanarak Bowlby çocuğun anne ile olan bağını ve annenin bulunmadığı durumda yaşadığı tedirginliği açıklamıştır. Ainsworth’un çalışmaları ile ise yeni bir yöntem

oluşturulmuştur. Bu yöntem sayesinde Bowlby'nin birçok görüşünün test edilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Dahası, Ainsworth'un çalışmaları sayesinde bağlanma kuramı ile ilgili olarak yeni görüşlerin sınanabilmeleri mümkün hale gelmiştir. Ayrıca Ainsworth "bağlanma figürü" kavramını alanyazına kazandıran kişi olmuştur. Yazara göre bağlanma figürü bebeğin dünyayı keşfetmesini sağlamaktadır (Bretherton, 1992: 759).

Bowlby'ye göre bağlanmayı incelemek için çocuğun erken yaşlarının incelenmesi nemlidir. Yazara göre bağlanma hakkındaki en iyi bililer çocuğun bakıcısı ile olan ilişkilerinin gözlemlenmesi yoluyla elde edilebilir. Bu noktada çocuğun bakıcısı ile olan ilişkilerine verdiği tepkiler gözlemlenmelidir. Yazara göre bu tepkiler ilerleyen yaşlardaki bağlanma özellikleri hakkında da bilgi verecektir (Bowlby, 1982: 28).

Bu yaşlarda bağlanmanın oluşumu ile ilgili olarak dört aşamanın bulunduğu ifade edilmektedir. Bu aşamalar ve açıklamaları şu şekilde özetlenebilir:

Aşama 1

Bağlanma Öncesi (0-6 Hafta)

Yeni doğan çocuk bakıcısının dikkatini nasıl çekeceğini bilir. Buna göre ağlama, gülümseme ve göz göze gelme gibi yöntemleri kullanır. Henüz bağlanma gerçekleşmemesine rağmen başkalarının varlığı ile sakinleşirler.

Aşama 2

Başlangıç Bağlanması (6 Hafta - 8 Ay)

Bebek bakıcısına karşı bir bağlanma duygusu geliştirmeye başlar. Bu duygunun gelişmesinde bebeğin ihtiyaçlarının karşılanması önemli rol oynamaktadır. Annenin varlığı bebeğin daha sakin olmasını sağlamaktadır ve bebek anneye daha fazla gülümsemektedir.

Aşama 3

Anlaşılır Bağlanma (8 Ay - 2 Yıl)

Bağlanma gerçekleştirilir. Bebek bakıcısından başkasını çok istemez. Bakıcısının varlığını daha fazla ister. Bakıcısının yanında kendisini çok daha rahat hisseder. Bakıcının bulunmaması bir tedirginlik nedenidir.

Aşama 4

Karşılıklı İlişkinin Oluşumu (18 Ay ve Üzeri)

Dilsel gelişimin ilerlemesi sayesinde bakıcıdan uzak kalmak eskisi kadar tedirgin etmez. Çocuk bakıcısı yanından uzaklaştığında geri döneceğinin farkındadır. Ayrıca güvenlik açısından bakıcısının yanında fiziksel olarak bulunmamasına rağmen herhangi bir tehlike durumunda bakıcısının orada olacağını bilir (Bowlby, 1998).

Ainsworth'un en önemli katkılarından biri ise "bağlanma davranışıdır". Yazarın gerçekleştirdiği çalışmaların sonucuna göre birey bağlandığı kişinin yokluğunda olumsuz duygular yaşayabilir ve davranışlar bu yönde gerçekleşir. Kişi bağlandığı kişi ile yeniden bir araya gelme isteği gösterir (Ainsworth, 1907).

Bağlanmanın aşamalarına ek olarak bağlanma tarzlarından da bahsetmek gerekir. Bu aşamada, bağlanma kavramının iyi bir biçimde anlaşılabilmesi için bağlanma tarzları detaylı olarak incelenmelidir.

1.1.2. Bağlanma Tarzları

İlgili kaynaklar incelendiğinde çeşitli bağlanma tarzlarından bahsedildiği görülmektedir. Bu bağlanma tarzları "Güvenli Bağlanma", "Kaygılı-Kararsız Bağlanma", Kaygılı-Kaçıngan Bağlanma", "Kayıtsız Bağlanma", "Korkulu Bağlanma" ve "Saplantılı Bağlanma" şeklindedir. Söz konusu bağlanma tarzları Tablo 1`de özetlenmektedir.

Tablo 1
Bağlanma tarzları

<i>Güvenli Bağlanma</i>	Güvenli bağlanma tarzının açıklanmasında “olumlu benlik” ve “olumlu başkaları” ifadeleri kullanılmaktadır. Bu tarzda düşük sınırlılık/korku ve düşük kaçınma düzeyleri bulunmaktadır. Güvenli bağlanma tarzı ile bağlanan bireyler kendileri hakkında olumlu algılarına sahiptirler. Dahası güvenli bağlanma bireyin yakın çevresi ile olumlu ilişkiler geliştirmesine de yardımcı olmaktadır.
<i>Kaygılı-Kararsız Bağlanma</i>	Kaygılı-kararsız bağlanma durumunda çocuk çabuk bir şekilde üzülebilmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanma tarzı çocuğun anne-babasından korkmasına ve hayal kırıklığı içerisinde yaşamasına neden olur. Bu duyguların ortaya çıkmasında özellikle anne-baba davranışlarının yorumlanması etkili olmaktadır
<i>Kaygılı Kaçınan Bağlanma</i>	Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzı çocuğun anne-babanın varlığından kaygı duyması ve bu durumu istememesini ifade etmektedir. Bu çocuklar anne-babaya karşı yakınlık kurmayı çok istememektedirler. Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip çocuklar çok az duygusal tepki göstermektedirler anne-babanın kendilerine karşı olan ilgilerine karşı isteksizdirler
<i>Kayıtsız Bağlanma</i>	Yaka (2011)‘e göre “kayıtsız bağlanma tarzı; olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelini içermektedir. Bu bağlanma tarzına sahip kişiler, bağımsız olmaya çok fazla önem verdikleri için başkalarıyla yakın ilişki kurmayı reddederler ve başkalarından gelebilecek hayal kırıklığı veya reddedilmekten hissedilecek olan rahatsızlığı yaşamamak için olumlu kendilik algılarını muhafaza etmeye çalışırlar” (Yaka, 2011: 18-19).
<i>Korkulu Bağlanma</i>	Korkulu bağlanma tarzında hem benlik algısı hem de başkaları olumsuz modele sahiptirler. Yüksek bir korku ve yüksek bir kaçınma düzeyi bulunmaktadır. Korkulu bağlanma tarzına sahip olan bireyler benlik algılarının olumlu olması noktasında başkalarına oldukça fazla önem verirler. Bu duruma rağmen yakınlık kurmaktan çekinirler. Kaybetmekten korkarlar. Reddedilmek ve başkalarının beklentilerinin bulunacağı düşüncesi diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmalarını engellemektedir (Kuyumcu, 2011: 61).
<i>Saplantılı Bağlanma</i>	Kuyumcu (2011)‘e göre “saplantılı bağlanma tarzı, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modeli olarak tanımlanır (yüksek anksiyete, düşük kaçınma). Saplantılı bağlanma, kendini değersiz hissetme veya sevmeye değer görmeme duygularına karşın başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri yansıtır. Bu nedenle saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ya da kanıtlama eğilimi gösterirler. Bu kişiler sürekli olarak ilişkileri ile takıntılıdır ve ilişkilerinden fazla gerçekçi olmayan beklentilere sahiptir” (Kuyumcu, 2011: 61).

Kaynak: Özer (2011: 12-14)‘den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın bu noktasında söz konusu bağlanma tarzları daha detaylı bir biçimde incelenmektedir.

1.1.2.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma tarzının açıklanmasında “olumlu benlik” ve “olumlu başkaları” ifadeleri kullanılmaktadır. Bu tarzda düşük sinirlilik/korku ve düşük kaçınma düzeyleri bulunmaktadır. Güvenli bağlanma tarzı ile bağlanan bireyler kendileri hakkında olumlu algılarına sahiptirler. Dahası güvenli bağlanma bireyin yakın çevresi ile olumlu ilişkiler geliştirmesine de yardımcı olmaktadır. Kuyumcu (2011)’e göre “bu kişiler olumlu benlik algısını ve kendisini sevmeye değer görme duygusunu başkalarının güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentileriyle birleştirir. Bu özellikleriyle güvenli kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurabilir hem de özerk kalmayı başarabilirler. Güvenli bağlanmaya sahip bireyler eşlerine kolaylıkla yaklaşabilirler ve onlara bağlı olmaktan mutluluk duyarlar. Uzun süreli ilişki kurarlar. Stres altındayken sosyal destek ararlar, kendilerini açmaktan ve diğer insanlarla paylaşımında olmaktan hoşlanırlar. Kişilerarası ilişkilerde olumlu, iyimser bir tutum sergilerler ve diğer bağlanma stillerine sahip bireylerden daha az fiziksel rahatsızlık belirtileri gösterirler” (Kuyumcu, 2011: 60).

Güvenli bağlanma tarzının oluşmasıyla beraber çocuk etkileşim içerisine girdiğinde mutluluk duymaktadır. Bu tür çocukların özellikleri şu şekilde listelenebilir:

- Etkileşime girmeye isteklidirler,
- Bakıcı ile beraber zaman geçirmeye istekli olurlar,
- Bakıcılarına daha fazla tepki verirler,
- Çevreyi incelemeye meraklıdırlar,
- Bakıcının nerede olduğunu bilmek isterler,
- Bakıcıya güvendikleri duygusunu hissettirirler,
- Çevreyi incelerken güvenlik içerisinde öğrenmeye isteklidirler. Aksi durumdaki bebekler çevreyi inceleyerek bir şeyler öğrenmekten çekinirler,
- Yaşlılarıyla olan ilişkilerinde daha popüler bir kimliğe sahiptirler,
- Diğer çocuklara karşı daha sosyal yaklaşır,
- Diğerlerine karşı düşmanlık yada sosyal olmayan davranışlar sergilemezler,

- Duygusal olarak daha sabit davranışlar sergilerler,
- Duygularını daha kolay yönetebilir ve kontrol altına alabilirler,
- Duygularını ifade etme noktasında sorun yaşamazlar,
- Baskı altında nispeten daha rahat hareket edebilirler. Dahası, baskı altında bulunan diğer kişilerin daha kontrollü olmalarına yardımcı olurlar,
- Başkalarına karşı anlayışlı yaklaşırlar,
- Sağlıklı davranışlar sergilerler (Brotherson, 2005: 2-3).

Gündoğan (2015) güvenli bağlanma tarzının ilerleyen yaşlardaki etkileri üzerinde durmaktadır. Yazara göre güvenli bağlanma tarzına sahip bireyler ilerleyen yaşlarda şu özellikleri gösterebilmektedirler:

- Uzun süreli ilişkiler kurarlar,
- Stres altındayken sosyal destek ararlar,
- Kişilerarası ilişkilerinde olumlu, iyimser/yapıcı bir tutum sergilerler,
- Hem kendilerine hem de diğer insanlara duydukları saygı ve güven yüksektir,
- Kendilerini açmaktan (self-disclosure) ve diğer insanların da kendilerini onlara açmalarından hoşlanırlar,
- Diğer bağlanma tarzlarına sahip bireylerden daha az oranda fiziksel rahatsızlık belirtileri ve ölüm korkusu gösterirler (Gündoğan, 2015: 5).

Güvenli bağlanma duygusunun gelişmesi için bakıcının bebeğe karşı bazı davranışlar sergilemesi gerekmektedir. Öncelikle iletişim çok önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Açık, anlaşılır, akıcı ve bağlanmayı destekleyecek nitelikte ve yüksek kalitede bir iletişim süreci yaşanmalıdır. Bu süreç bakıcı ile bebek arasında güçlü olmalıdır. Sıcak ve olumlu ifadeler kullanılmalı, olumlu tutum ve davranışlar geliştirilmeli, bebek yönlendirilmeli fakat aşırı kontrolden uzak durulmalıdır. Bebeğe karşı ceza niteliğindeki yaptırımlar uygulanmamalıdır. Bebeğe olumlu bir ruh hali ile yaklaşılmalıdır. Bebek, bakıcısı yanındayken kendisini iyi hissetmelidir. Bakıcı bebeği kabul etmeli, işbirliği içerisinde hareket etmeli ve ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir olmalıdır. Bebek ile bakıcı arasında söz konusu olumlu iletişim süreçlerinin gelişmesi ile beraber bebek bakıcının hangi durumlarda nasıl davranacağını anlamakta zorluk çekmeyecektir. Böyle durumlarda bebek ile bakıcısı arasında bir uyum ortamı ortaya

çıkılmaktadır. Söz konusu ikili ilişkide hem bebek hem de bakıcı hangi durumda ne yapılacağı/nasıl davranılacağı hakkında fikir sahibi olmaktadır (Bergin ve Bergin, 2009: 143).

Ayrıca güvenli bağlanmanın oluşması için durumlara bebeğin bakış açısı ile yaklaşabilmek gerekmektedir. Bebeğin motivasyon kaynakları ve duyguları göz önünde bulundurulduğunda karşılıklı ilişki olumlu yönde gelişecektir (Bergin ve Bergin, 2009: 143).

1.1.2.2. Kaygılı-Kararsız Bağlanma

Kaygılı-kararsız bağlanma durumunda stres altındaki çocuk anne-baba ile bir araya gelmeyi istemektedir. Fakat bir araya geldikten kısa süre sonra bu ortamdan uzaklaşmaya çalışır. Bu çocuklar çevreyi incelemeye karşı isteksizdirler. Kaygılı-kararsız bağlanma durumunda çocuk çabuk bir şekilde üzülebilmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanma tarzı çocuğun anne-babasından korkmasına ve hayal kırıklığı içerisinde yaşamasına neden olur. Bu duyguların ortaya çıkmasında özellikle anne-baba davranışlarının yorumlanması etkili olmaktadır (Brotherson, 2005: 2).

Kaygılı-kararsız bağlanma tarzına sahip olan çocukların özellikleri şu şekilde listelenebilir:

- Anne-babaya karşı anlaşılması zor davranışlarda bulunurlar,
- Anne-babaya karşı korku ile yaklaşır,
- Saldırgan bir tutum geliştirebilirler,
- Kafası karışık bir izlemin bırakırlar,
- Korkmuş yüz ifadeleri sergilerler,
- Cansız bir nesne gibi intiba bırakabilirler,
- Korku durumunda sığınacakları kişiden de korkmaları kafalarının karışık olmasına neden olur,
- Kimi durumlarda duygusuz görünebilirler,
- Bakıcılarının geçmişlerinde uyuşturucu kullanımı, depresyon yada çocuk kaybetme gibi durumlar yaşanmış olabilir,
- Anne-baba ile beraber yaşamaya karşı istekli değildirler,
- Yakın ilişki kurması zordur,

- İhmalkâr davranırlar,
- Küfürlü konuşurlar,
- Çevreyi kendilerine karşı yeterince yakın olmamakla suçlarlar,
- Terk edilme korkusunu yoğun olarak yaşarlar,
- Ölüm yada ayrılık gibi bir kayıp durumu sonrasında aşırı derecede acı çekerler,
- Kendilerine karşı duydukları saygı durumu değişkenlik göstermektedir,
- Sosyal ilişkilerde ciddi anlamda reddedilme korkusu yaşarlar (Bergin ve Bergin, 2009: 146), (Gündoğan, 2015: 3-4).

Gerçekleştirilen birçok çalışma bağlanmanın güvenli olmasının hayat boyunca yaşanan olayları etkilediğini göstermektedir. Okul başarısı da benzer bir biçimde bu durumdan etkilenmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanan çocukların akademik başarıların bu durumdan olumsuz bir biçimde etkilendikleri görülürken güvenli bağlanan öğrencilerin akademik olarak daha olumlu sonuçlar elde ettikleri görülmektedir. Kaygılı-kararsız bağlanan çocukların okul hayatındaki etkileşimlerinin şekillenmesinde bu çocukların geçmiş deneyimlerinin etkisi bulunmaktadır. Söz konusu geçmiş deneyimler çocuğun ne tür tutum ve davranışlar geliştireceklerini belirlemektedir. Dost yanlısı ve düşmanca davranışların sergilenmesinde söz konusu deneyimlerin etkisi büyük olmaktadır. Gözlemlenen bu davranışlar gelecekte ortaya çıkması olası olan davranışlar hakkında da bilgi sunmaktadır (Bergin ve Bergin, 2009: 144).

1.1.2.3. Kaygılı-Kaçınan Bağlanma

Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzı çocuğun anne-babanın varlığından kaygı duyması ve bu durumu istememesini ifade etmektedir. Bu çocuklar anne-babaya karşı yakınlık kurmayı çok istememektedirler. Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip çocuklar çok az duygusal tepki göstermektedirler anne-babanın kendilerine karşı olan ilgilerine karşı isteksizdirler (Bortherson, 2005: 2).

Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzı ile ilgili olarak Ainsworth ve arkadaşları uzun süren çalışmalar gerçekleştirmişlerdir ve bu bağlanma tarzını güvenli bağlanma tarzı ile kıyaslamışlardır (Yaka, 2011: 11). Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip çocukların genel özellikleri şu şekilde listelenebilir:

- Çocuk kaçından davranışlar sergileyebilmektedir,

- Çocuğun kaçınan davranışlar sergilemesi ile anne-babanın duygusuz tavırları arasında bir ilişki bulunmaktadır,
- Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip çocukların anne-babaları çoğunlukla kızgın davranışlar sergilemişlerdir,
- Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzının gelişmesinde, zor işlerin gerçekleştirilmesi durumunda anne-babanın yardımının yeterli seviyede olmaması etkili olabilmektedir,
- Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip çocuklar duygusal sorunlar yaşadıklarında anne-babadan yeterince destek görmemektedirler,
- Bu çocuklar anne-baba ile olan ilişkilerin ne şekilde olması gerektiği noktasında karmaşa yaşamaktadırlar,
- Kızgınlığa karşı bir savunma durumundadırlar,
- Destek bulamamaları ile ilişkili olarak bu çocuklar olumsuz duygularını bastırırlar,
- Duygularını göstermek istemezler. Bu durumun sebebi anne-babanın kendilerinden iyice uzaklaşmalarından ya da kızgınlık göstermeleri ihtimalinden çekinmeleridir (Bergin ve Bergin, 2009: 143)

Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzında güven duygusu zayıftır. Bu çocuklar ilerleyen yaşlarda eşlerine karşı da güven duyma noktasında zorluk çekerler. Kendilerine bağlanmış olan insanların bulunması Kaygılı-kaçınan bağlanma tarzına sahip kişiler için istenmeyen ve tedirgin eden bir durumdur. Duygusal yatırımlarını sınırlı oranda gerçekleştirirler. Stres altında bulduklarında daha çok yalnız kalmayı tercih ederler. Kendilerine bağlanmış olan kişiler stres altındayken de söz konusu kişilerden uzaklaşırlar. Olumsuz duygular yaşadıklarında inkar etmek, umursamamak, önemsememek ve bastırmak en belirgin tutum ve davranışlarıdır. Sosyal ilişkileri ise gereksiz ve sıkıcı bulurlar (Gündoğan, 2015: 6).

1.1.2.4. Kayıtsız Bağlanma Tarzı

Yaka (2011)'e göre "kayıtsız bağlanma tarzı; olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelini içermektedir. Bu bağlanma tarzına sahip kişiler, bağımsız olmaya çok fazla önem verdikleri için başkalarıyla yakın ilişki kurmayı reddederler ve başkalarından gelebilecek hayal kırıklığı veya reddedilmekten hissedilecek olan rahatsızlığı yaşamamak

için olumlu kendilik algılarını muhafaza etmeye çalışırlar” (Yaka, 2011: 18-19). Bu kişiler için özerklik son derece önemlidir (Hamarta ve diğerleri, 2009: 201).

Kayıtsız bağlanan kişilerin özellikleri şu şekilde listelenebilir:

- Benlik modeli olumludur,
- Diğerleri modeli olumsuzdur,
- Özerklik önemlidir,
- Başkaları hakkında olumsuz düşünceleri bulunmaktadır (Deniz, 2011: 98),
- Kendilerini değerli görürler,
- Kendilerinin sevilebilir biri olduğunu düşünürler,
- Hayal kırıklığına uğramaktan korkarlar,
- Reddedilmemek için yakın ilişkiler kurmaktan çekinirler,
- Bağımsız ve güçlü olmak isterler (Çalışır, 2009: 244).

Gürçil (2009)'a göre “ebeveynleri tarafından reddedici ve olumsuz tutumlarla yetiştirilen kişilerde kayıtsız bağlanma stiline gelişebileceğinden söz edilmektedir. Araştırmalar, kayıtsız bağlanan bireylerin ebeveynlerini yüksek düzeyde cezalandırıcı ve reddedici; düşük düzeyde destekleyici, sevecen, kabul edici ve ilgili olarak tanımladıklarını göstermektedir. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine ilişkin olumlu zihinsel modellere sahipken, diğerlerine ilişkin değerlendirmeleri olumsuz niteliktedir. Özsaygıları oldukça yüksek olan ve özerkliğe aşırı derecede önem veren bu bireyler yakın ilişkilere duydukları gereksinimi reddetme eğilimi gösterirler. Bununla birlikte, kayıtsız bağlanan bireylerde gözlenen yüksek düzeydeki benlik saygısının, güvenli bağlananlara kıyasla, daha çok savunucu işlevlere hizmet ettiğinden söz edilmektedir” (Gürçil, 2009: 6).

1.1.2.5. Korkulu Bağlanma Tarzı

Korkulu bağlanma tarzında hem benlik algısı hem de başkaları olumsuz modele sahiptirler. Yüksek bir korku ve yüksek bir kaçınma düzeyi bulunmaktadır. Korkulu bağlanma tarzına sahip olan bireyler benlik algılarının olumlu olması noktasında başkalarına oldukça fazla önem verirler. Bu duruma rağmen yakınlık kurmaktan çekinirler. Kaybetmekten korkarlar. Reddedilmek ve başkalarının beklentilerinin

bulunacağı düşüncesi diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmalarını engellemektedir (Kuyumcu, 2011: 61).

Korkulu bağlanma tarzına sahip çocukların sahip oldukları özellikler şu şekilde listelenebilir:

- Birey kendisini değersiz görür,
- Birey diğerlerini değersiz görür,
- Başkalarının reddedici olduğu görüşü hâkimdir,
- Birey kendisini sevilmeye layık görmez,
- Birey yakın ilişkiler kurmaktan çekinir,
- Sosyal ilişkilerde sorunlar yaşanır,
- İlişkilerde reddedilme korkusu ile mücadele etmeye çalışırlar,
- Zihinsel temsiller olumsuz yöndedir (Çalışır, 2009: 244) (Yaka, 2011: 17-18) (Gürçil, 2009: 6).

Korkulu bağlanma tarzının ortaya çıkmasında çocuğa karşı olan ilgi, destek ve kabul etme durumunun düşük olması belirleyici olmaktadır. Korkulu bağlanma tarzının ortaya çıkması için olumsuz ve çatışmalı bir ortamın bulunması gerekmektedir. Anne-babanın cezalandırıcı ve reddedici özelliklere sahip olması ve aile içerisinde söz konusu olumsuz havanın sürekli olarak bulunması korkulu bağlanma tarzının gelişmesine neden olacaktır (Gürçil, 2009: 6).

1.1.2.6. Saplantılı Bağlanma Tarzı

Kuyumcu (2011)'e göre "saplantılı bağlanma tarzı, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modeli olarak tanımlanır (yüksek anksiyete, düşük kaçınma). Saplantılı bağlanma, kendini değersiz hissetme veya sevilmeye değer görmeme duygularına karşın başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri yansıtır. Bu nedenle saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ya da kanıtlama eğilimi gösterirler. Bu kişiler sürekli olarak ilişkileri ile takıntılıdır ve ilişkilerinden fazla gerçekçi olmayan beklentilere sahiptir" (Kuyumcu, 2011: 61).

Bu kişilerin kaygı düzeyleri yüksektir. Kendilerini değersiz görmelerine rağmen diğer insanlarla ilişki kurmaktan kaçınmamaktadırlar. Yaka (2011)'e göre "saplantılı bağlanma

tarzına sahip kişilerin genellikle yakın ilişkiler içinde olmayı istedikleri, ilişkilerdeki aşırı yakınlık gösterme eğilimlerinin ise onları diğer insanlardan uzaklaştırdığı ifade edilmiştir” (Yaka, 2011: 18). Saplantılı bağlanma tarzına sahip kişilerin sahip oldukları özellikler şu şekilde listelenebilir:

- Kendisi hakkında olumsuz düşüncelere sahiptir,
- Diğerleri hakkında olumlu düşüncelere sahiptir,
- Kendilerini sevilmeye layık görmezler,
- Diğerlerini sevilmeye layık görürler (Deniz, 2011: 89) (Hamarta ve diğerleri, 2009: 201).

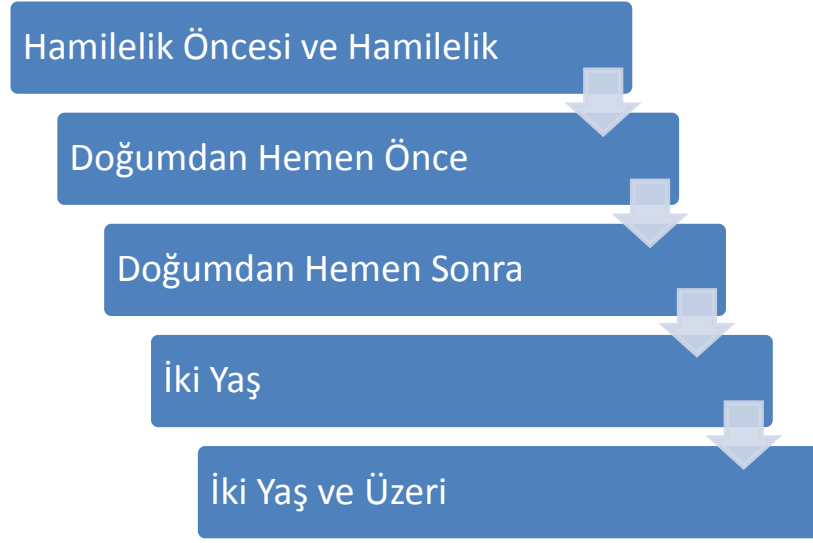
Gürçil (2009)'a göre ise “çocuklara gösterilen kabul ve ilgin tutarsız olduğu ailelerden gelen bireylerde saplantılı bağlanma stiline gelişebileceğinden söz edilmektedir. Araştırmalar, saplantılı bağlanan bireylerin ebeveynlerini bir taraftan destekleyici ve sevecen, diğer taraftan da cezalandırıcı ve reddedici olarak tanımladıklarını göstermektedir. Kendilerinin ilgi ve sevgiye değer olmadığı yönünde olumsuz zihinsel modeller geliştirmiş olan bu kişilerin diğerlerine ilişkin olumlu değerlendirmelere sahip olduğundan söz edilmektedir. Kendilerini değersiz, diğerlerini ise değerli gören bireyler, saplantılı bağlanma stilleri nedeniyle, sürekli olarak kendilerini kanıtama ve çevreden onay alma çabası içinde olabilirler” (Gürçil, 2009: 5-6).

1.2. Çocuklukta Okula Bağlanma

Çalışmanın amacına uygun olarak, bu başlık altında çocuklukta okula bağlanma konusu incelenmektedir. Bu başlık altında öncelikle çocuklukta bağlanma konusu incelenmektedir. Bu noktada aile tutumları ile bağlanma arasındaki ilişki değerlendirilmekte ve sonrasında çocukların okula bağlanmaları konusunda etkili olan etmenler incelenmektedir. Bu etmenlerin alt başlıklar halinde belirlenmesi aşamasında ilgili kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmıştır.

1.2.1. Çocuklukta Bağlanma Süreci

İlgili kaynaklar incelendiğinde çocuklukta bağlanmanın farklı dönemlerde farklı özellikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Gelişim süreçleri göz önünde bulundurulduğunda çocuklardaki bağlanmanın gelişiminin Şekil 2'deki gibi aşamalara ayrılacağı ileri sürülebilir;

Şekil 2: Gelişimsel Olarak Çocuklarda Bağlanma Aşamaları

Kaynak: İlgili kaynaklardan elde edilen verilerden faydalanılarak oluşturulmuştur.

Çocuklukta bağlanma anne karnında başlamaktadır. Gebelik döneminde anne ve bebek arasında bir bağlanma durumu oluşmaktadır. Zira fetüs doğum öncesinde annenin duygulanmalarına karşı tepki verebilmektedir. Yirmi altıncı haftaya gelindiğinde ise fetüsün işittiği bilgileri yakalama, tepki gösterebilme ve algılama yeteneklerinin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu dönemde annenin bebekliği dönemindeki kendi bağlanma biçimi çocuğun bağlanma biçimi üzerinde etkili olmaktadır. Annenin kendi bebekliği döneminde kendi annesine karşı oluşturduğu güçlük ve çatışmalar tekrar ortaya çıkabilmektedir. Doğal olarak bu durum çocuğun bağlanma özelliklerini de etkilemektedir (Uytun ve diğerleri, 2013).

Anne, kendi anne-babası ile olan ilişkilerinde sevgi dolu, sıcak ve güvenli ilişkiler kurmuşsa ve bağlanma tarzı bu doğrultuda gelişmişse bu durum hem çocukla olan ilişkisini hem de evliliğini olumlu yönde etkilemektedir. Anne ve baba arasındaki bağlanma ilişkisi kardeşlerin katılımı ile gelişmektedir. Anne ve bebeğin bağlanması sürecinde bu sosyal desteğin niteliği ve niceliği güçlü bir ilişkinin ortaya çıkmasını etkileyebilmektedir (Uytun ve diğerleri, 2013).

Kısaca özetlemek gerekirse annenin kendi annesine karşı olan bağlanma özelliği hem ailesi ile olan ilişkilerin niteliğini hem de buna bağlı olarak hamilelikte çocuk ile olan bağlanma ilişkisini etkileyebilmektedir.

Doğumdan hemen sonra ise bağlanma ile ilgili süreç devam etmektedir. Bowlby (1982)'ye göre doğumdan yaklaşık dört ya da daha fazla bir süre için bazı aşamalar meydana gelmektedir. Bu süreç içerisinde bazı detaylar gözlemlenmektedir. Bu dört aşama şu şekilde özetlenebilir:

Aşama 1: Hamileliğin son günleri. Bu dönemde anne ve bebek arasındaki bağlanma noktasında çok az gelişim gözlemlenir.

Aşama 2: Doğumdan sonraki 3-4 gün. Bu süreç içerisinde tüm annelik davranışları sergilenmeye başlanır. Bu günlerde anne çocuk ile yoğun bir biçimde iletişime geçebilmektedir.

Aşama 3: İlk iki haftadan sonraki dönem. Bu dönem bir “bakım” dönemidir. Bu dönemde annelikle ilgili olan tüm özellikler sergilenir. Fakat bu sergilenme süreci önceki dönemden daha yoğun bir biçimde görülür. Ayrıca etkileşim annenin önceliği ile başlamaktadır.

Aşama 4: Doğumdan sonraki üçüncü ve dördüncü haftalar. Anne etkileşim önceliği çoğunlukla bebeğe bırakılmaktadır. Annenin gösterdiği bakımın yoğunluğunda nispi bir azalma olmuştur. Bu süreden itibaren söz konusu bakım paylaşılmaya başlanmıştır. İlerleyen dönemlerde ise kademeli olarak kişisel bakım tamamen çocuğa bırakılmaktadır (Bowlby, 1982: 91).

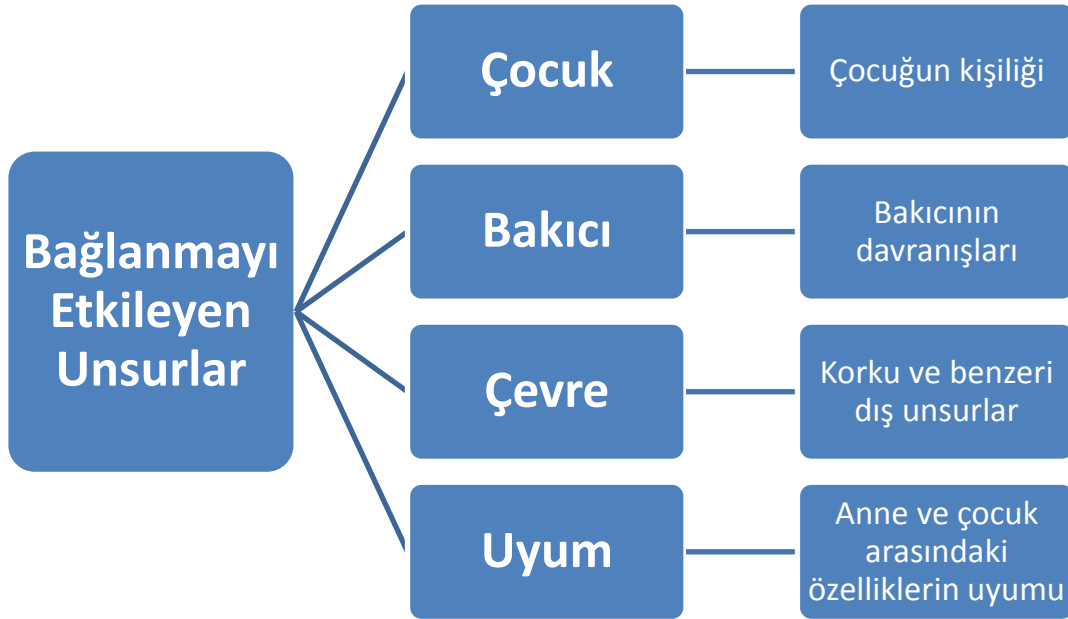
İki yaş ve üzerinde ise bağlanmada dış uyaranlar etki sahibi olmaktadır. Bu dış uyaranlar ile anneye bağlanma arasında bir ilişki bulunmaktadır. Özer (2011)'e göre “çocuğu alarma geçiren davranışlar, öncelikli olarak büyük, genellikle ani bir uyaran seviyesi değişikliğidir. Parlak ışık, ani karanlık, yüksek ses gibi değişkenler olduğu belirtilmektedir. İkinci olarak ise, nesnelerin kendilerinin farklı olması veya beklenmedik bir şekilde görünmesi olarak ifade edilmektedir” (Özer, 2011: 8).

Yirmi beşinci aydan sonra çocuk nispeten daha özgür hale gelmiştir. Doğumdan sekiz ila on ikinci haftalarda çocuk annenin uyaranları ile hareketlenmektedir. Çevresindeki kişilere yönelmek istese de bu kişileri ayırt etme yeteneği gelişmemiştir. Altıncı aya gelindiğinde ise annesini diğer kişilerden ayırt etmeye başlamıştır. Bu aşamadan sonra bağlanma daha yoğun bir biçimde gözlemlenmektedir. İlk yirmi dört ay içerisinde ise bağlanma şekillenmiştir.

1.2.1.1. Çocuklukta Bağlanmayı Etkileyen Diğer Unsurlar

Çocuklarda bağlanmayı etkileyen diğer unsurlardan bahsetmeden önce bağlanmanın istenilen düzeyde olmamasının birçok olumsuzluğu ortaya çıkaracağını belirtmek gerekmektedir. Önceki sayfalarda da açıklandığı üzere güvenli bağlanmanın görülmediği durumlarda bireyin hayatında istenmeyen özelliklerinin ortaya çıktığı bir gerçektir. Bu istenmeyen durumlar özellikle sosyal hayatta gözlemlenmektedir. Bilindiği üzere bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerinde kaçınan, tutarsız, korkan ve saplantılı gibi özellikler göstermeleri mümkün olmaktadır.

Dahası, çocuklar kendi içlerinde de bazı sorunlar yaşayabilmektedirler. Saplantılı bağlanma tarzının sonuçları bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Tüm bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda bağlanma konusuna dikkat edilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Perry (2013) bağlanmayı etkileyen unsurları dörde ayırmaktadır. Şekil 3 söz konusu etkileri görselleştirmektedir.

Şekil 3: Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar

Kaynak: Perry (2013)'den elde edilen bilgilerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çocuğun sahip olduğu kişisel özellikler bağlanmayı etkilemektedir. Çocuğun kızgın ve tepkisiz bir mizaca sahip olması güvenli bağlanma tarzına sahip olmasını zorlaştıracaktır.

Diğer tarafta sakin ve gerçekçi bir çocuk güvenli bağlanma tarzını çok daha kolay bir biçimde geliştirecektir. Bu aşamada çocuğun hastalık yada doğum esnasında ortaya çıkan bazı sorunlar yaşaması etkili olabilmektedir.

Bağlanmanın oluşumunda bakıcı davranışlarıyla etki sahibi olmaktadır. Eleştiren, reddeden yada aşırı derecede karışan bakıcıların bulunması çocuğun duygusal olarak uzak kalmasına neden olabilir. Kötüleyici anne babaların bulunması çocuğun rahatsız olması ve duygusal olarak samimiyet geliştirmesini engeller.

Kötü bir çevre çocuğun korku duygusunu sürekli olarak yaşamasına neden olur. Yaşanan bu korku güvenli bağlanma tarzına sahip olunmasını engelleyecektir. Çevrenin söz konusu olumsuz özelliklere sahip olması çocuğun kendisine olumlu yaklaşanlarla dahi yakın ilişkiler kurmasını zorlaştıracaktır. Özellikle de savaş ortamında büyüyen yada şiddet gören çocuklarda güvenli bağlanma tarzının ortaya çıkması kolay olmaz.

Uyum kavramı anne ve çocuğun hem huyların hem de yeteneklerinin birbirleriyle aynı yönde olmasını ifade etmektedir. Annenin sakin bir kişiliğe sahip olmasına rağmen çocuğun hareketli olması bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir. Sahip oluna ortak özellikler bağlanmanın sağlıklı bir biçimde gelişmesine yardımcı olurken aksi durumda bağlanma istenmeyen bir biçimde gelişecektir (Perry, 2013: 5).

Bağlanmanın istenmeyen yönde gelişmesini engellemek için dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Öncelikle anne-baba ne kadar iyi niyetli olursa olsun çocuğun bağlanmasını zorlayacak davranışlardan kaçınmalıdır. Anne-babaya karşı çocuğun her zaman güven duygusuna sahip olması gerekir. Çocuk kendisini baskı altında hissettiğinde anne-babaya yaklaşabilmeli ve onların yanında güvende olacağını bilmelidir. Ayrıca çocuğun bulunduğu çevrenin de güvenilir olması gerekir. Şiddet ve benzeri sorunların yaşandığı ortamlarda çocukların güvenli bağlanma tarzına sahip olmaları zorlaşacaktır (Bowlby, 2009: 125).

Bağlanmanın istenilen düzeyde olmadığı durumlarda bazı sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Bu sorunlar şu şekilde açıklanabilir:

- Beslenme: Bağlanma sorunu yaşayan çocuklarda yanlış beslenme alışkanlıkları yaşanabilmektedir. Yiyecekleri odalarında saklamak gibi davranışlar sergileyebilmekteler ve sanki bir daha hiç yiyecek bulamayacaklarmış gibi bir

tutum sergileyebilmektedirler. Bu durum yeterli yiyeceğe sahip olsalar dahi ortaya çıkabilmektedir. Büyüme, geviş getirme ve yutma sorunları yaşamaktadırlar.

- Yatıştırıcı davranış: Bu çocuklar ilkel ve olgunlaşmamış yatışma davranışları gösterirler. Kendilerini ısırma yada kesme gibi alışkanlıkları oluşabilir. Baskı altında olduklarında bu özellikleri daha yoğun bir biçimde görülebilir.
- Duygusal durum: bu çocuklarda depresyon ve aşırı kaygı gibi sorunlar görülebilmektedir.
- Gelişimsel yavaşlamalar: Erken yaşlarda reddedilme sorunu yaşayan çocuklar başka alanlarda da gelişimsel bazı sorunlar yaşayabilmektedirler. Bakıcısı ile çocuk arasındaki ilişkilerin iyi olmadığı durumlarda çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerinde aksaklıklar görülebilmektedir. Gelişimsel yavaşlamaların bir sonucu olarak dil öğrenimi ve sosyal davranışlar gibi alanlardaki yavaşlamalar motor, sosyal ve bilişsel gelişimi olumsuz etkilemektedir.
- Uygun olmayan modeller: Yanlış kişileri kendilerine model olarak alabilmektedirler. Yanlış kişilerin model olarak görüldükleri durumlarda söz konusu kişilerin sergiledikleri yanlış davranışlar doğru gibi görülebilir. Sonuç olarak sosyal sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır.
- Saldırganlık: Bu çocuklardaki en önemli sorunlardan birisi saldırganlık ve acımasızlıktır. Özellikle empati gösterilmemesi ve zayıf etki kontrolü bu durumun yaşanmasına neden olabilmektedir (Perry, 2013: 6-7).

Çocuklarda bağlanmayı etkileyen unsurlar söz konusu olduğunda üzerinde durulması gereken en önemli konulardan birinin “anne” olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Özer (2011)’e göre “her annenin çocuğunun yorgun, aç, üşümüş olduğunu veya sağlığının iyi olmadığını bildiği düşünülmektedir. Çocuğun, sadece annesinin görüşünün dışında olmasını istemediği, sıklıkla onun kucağında oturmak veya onun tarafından taşınmak istediği belirtilmektedir. Bu yoğunlukta, bağlanma davranışının sadece fiziki temasla sona erdiği ve annenin davranışları sebebiyle temasın kesilmesi, ağlama, izleme, yapışma gibi şiddetli bağlanma davranışlarını açığa çıkardığı ileri sürülmektedir. Çocuğun davranışının; yorgun, aç, üşümüş veya hasta olmadığı durumlarda, değişiklik gösterdiği, bu tür durumlarda, annesi belli bir mesafe uzakta olsa bile çocuğun huzursuz olmadığı ifade edilmektedir. Çocuğun alarma geçtiğinde, diğer yetişkinler veya çocuklar tarafından

terslendiklerinde bağlanma davranışının tekrar aktif hâle geldiği sonucuna varılmıştır” (Özer, 2011: 8).

1.2.2. Çocuklukta Okula Bağlanma

Okula bağlanma kavramı, çocuk ile okul arasındaki ilişkilerin birçok özelliğini bünyesinde bulunduran bir kavramdır. Öğrencinin okul faaliyetlerine katılıp katılmaması, okul hakkındaki görüş ve tutumları, okula karşı sahip olduğu duygular ve okulun sağladığı faydalara ilişkin düşünceleri gibi birçok durum okula bağlanma kavramının kapsamında bulunmaktadır. Okula bağlanma öğrencinin okuldan ne kadar hoşlandığı ve kendisini ne düzeyde okulun bir parçası olarak gördüğü ile ilgilidir (Yıldız ve Kutlu, 2015: 333).

Savi (2011)'e göre “okula bağlanma, okulun bir üyesi olarak değerli olduğuna ve saygı duyulduğuna inanma, gruba ait olma duygusu açısından temel psikolojik bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır. Yazarın aktardığına göre bazı araştırmacılar bu kavramı, öğretmenler ve sınıf arkadaşları ile ilişkilerle bağlantılı olarak, öğrencilerin davranışları ile dinamik bir ilişkiye sahip, okul aktivitelerine yönelik değer ve yeterlilik inancını yansıtan öğrenci motivasyonu ile okuldaki ders dışı aktiviteleri ele alan bir yaklaşımla açıklamaktadır” (Savi, 2011: 1).

Bellici (2013)'e göre “okula bağlanma kavramı, azalan akademik başarıya, öğrencilerin okuldan sıkılmalarına, okula ve öğrenmeye karşı duyarsızlaşmalarına ve şehir merkezlerindeki okul terk oranlarının yüksek düzeyde olmasına bir çare olarak artan bir ilgi çekmektedir” (Bellici, 2013: 90).

Bu tanım ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere okula bağlanma birçok açıdan önemlidir. Bu sebeple çocuklarda okula bağlanmayı etkileyen unsurların incelenmesi son derece önemlidir. Fakat ilgili kaynaklar incelendiğinde çocuklarda okula bağlanma ile ilgili olarak birçok çalışmanın gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, okula bağlanmayı etkileyen unsurların belirli başlıklar altında incelenmediği görülmektedir. Bu çalışmalar daha çok çocuklarda okula bağlanmayı etkileyen unsurların test edilip çalışmaların sonuç bölümünde listelendiği çalışmalar olmuşlardır.

Bu noktada, okula bağlanma ile ilgili birçok çalışma incelenmiştir. Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar gruplandırılmıştır. Gerçekleştirilen gruplandırma sonucunda çocuklarda

okula bağlanmayı etkileyen unsurların yedi alt başlık altında toplandığı görülmüştür. Şekil 4 söz konusu alt başlıkları göstermektedir.

Şekil 4: Çocuklarda Okula Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar

Kaynak: İlgili çalışmalardan elde edilen bulgulardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın bu başlığı altında, yukarıda bahsedilen unsurlar alt başlıklar halinde daha detaylı bir biçimde incelemektedir.

1.2.3. Okul Hazır Bulunuşluğu

Çocukların okula bağlanmaları için öncelikle hazır bulunuşluk düzeylerinin istenilen seviyede olması gerekmektedir. Hazır bulunuşluk fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal açıdan çocuğun yeterli olgunluğa gelmesini ifade etmektedir. Çocuğun hazır bulunuşluğu söz konusu özellikler açısından çocuğun kapasitelerinin okul açısından uygun olmasıdır.

Aslında okul hazır bulunuşluğu çocuğun okula başlamadan önceki yaşamının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle çocuk ve çevresel koşulların etkileşimi çocuğun hazır bulunuşluğunun belirleyicisi olmaktadır (Ogelman ve diğerleri, 2015: 2).

Fiziksel hazır bulunuşluk, çocuğun sahip olduğu fiziksel özelliklerin okul için uygun olmamasıdır. Boy, kilo ve psiko-motor yeterliliklerin okula başlama için yeterli düzeyde olmaması çocuğun hazır bulunuşluğunun istenilen düzeyde olmadığı anlamına gelmektedir. Fiziksel hazır bulunuşlukta çocuğun sağlıklı olması, büyük ve küçük kas gelişiminin yeterli düzeyde olması ve koordinasyonunun gelişmiş olması önemlidir (Yeşildağı, 2012: 232).

Bilişsel hazır bulunuşluk çocuğun akademik başarısının sağlanması için gerekli bilişsel olgunluğa ulaşmış ulaşmadığı sorusuna odaklanır. Bilişler ikiye ayrılmaktadır. Bunlar otomatik düşünceler ve şemalardır. Otomatik düşünceler bireyin dünyası, kendisi ve geleceği ile ilgili olarak sahip olduğu düşüncelerdir. Burada iç diyaloglar bulunmaktadır. Çok kolay fark edilemezler ve kişinin zihninde kendiliğinden ortaya çıkarlar. Çocuk bu düşünceleri analiz etmeden doğru olarak kabul eder. Şemalar ise önceki yaşantılarla şekillenirler. Deneyimlerle beraber şemalar kodlanır ve benzer durumlarda söz konusu şemalar ortaya çıkmaktadır. Olayların algılanmaları, anlamlandırılmaları ve şekillendirilmeleri süreçlerinde şemalar etkili olmaktadır (Çakar, 2014: 1673).

Harman ve Çeliker (2012)'ye göre "bir işin daha kolay yapılabilmesi için duyuşsal ve sosyal açıdan hazır olmak son derece önemlidir. Birey başarı düzeyini kestiriyorsa ve kendisine güveniyorsa o derecede başarılı olacaktır. Bireyin öğrenmesi üzerinde sosyal çevresinden gelen tepkiler de son derece önemli bir etki oluşturmaktadır. Yani birey çevresinden engelleyici, küçük düşürücü ya da başaramayacağını hissettiren bir tepki aldığı zaman o işi yapmaktan vazgeçer. Bu durumun tam tersine olumlu ve destekleyici tepkiler aldığı zaman işi kolaylaşır ve o işi yapma isteği artar" (Harman ve Çeliker, 2012: 148-149).

Çocuğun fiziksel, bilişsel ve sosyal açıdan istenilen düzeyde olmasının okulda hem akademik hem de sosyal ilişkilerde başarılı olmamasının önündeki kişisel engelleri ortadan kaldıracığı düşünülebilir. Bu sebeple hazır bulunuşluk çocuğun okulu benimsemesi, faaliyetlere katılması ve okula karşı olumlu tutum geliştirmesi açısından önemli olmaktadır.

1.2.4. Aile

Okula bağlanmada önemli bir etkiye sahip olan bir diğer alan ailedir. Önceki sayfalarda da belirtildiği üzere ailenin çocuğun genel olarak bağlanma tutumu üzerinde belirleyici ve güçlü bir rolü bulunmaktadır. Ural ve diğerleri (2015)'e göre “çocuğun doğduğu andan itibaren sosyal yetkinlik ve duyguları düzenleme becerileri de dâhil olmak üzere tüm gelişim alanları üzerinde, ailenin etkileri büyüktür. Ebeveyn ile çocuk arasındaki karşılıklı ilişkinin niteliği, çocuğun sağlıklı gelişimi ve toplumsal uyumu açısından önem taşımaktadır. Çocukların ebeveynleri ile kurdukları ilişkiyi ve bu ilişkinin çocuk açısından sonuçlarını en ayrıntılı şekilde ele alan kuramlardan biri bağlanma kuramıdır” (Ural ve diğerleri, 2015: 589-590).

Bağlanma kuramının önceki sayfalarda belirtilen özellikleri okula bağlanma noktasında da etkili olabilecektir (Ural ve diğerleri, 2015: 590). Anneye karşı olan güvenli bağlanma okulda da çocuğun davranışlarını etkileyecektir. Bu davranışlar çocuğun okuldaki statüsünün bağlanmasında rol oynayabilmektedir. Zira çocuğun okulda destek gördüğünü hissetmesi ve kendisini güvende görmesi, okul içerisindeki faaliyetlere katılımını etkileyecektir. Bu noktada annenin ve okulun üzerinde durmaları gereken noktalar bulunmaktadır. Brotherson (2005)'e göre bu noktalar şu şekilde listelenebilir:

- Etkili bir iletişim,
- Diğerleri ile etkileşim,
- Olumlu davranışlar,
- İkili diyaloglarda göz teması,
- Gülümseme,
- Konuşma,
- Takip etme,
- Fiziksel dokunuş,
- Çevrenin incelenmesi ve
- Oynama (Brotherson, 2005: 3).

Aile içerisindeki bağlanma ve okula bağlanma kavramları birbirlerinden farklı düşünülmemelidir. Bağlanma biçimleri çocukluğun erken dönemlerinde şekillenmekte ve ilerleyen yaşlarda da etkilerini devam ettirmektedir. Bu sebeple okula başlamadan önce

edinilmiş bağlanma özelliklerinin çocuğun okula karşı olan bağlanma tutumlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Anne-baba ile olan ve bağlanmayı etkileyen etkileşimler çocuğun bağlanma konusundaki kişiliğini şekillendirecektir. Tutarsız bağlanan çocuğun okula karşı da tutarsız bağlanma özelliklerini gösterirken güvenli bağlanan bir çocuğun okula karşı da güvenli bağlanma özelliklerini göstermesi ve okul faaliyetlerine katılım gibi durumları benimsenmesi beklenebilir. Zira ailede “katılımcı” bir ortamda yetişen çocuk edindiği/öğrendiği davranış özelliğini okulda da devam ettirecektir (Bu durum önceki sayfalarda detaylı bir biçimde incelenen anne-baba tutumları bağlığı altındaki bilgilerle de ispatlanabilir). Çocuk evde model aldığı annesinden öğrendiklerini okulda da uygulama yoluna gidecektir. Aile içerisindeki ilişkiler ve yaşantılar çocuğun genel kişiliğini oluşturduğu için bu ilişki ve yaşantıların etkilerinin okulda da görülmesi muhtemeldir (Shochet, 2015: 6).

Okula bağlanma noktasında ailenin etkisi bir nevi sosyal bir etkileşimler bütünüdür. Zira aile çocuğun ilk sosyal ortamıdır. Bu sosyal ortamda öğrenilenler ikinci büyük sosyal ortam olan okulda da devam etmektedir. Ailenin etkisi özellikle de okul içerisindeki olumsuz davranışların önüne geçilmesi noktasında etkili olabilmektedir. Savi (2011)'e göre “bireylerin isteklerini elde etmek için olağandışı davranmaya yönelebileceği; ancak birçoğunu bu yönde davranmaktan alıkoyan şeyin koruyucu bir sosyal bağ olduğu ileri sürülebilir. Bu anlamda sosyal bağ dört temel ögeye sahiptir: yükümlülük veya normal dışı davranışın bedelinin getirilerini aşacağına ilişkin oransal kavranışı; geleneksel aktivitelere bulaşma; geleneksel normların gerekli olduğuna dair inanç ve diğerlerine olan duygusal bağlılık. Çocuk ve ergenlerdeki en önemli üç bağlılık kaynağı onların en çok zaman geçirdiği üç bağlamdır, yani; ebeveynlere, akranlara ve okullara olan bağlılıklarıdır” (Savi, 2011: 82). Bu sebeple ailede geliştiren bağlılık ile okulda geliştirilen bağlılık arasında ilişki olduğu düşünülebilir.

Çocuğun okula bağlılığı üzerinde ailenin etkisinin önemi okul yönetimi tarafından da fark edilmelidir. Okul yönetimi okula bağlılık duygusunun geliştirilmesi için ailelerle beraber hareket edebilmelidir. Bu aşamada okulun yapabilecekleri şu şekilde listelenebilir:

- Ailelerle olan ilişkilerin geliştirilmesi,
- Öğretmen ile ailenin bir araya gelmesi durumunda, aileye karşı bilgilendirme yapılırken çocuğun olumsuz bir durum ya da davranışından önce olumlu bir durum yada davranışının ifade edilmesi,
- Çocuğun akademik başarısı, davranışları ve başarıları hakkında ailelerle düzenli bir iletişim içerisinde olunması,
- Toplantıların gerçekleştirilmesi,
- Ailelerin okulun beklentileri hakkında bilgilendirilmeleri,
- Ailelere çocukları hakkındaki beklentilerinin ve hayallerinin sorulması,
- Ailelere çocuklarının en iyi nasıl öğrendikleri hakkında soruların sorulması (Australian Government, Department of Health, 2016).

Ailenin bu noktada okula karşı olumsuz bağlanmanın akademik başarıyı düşüreceği hakkında bilgilendirilmesi de önemlidir. Zira okula karşı olumsuz bir tutum takınan öğrencinin daha isteksiz olması beklenebilir. Bu isteksizlik sonucunda başarısızlık ile sonuçlanabilecektir. Güvensiz bir biçimde bağlanan öğrencilerin güvenli bir biçimde bağlanan öğrencilerle kıyaslandıklarında daha başarısız oldukları bilinmektedir (Bergin ve Bergin, 2009: 146).

1.2.5. Başarı

Çocuklarda okula bağlanmayı etkileyebilecek bir diğer unsur başarıdır. Başarı ile okula bağlılık arasında çift yönlü bir ilişkinin bulunduğu ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle yüksek başarı okula bağlanmayı kolaylaştırırken düşük başarı okula bağlanmayı zorlaştırmaktadır. Benzer bir biçimde, okula bağlanma düzeyinin yüksek olması başarıyı olumlu etkilerken düşük olması başarıyı olumsuz bir biçimde etkileyebilecektir. Okula bağlanma ile başarı arasındaki ilişkinin tutum ile alakalı olması muhtemeldir. Yüksek notlar alan bir öğrencinin okula karşı tutumu olumlu yönde gelişirken düşük notlar alan bir öğrencinin okulu sevmemesi doğaldır. Çocuğun yaşayabileceği başarısızlıklar okula uyumunu zorlaştıracaktır (Ogelman ve diğerleri, 2015: 2).

Yıldız ve Kutlu (2015)'e göre "okula bağlanmanın, öğretmenlerin öğrencileri tanımalarını sağladığı ve okula bağlanmanın öğrencilerin akademik performanslarını arttırdığı görülmüştür. Buna göre, bir öğrencinin okulu hakkındaki duyguları üzerindeki olumlu

etkiler, okulda öğrencinin akademik başarısını arttırmanın bir yoludur” (Yıldız ve Kutlu, 2015: 334).

Okula bağlanma seviyesinin yükseltilmesi ve doğal olarak başarının artırılması için okul yönetiminin yapabilecekleri bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde listelenebilir:

- Öğrencilerin duygusal, sosyal ve akademik açıdan kendilerini geliştirmelerine olanak sağlayan fırsatlar hazırlamak,
- Öğrencilere birebir destek sunacak uygulamalar kullanmak,
- Okullar arasında olumlu akademik yarışmalar gerçekleştirmek,
- Öğretmen desteği, sınıf konuları ve akran danışmanlığı gibi öğrencilerin sosyal olarak daha etkili olacakları uygulamalar gerçekleştirmek,
- Ailelerin eve etkili öğrenme ortamları oluşturmaları konusunda onları bilgilendirmek ve cesaretlendirmek,
- Çocukları zaman yönetimi gibi konularda eğitmek,
- Çocukların kitap ve bilgisayar gibi eğitim materyallerine erişimlerini kolaylaştırmak,
- Takım çalışmalarının desteklenmesi için beden eğitimi ve sınıf takımları gibi fırsatları değerlendirmek,
- Şiddetten uzak durulması konusunda öğrencileri desteklemek,
- Sosyal ve duygusal konularda çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla dilsel yeteneklerini geliştirmeleri için eğitim vermek,
- Çalışanları konu hakkında bilgilendirmek,
- Sosyal ve duygusal yetenekler konusunda model oluşturmak (Australian Government, Department of Health, 2016).

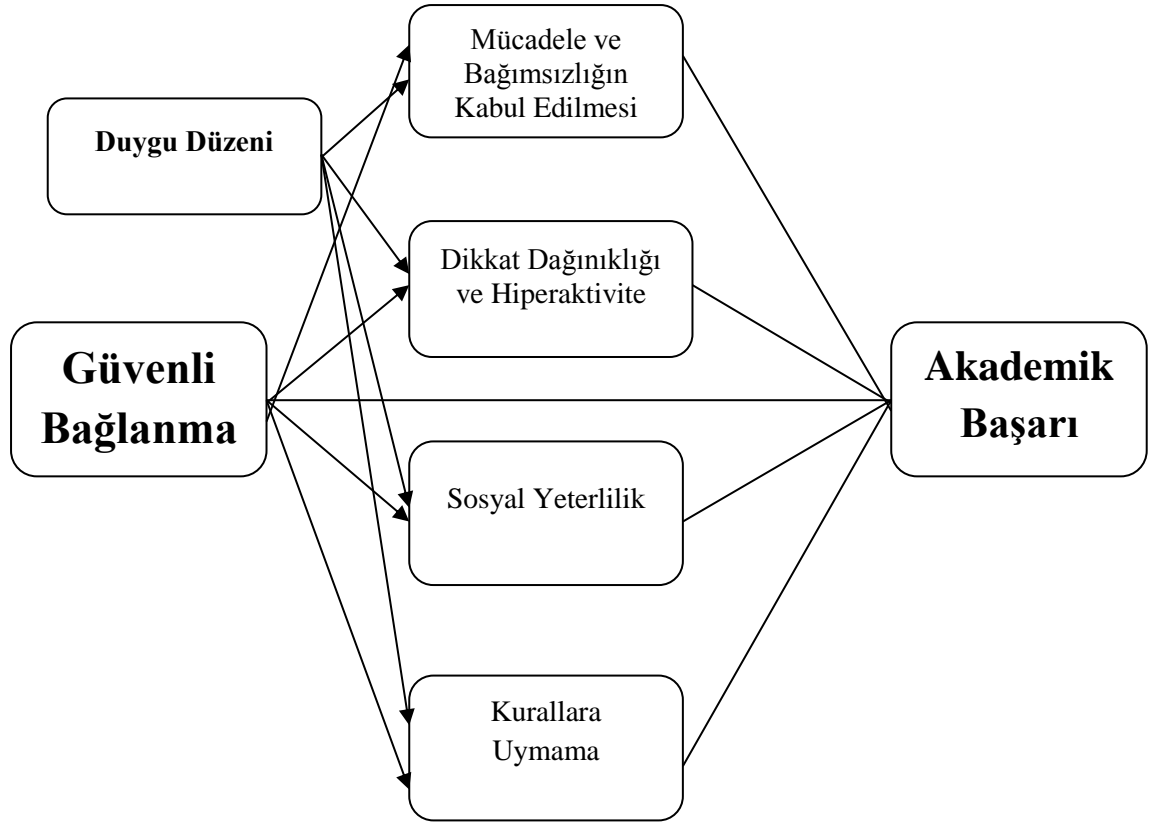
Bir başka kaynakta öğrencilerin başarılı olmalarında okula bağlanmalarının gerekliliği belirtilmekte ve okula bağlanmaları için yapılması gerekenler yirmi bir madde halinde sıralanmaktadır. Öğrencilerin başarılı olma noktasında okula bağlılıklarının sağlanması için dikkat edilmesi gereken söz konusu maddeler şu şekilde listelenmektedir:

- Öğrencilerin ilgi alanlarına bağlı kulüplerin oluşturulması,
- Kutlamalar,
- Akran okumasının desteklenmesi,

- Okul sonrası programlarının gerçekleştirilmesi,
- Okula bağlanma noktasında insanların bilgilendirilmesi,
- Okul ve ailelerin katılımlarının sağlandığı programların uygulanması,
- Aileleri harekete geçirme,
- Yüksek öğrenim kurumlarıyla işbirliği yapma,
- Aile ve toplumun katılımının desteklenmesi,
- Zorbalık faaliyetlerini engellerin programların uygulanması,
- Ailelerle akşam yemeğinde toplanma,
- Çocuk ve aileleri destekleyen programlar yapma,
- Öğrencilerin gelişimlerinin takip edilmesi,
- Okula bağlanma ile ilgili planlamalar yapma,
- Öğrencileri teşvik etme,
- Okuldan kaçan öğrencilerle ilgilenme,
- Olumlu davranışları destekleme,
- Öğrenciler tarafından düzenlenen sınıflar oluşturma,
- Liderlik yeteneklerini destekleme,
- Öğrencilerin ilgilerini çekecek gruplar oluşturma,
- Öğrenci ve öğretmenler arasında olumlu ilişkiler geliştirme (NCSE, 2007: 2-5).

Okul başarısında çocuğun sosyo-duygusal açıdan sağlıklı bir durumda olmasının etkisi büyüktür. Benzer şekilde çocuğun sosyo-duygusal açıdan sağlıklı bir durumda olması okula karşı olan bağlılığını da etkilemektedir. Bu sebeple eğitimcilerin sosyo-duygusal özellikler ile okula bağlanma arasındaki ilişkinin farkında olmaları gerekmektedir. Zira eğitimcilerin en önemli amaçları arasında “başarı” faktörü gelmektedir. Başarının elde edilmesinde okula bağlılığın etkili olması ve okula bağlılık üzerinde sosyo-duygusal özelliklerin etkili olması eğitimcileri bu konuyu dikkate almaya zorlamalıdır. Okula bağlılık okul başarısını iki açıdan etkilemektedir. Bunlardan ilki dolaylı olarak anne-babaya olan bağlılık, ikincisi doğrudan okula ve öğretmenlere karşı olan bağlılıktır (Bergin ve Bergin, 2009: 141).

Güvenli bağlanma, akademik başarıya giden yolun başlangıç noktası olarak görülebilir. Şekil 5 bu süreci görselleştirmektedir.

Şekil 5: Güvenli Bağlanma ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki

Kaynak: Bergin ve Bergin (2009: 106).

Özdemir ve Kalaycı (2013)'ün aktardığına göre “bazı çalışmalarda öğrencilerin öz-yeterlik algıları, hedef yönelimli olmaları ve başarısızlık korkularının da okula bağlılığını yordayan değişkenler olduğu belirlenmiştir. Araştırmalar öğrencilere yönelik öğretmenleri tarafından sergilenen sosyal destek davranışlarının okul bağlılığının davranışsal ve duygusal boyutları üzerinde olumlu etki gösterdiğini ortaya çıkartmıştır. Aile katılımı ve sosyal yeterlik düzeyinin de öğrencilerin okul bağlılığını yordayan değişkenler olduğu ifade edilmektedir” (Özdemir ve Kalaycı, 2013: 2126).

1.2.6. Sosyal Çevre

Bu ifadeler sosyal ortamlarda çocukların başarılı olmalarının gelişimlerinde çok önemli olduğunu göstermektedir. Çocuğun sosyal çevresinde kabul edilmesi, onun diğer insanlarla ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olacaktır. Sonuç olarak çocuk içinde bulunduğu sosyal çevreye karşı olumlu tutumlar geliştirecektir. Geliştirilen olumlu tutum sonucunda çocuğun sosyal ruba bağlanmasını kolaylaştıracaktır. Bu durum okul için de

geçerlidir. Zira çocuk yaşamının büyük bölümünü okuldaki sosyal ortamlarda geçirmektedir. Bu ortamlarda kabul edilmesi ve olumlu tutumlar geliştirmesi onun okula olan bağlılığını sağlayacaktır.

Yıldız ve Kutlu (2015)'e göre “okula bağlanma, ilk olarak, çocuklar için güvenlik duygusunu sağlar böylece çocuklar özgürce keşifte bulunabilirler. Bütün çocuklar güvenlik duygusu hissederken, onların doğuştan gelen çevrelerini keşfetme güdüsü ile bu ihtiyaçlarının dengelemesinde bağlanma yardımcı olur. İkinci olarak, bağlanma biçimleri, çocukların sosyalleşmeleri için temel oluşturur. Çocuklar, yetişkinlerle birlikte iken uyumlu bir etkileşim içinde yetişkinlerin davranış ve değerlerine uyum sağlarlar” (Yıldız ve Kutlu, 2015: 333-334).

1.2.7. Motivasyon

Çocuğun okula bağlanma duygusu geliştirmesinde motivasyonun da etkisi bulunmaktadır. Bu noktada devreye motivasyon teorileri girmektedir. Savi (2011)'in aktardığına göre “motivasyon yazınında insan davranışı üç temel ihtiyaç doğrultusunda değerlendirilmektedir: rahatlamış hissetme, özerk hissetme ve etkili hissetme. Bu doğrultuda çocuk ve ergenlerin aile ilişkilerinin ötesinde akranlarla ve yetişkinlerle duygusal bağ kurmak için içsel bir yönelime sahip olduğu; çevrenin çocuk ve ergenlerin değişen ihtiyaçlarına duyarlı olduğunda uyumun gerçekleşebileceğini varsayılmakta, okulların bu anlamda öğrencilere yakın ilişkiler kurmak için olanak sunabileceğini belirtilmektedir” (Savi, 2011: 82).

Okula karşı yüksek bir motivasyon seviyesine sahip olan öğrenci okulun eğitsel amaçlarına karşı bir sadakat duygusu geliştirir. Doğal olarak iyi motive olmuş bir öğrenci okulu olumlu bir yer olarak algılar. Okulu olumlu bir yer olarak algılayan öğrencinin okul ile arasında bir bağ kurması beklenebilir. Okul ile arasında bir bağ bulunan öğrencilerin devamsızlık yapması düşük bir olasılık haline gelirken zamanını okulda geçirme isteği artacaktır (Özdemir ve Kalaycı, 2013: 2126).

Öğrencilerin okulda bulunma motivasyonları ile devamsızlık arasında bir ilişkinin bulunduğu ileri sürülebilir. Özdemir ve Kalaycı (2013)'e göre “bazı öğrencilerin okula geç gelmeyi alışkanlık hâline getirmiş olmaları, bir bakıma bu öğrencilerin okula yönelik olumsuz bir tutuma sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir. Ya da okula yönelik

olumlu bir algı ve tutuma sahip öğrencilerin okula erken gelmeyi alışkanlık hâline getirmeleri, derslere daha fazla sarılmaları ve okul içi kuralları benimsemeleri gibi çeşitli türde olumlu davranışları sergilemeleri beklenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin okula bağlanmalarının temelinde okula yönelik sahip oldukları tutumların rol oynadığı söylenebilir” (Özdemir ve Kalaycı, 2127).

Çocukların okul noktasında motivasyonlarını yükseltmek için atılması mümkün olan adımlar şu şekilde listelenebilir:

- Aktif katılım desteklenmeli,
- Öğrenme davranışı konusunda yüksek standartların oluşturulması için okul içerisinde iyi bir liderlik süreci yürütülmeli,
- Öğretmen ve diğer çalışanlar ile birliktelik sağlayıp, okulu öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecek bir yer haline getirmek ve okul iklimini motive edici bir niteliğe kavuşturmak,
- Okulun fiziksel çevresini daha iyi hale getirmek için öğrencileri, öğretmenler, çalışanlar ve ailelerle bir araya gelip kararlar alınmalı,
- Çocukların sınıf içindeki karar alma mekanizmalarına katılmaları sağlanmalı,
- Çocukların yetişkinlerle beraber çalışmalarını sağlayacak imkânlar oluşturulmalı,
- Öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı olunmalı. Bu noktada öğrencilere en iyi nasıl öğrendiklerini bilme noktasında yardım edilmeli. Öğrencilerin güçlü yönlerini fark edebilmeleri noktasında onların destelenmesi (Australian Government, Department of Health, 2016).

Motivasyonu düşük seviyede olan insanlar umutsuzluk duygusu yaşamaktadırlar. Bu insanlar içerisinde buldukları toplumsal, zihinsel ve fiziksel durumların düzelmeyeceğine inanmaktadırlar. Sürekli olarak kötü şeylerin yaşanacağını düşünürler, iyi şeyler yaşansa bile kötü giden şartları değiştirmeyeceği düşüncesine sahiptirler (Çakar, 2014: 1674). Bu durum okula karşı motivasyonu düşük öğrencilerin de umutsuzluk duygusu yaşayabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere okula bağlanma ve okula karşı tutum arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin sınıfın genel ortamına uyum sağlamaları, okulda gerçekleştirilen faaliyetlere katılmaları, okul personeli ile olan ilişkileri ve öğretmenleri

ile olan iletişimleri çocukların okula bağlanma düzeylerinde belirleyici etkenler olmaktadır. Özellikle de öğrenci ve öğretmenlerin aralarındaki iletişimin niteliği ve sıklığı öğrencinin okula ne derecede bağlılık duygusu geliştireceği noktasında etkili olmaktadır. Çocuklar için öğretmenleri ile girecekleri iletişim süreçleri onların öğretmenlere karşı olan tutumlarını belirleyecektir. Bu tutum öğrencilerin okulda en çok öğretmenlerle iletişim halinde olmaları nedeniyle doğal olarak okula karşı olan tutumlarını da şekillendirmektedir. Elbette öğretmenlerin yanında öğrencilerin kendi aralarındaki iletişim süreçleri de okula bağlılığın düzeyini etkileyecektir (Shochet, 2015: 8-9).

1.2.8. Ekonomi

Okula bağlanma ile ekonomik durum arasında da bir ilişkinin bulunduğu ileri sürülebilir. Yavuz ve Kutlu (2016)'ya göre "bazı öğrenciler sahip oldukları olanaklar sayesinde arzu ettikleri geleceğe daha kolay ulaşabilirken, bazı öğrenciler bu olanaklara sahip olamadıkları için iyi bir geleceğe diğerlerinden çok daha zor ulaşmaktadırlar" (Yavuz ve Kutlu, 2016: 2).

Diğer tarafta ekonomik koşulların hem "yılmaz" hem de diğer çocukları olumsuz yönde etkileyebileceği de kabul edilmelidir. Zira ekonomik olarak sorunlar yaşayan öğrenciler yeterliliklerini yeterince kullanmakta zorlanacaklardır. Okuldan sonra para kazanmak için çalışmak, okul içerisindeki bazı faaliyetlere katılma noktasında sorunların yaşanması, akranlarla olan ilişkilerde kısıtlamalar yaşanması ve benzeri durumlar öğrenci için okulu sorunlu bir yer haline getirebilmektedir. Bu durum öğrencinin psikolojik açıdan olumsuz etkilenmesi ile sonuçlanabilir. Psikolojik açıdan olumsuz bir durumda bulunan öğrencinin okula bağlanma duygusunu geliştirmesi daha zor olacaktır (Savi, 2011: 81).

1.2.9. Okula Bağlılığı Destekleme

Bağlanma noktasında sorun yaşayan çocukların söz konusu sorunlarını azaltmak için atılması gereken bazı adımların olduğu görülmektedir. bu başlık altında söz konusu adımlardan bahsedilmektedir.

Bu konu hakkında gerçekleştirilen önemli çalışmalardan birinin Perry (2013) tarafından hazırlandığı görülmektedir. yazar bağlanma konusunda olumlu sonuçların alınabilmesi için yapılması gerekenleri bazı alt başlıklar altında incelemektedir.

Çalışmasında Perry (2013) öncelikle kötü davranılmış çocuklardan bahsetmektedir. Yazara göre bu çocuklar ile özel olarak ilgilenmek gerekmektedir. Bağlanma sorunları ile ilgili olarak bu çocuklara sevgi gösterilmelidir. Bu süreç içerisinde söz konusu çocukların nasıl tepkiler verdiklerinin iyi bir biçimde gözlemlenmesi faydalı olacaktır. Dikkat edilmesi gereken ikinci bir konu cezalandırmadan önce davranışların anlaşılmasıdır. Çocuğun davranışlarının yanlış anlaşılması durumunda zaten sorunlu olan bağlanma duyguları daha kötü etkilenecektir. Üçüncü olarak, çocukların bağlanma davranışları gözlemlenirken yada beklentiler oluşurken çocukların duygusal yaşların hesaba katılması olasılığıdır. Dördüncü önemli nokta anne-babanın yada öğretmenlerin davranışlarının düzenli ve tahmin edilebilir olmasıdır. Beşinci olarak bu çocuklar için iyi modeller bulunmalıdır. Bu modeller çocukların hangi iyi davranışları sergileyeceklerini göstermeleri faydalı olacaktır. Altıncı olarak çocukların iyi bir biçimde dinlenilmesi ve onlarla konuşulması gerekmektedir. Bu süreç başarılı bir biçimde yönetilirse hem empati kurulabilir hem de çocuk olumlu tutumlar geliştirebilir.

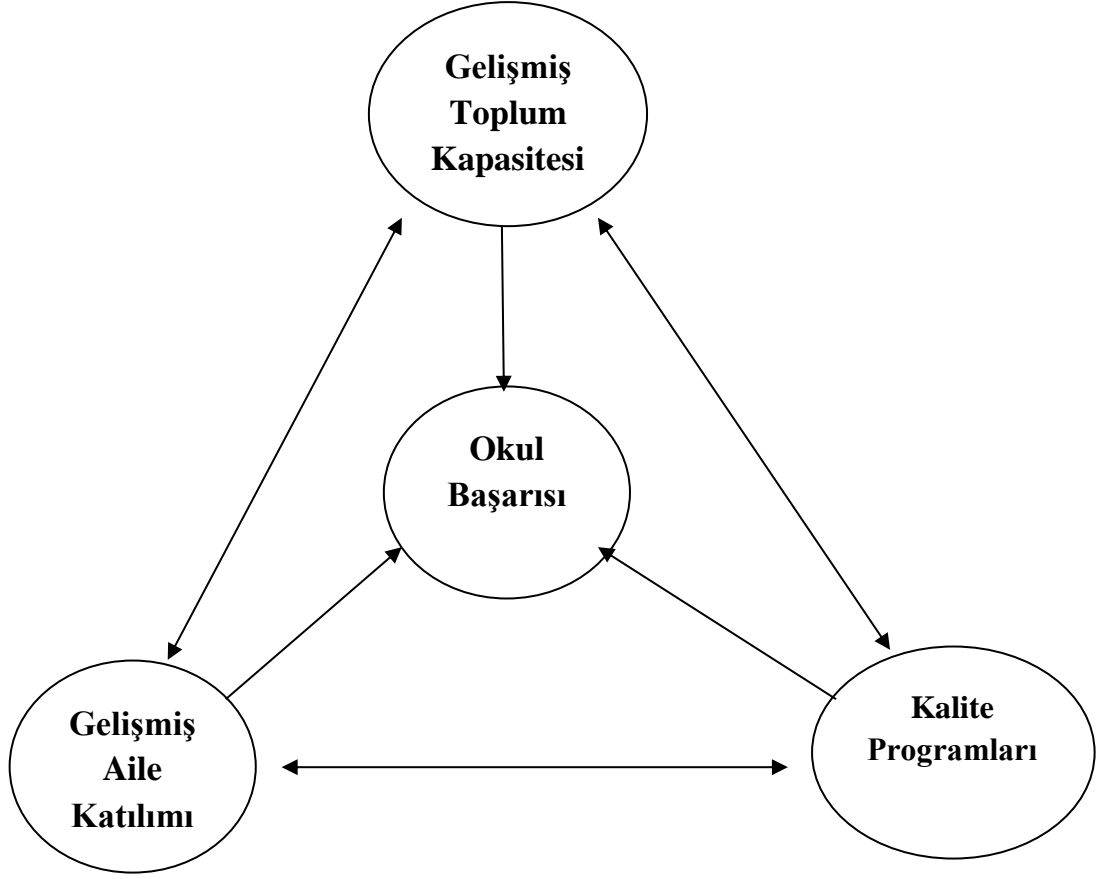
Bunlara ek olarak, çocuklar üzerinde gerçekçi beklentilere sahip olunmalı. Çocukların gelişimleri noktasında sabırlı olunmalı ve çocukla ilgilenen kişinin motivasyonunu yüksek tutması gerekmektedir (Perry, 2013: 7-9).

Bir başka kaynakta çocukların okula bağlılıklarının artırılması için yapılması gerekenler şu şekilde listelenmektedir:

- Beklentiler ve okulda standartlar oluşturulmalı,
- Öğrencilere akademik anlamda destek olunmalı,
- Disiplin uygulamalarının adil olduğu noktasında öğrencilerin fikir birliğine sahip olması sağlanmalı,
- Çocuklarla aile ve öğretmenler arasında güvene dayalı ilişkiler geliştirilmeli,
- Öğretmenlerin sınıf yönetimi ve öğretme teknikleri konularında yeterli olmalarına dikkat edilmeli,
- Okulun performansı hakkında ailelerin olumlu görüşlere sahip olmaları sağlanmalı,
- Her öğrencinin okulda en az bir yetişkini kendisine destek olarak görmesi sağlanmalı,

- Bireyler, çevre ve kültür konularında okulun istendik özelliklere sahip olup olmadığına dikkat edilmeli,
- Öğrencilerin okul faaliyetlerine katılımları desteklenmeli,
- Öğrencilerin çalışmalarını paylaşmaları sağlanmalı,
- Öğrencilere birebir ilgi gösterilmeli,
- Her öğrencinin bir danışmanı olmalı,
- Öğrenciler için davranış ve akademik açıdan hedefler belirlenmeli,
- Öğrencilerin ilgi alanlarına uygun proje tabanlı çalışmalar gerçekleştirmelerinin önü açılmalı,
- Öğrencilerin kendi performanslarını ölçmeleri sağlanmalı,
- Okul sonrası için faaliyetler düzenlenmeli,
- Öğrenme destek takımları oluşturulmalı (California Safe and Supportive Schools, 2012: 4).

Çocukların okula olan bağlanmalarını destekleme noktasında birbirleriyle bağlantılı olan dört önemli konuya dikkat edilmelidir. Bu konular ve aralarındaki ilişki şu şekilde görselleştirilebilir.

Şekil 6: Okula Bağlanma ile İlgili Konular ve Aralarındaki İlişki

Kaynak: (NCSE, 2007: 1).

Bu başlık altında incelenen kaynaklar iki önemli noktayı ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki, önceki sayfalarda da belirtildiği üzere artan ilgi ve okulda gerçekleştirilen faaliyetler gibi uygulamaların çocukların okula karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağladığıdır. Yukarıdaki ifadeler çocukların olumlu tutum geliştirmelerini sağlayacak uygulamaların okula bağlılığı destekleyen sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacağı şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifadeyle, çocukların okula istenilen bir biçimde bağlanabilmeleri için öncelikle çocukların okulu sevmeleri sağlanmalıdır. Okulu sevmeleri noktasında aile ve okul personeline önmeli bir görev düşmektedir.

Yukarıdaki şekil incelendiğinde ise okul başarısının okula bağlanmayı destekleyen önemli bir etken olduğu görülmektedir. Aslında bu durumun da çocukların okulu sevmeleri ile ilişkili olduğu iddia edilebilir. Zira çocuklar başarılı olduğu ortamlarda bulunmayı çok daha fazla isteyeceklerdir. Okul başarısında ise toplumun, ailenin ve kalite programları yoluyla okulun etkisi bulunmaktadır. Ayrıca toplum, aile ve okul birbirleri

üzerinde de başarı noktasında etkiye sahiptirler. Bu sebeple söz konusu unsurların tamamının bir bütün olarak algılanması faydalı olabilecektir.

1.3. Ergenlikte Okula Bağlanma

Bu başlık altında üç farklı konu incelenmektedir. Bunlar ergenlikte bağlanma, ergenlikte okula bağlanma ve ergenlikte okula bağlanma ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalardır.

1.3.1. Ergenlikte Bağlanma

Ergenlikte bağlanma çocuklukta bağlanma ile benzer özellikler göstermesine rağmen bu iki kavram birbirleriyle farklıdır. Öncelikle ergenlik döneminin bazı özelliklerinden bahsetmek faydalı olacaktır.

Ergenlik dönemi çocukların erişkinliğe geçiş yaptığı dönemdir. Bu dönemde çocuklarda zihinsel, biyolojik ve sosyal açıdan gelişme ve olgunlaşma gözlemlenir. Ergenlik kavramının tanımı, yaş grupları ve özellikleri noktasında farklı toplumlarda farklı özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Dahası, ergenlik kavramı farklı dönemlerde de farklı özelliklere sahip bir biçimde şekillenmiştir. Ergenliğin başlama yaşını etkileyen bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar arasında iklim, beslenme, sağlık ve sosyo-ekonomik koşullar gibi unsurlar yer almaktadır. Ülkemizde ergenlik erkeklerde 12-14, kızlarda ise 10-12 yaşları arasında başlamaktadır (Saçar, 2007: 1).

Çocukluk ve ergenlikteki bağlanma arasındaki en önemli farklardan biri, çocuklukta bağlanmanın daha çok anne-baba ya da benzeri bakıcı ile olan ilişkilerle şekillenmesine rağmen ergenlikte akranlarla olan ilişkilerin daha çok ön plana çıkmasıdır. Bu dönemde arkadaşlarla geliştirilen ilişkiler çok daha belirleyici olmaktadır. Diğer bir ifadeyle ergenliğe başlanmasıyla beraber bağlanma davranışlarının biçimlerinde çocuklukla kıyaslandığında farklılıklar meydana gelir. Her ne kadar farklılıklar oluşsa ve bağlanma davranışı yön değiştirse de, çocuklukta edinilen bağlanma özellikleri ergenlik dönemindeki bağlanma davranışlarını da etkiler (Andıç, 2013: 34).

Ergenlik döneminde bağlanma davranışının anne-babadan arkadaşlara dönmesinin geçerli bir nedeni bulunmaktadır. Zira bu dönemde birey kendi kişisel gelişimini sürdürürken aynı zamanda sosyal gelişimini de sürdürür. Bu kişisel ve sosyal gelişimler hızlı bir biçimde ilerler. Ergenlik döneminde birey bakış açısını şekillendirirken çevreden

aldığı geri bildirimlerin etkisinde kalır. Bu dönemde ergenlerin bakış açıları sadece çocuklukta olduğu gibi anne-baba ve öğretmenlerden etkilenmemektedir (Çocuklukta da arkadaşların önemli olduğu düşünülebilir. Fakat önceki bölümlerden de anlaşılacağı üzere çocuklukta anne-baba ve öğretmenler çok daha önemlidir). Bu dönemde arkadaşlar ve arkadaşlardan alınan geribildirimler çok daha etkin olmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri ergenlik döneminde çok önemlidir ve bağlanmayı etkileyen temel noktalardan biri olmaktadır (Saçar, 2007: 1).

Ergenlik bağlanma noktasında bir geçiş süreci konumundadır. Ergenin karşısına çıkan yeni durumlarla baş etmesi noktasında bağlanma önemli bir işleve sahip olmaktadır. Ergenlik döneminde kişi bakıcısına bağlı olmayı istememektedir. Bu sebeple anne-baba ya da benzeri bakıcısına karşı çok daha özerk davranmayı istemektedir. Bu sebeple bağlanmanın yönü konusunda bir değişim söz konusudur (Morsünbül ve Çok, 2011: 556).

Söz konusu değişim üç madde halinde açıklanabilir. Birinci olarak, bu dönemdeki bağlanma davranışında anne-babadan arkadaşlara doğru bir kayna söz konusudur. Bu değişime ergenin özerkliğini kazanmaya başladığını gösterir. Anne-baba ve arkadaşlara bağlanma durumları birbirleriyle ters özelliklere sahiptir. İkinci açıklamaya göre aile ve arkadaşlar bu dönemde ergen için farklı iki dünya haline gelmektedir. Ergenin sahip olduğu bağlanma durumuna göre ergen aileyi ve arkadaşları birbirinden tamamen ayırabilir. İki dünya birbirinden bağımsız hale gelmektedir. Üçüncü açıklamaya göre ise arkadaşlara bağlanma ve anne-babaya bağlanma durumları birbirlerini olumlu bir biçimde etkileyebilmektedir (Morsünbül ve Çok, 2011: 556).

Ergenlikte bağlanma ile ilgili olarak Dörtlü Bağlanma Modeli geliştirilmiştir. Dörtlü bağlanma modelinde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört farklı bağlanma türünün bulunduğu belirtilmektedir.

Güvenli bağlanma biçiminde ergen kendisini değerli görür. Diğer kişiler ise kendisinin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yardımcı olurlar. Diğer kişileri kabullenici olarak görür. Saplantılı bağlanmada ergen diğer bireyleri değerli görür. Fakat diğer bireyleri değerli gören ergen kendisini değersiz görmektedir. Kayıtsız bağlanmada ise ergen kendisini değerli görürken diğer bireyleri değersiz görmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak ergen bağımsızlığa önem verir ve diğer bireylerle yakın ilişkiler kurmaktan çekinir.

Burada amaç bağımsızlık duygusunu yaşamak ve bu yolla hayal kırıklıklarından kaçmaktır (Aytin, 2014: 21-22). Tablo 2, Dörtlü Bağlanma Modeli`ni özetlemektedir.

Tablo 2
Dörtlü Bağlanma Modeli

Olumlu (Düşük)

Olumsuz (Yüksek)

Başkaları Modeli (Yakınlıktan Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilerde takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Kaynak: Aytin (2014: 22).

Güvenli bağlanma ile diğer bağlanma türlerini kısaca karşılaştırmak gerekirse güvenli bağlanan ergenler kendilerini sevilebilir ve değerli görmektedirler. Bu ergenler diğerlerine göre duyarlıdırlar ve diğer kişiler kendileri için ulaşılabilirler. Bu ergenlerin benlik saygıları yüksektir. Kendilerini rahat bir şekilde kontrol edebilirler ve yakınlık kurma noktasında sorun yaşamazlar. Diğer bağlanma türlerinde ise ergen hem kendisi hem de diğer bireylerle ilgili olarak olumsuz düşüncelere sahip olmaktadır. Bu sebeple söz konusu bağlanma türleri güvensiz bağlanma olarak kabul edilir. Kaygı durumu ergenin kendisini değerli hissedip hissetmemesi ile ilgilidir. Kaygı seviyesi yüksek olan ergenler kendilerini derersiz hissederler. Karşı tarafın güvenilirliği hakkındaki olumsuz düşünceler ise kaçınmayı ortaya çıkarmaktadır. Ergen karşı tarafı güvenilir bulmuyorsa yüksek seviyede kaçınma eğilimindedir. Buna göre kaygı ve kaçınma düşük ise güvenli bağlanma, kaygı yüksek ve kaçınma düşük ise saplantılı bağlanma, kaçınma yüksek ve kaygı düşük ise kayıtsız ve hem kaygı hem kaçınma yüksek ise korkulu bağlanma oluşmaktadır (Özdemir, 2012: 10).

Çocuklarda bağlanma konusunda olduğu gibi, ilgili kaynaklar incelendiğinde ergenlerde bağlanma noktasında da birçok çalışmanın gerçekleştirildiği, söz konusu çalışmalarda çeşitli maddeler üzerinde durulduğu fakat bu maddelerin alt başlıklar altında toplanmadığı görülmüştür. Bu noktada ilgili kaynaklarda belirtilen ve ergenlikte bağlanmayı açıklayan unsurlar gruplanmıştır. Ergenlikte bağlanmayı etkileyen unsurlar aile, arkadaş, kimlik, özerklik ve grup olarak toparlanabilir.

1.3.2. Aile

Yukarıda da belirtildiği üzere ergenlik döneminde ergen aileye çocuklukta olduğu kadar bağlı değildir. Bu notada ilgi arkadaşlara daha fazla kaymıştır. Fakat yine de ailenin tamamen ortadan kalktığı söylenemez. Zira ergenlikteki bağlanma davranışlarının şekillenmesinde ailede oluşan bağlanma davranışlarının etkisinin bulunduğu da unutulmamalıdır.

Ergen arkadaşlarıyla olan ilişkilerini geliştirirken aile olan ilişkilerinde de bireysel farklılıklar gözlemlenebilir. Kimi ergenler arkadaşlarına fazlaca yaklaşırken ailelerle aralarına büyük mesafeler koymaktadırlar. Aileden oldukça fazla uzaklaşan ergen tamamen arkadaşlarına odaklanmaktadır. Diğer tarafta, kimi ergenler ise arkadaşlarına daha fazla yaklaşırken aile ile olan bağlanma ilişkilerini devam ettirirler. Hatta kimi bireyler ailelerine bağlı kalmayı devam ettirip arkadaşlara bağlanmaya karşı mesafeli durabilmektedirler. Bazı ergenler için aile ile olan bağlanma ilişkileri sadece ergenlikte değil ilerleyen yaşlarda da önemli ölçüde devam etmektedir (Özer, 2011: 10).

Bu noktada cinsiyete bağlı farklılıklar da gözlemlenebilmektedir. Bazı toplumlarda erkeklerin annelerine bağlanmaları ile kıyaslandığında kızların annelerine bağlanma düzeylerinin çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple, ergenlik döneminde ergenlerin bağlanma açısından aileden uzaklaşıp arkadaşlara yöneldikleri ifadesi genel kabul gören bir ifade olarak değerlendirilmemelidir. Ailenin bağlanma davranışındaki etkisi ve ağırlığı kişisel farklılıklara rağmen devam etmektedir (Özer, 2011: 10).

Yine de genel olarak aile ile ergen arasına bağlanma açısından bir mesafe girmektedir. Andiç (2013)'e göre "birçok araştırma ergenlik dönemine girilmesiyle birlikte anne-baba ve ergen arasındaki çatışmaların arttığını kanıtlamıştır. Giderek artış gösteren ve geçici olan anlaşmazlıkların, olumsuz bir durum olarak nitelendirilmesinin yanı sıra, gelişimsel açıdan ergenlikte gerçekleşmesi beklenen, kimlik oluşumunun sağlıklı ve doğal bir parçası olarak görülebileceği birçok kuramcı tarafından öne sürülmüştür. Tıpkı 2-3 yaş civarındaki çocukların anne babalarıyla zıtlaşması ve hayır demeye başlaması gibi ergenlik döneminde de ergenin kendi kişiliğini bulabilmek ve isteklerini elde edebilmek için anne babasıyla arasına mesafe koyması, onlara itiraz ederek kendi sınırlarını sınaması gerekir ki bu süreç özerkleşme sürecidir. Diğer taraftan da ergenin anne ve babasına olan duygusal bağı devam etmektedir" (Andiç, 2013: 35).

Ergenlik döneminde ergen ile aile arasındaki bağlanmanın boyutunu etkileyen bir takım noktalar gözden kaçırılmamalıdır. Bu ilişkiler benlik saygısını da olumlu etkilemektedir.

Söz konusu ilişkiler şu şekilde listelenebilir:

- Ailede yeterli zaman ayrılma,
- Arkadaş seçimine müdahale edilmeme,
- Kız erkek ayrımı yapmama,
- Sorunların paylaşımı,
- Özel hayatlarına saygı gösterilme,
- Karar alma sürecine katılma,
- İstekleri kabul edilmediği durumlarda açıklama yapılma,
- Aile ile konuşmaktan çekinmeme,
- Duygu, düşüncelerine saygı duyulma ve ifade etmeleri için uygun ortam sağlama,
- Anne-babanın fikrini açıkça ifade etmesi (Arslan, 2008: 39).

Bu dönemde ergenin aileye nasıl bağlandığı da etkili olmaktadır. Çam ve Aydoğdu (2015)'e göre “bağlanma süreci ergenin aile işlevlerinden etkilenmektedir. Anne-babaya karşı geliştirilen güvenli bağlanmanın ancak işbirliğinin ve etkileşimin yoğun olduğu ailelerde geliştiği ortaya çıkmıştır. Güvensiz bağlanma geliştiren ergen, aile içinde sorunlar yaşamaya başlar. Çünkü güvensiz bağlanma geliştiren ergenlerin anne-babalarında çoğunlukla ergen tarafından bireyselliklerinin elinden alındığına ilişkin bir düşünce yapısı vardır” (Çam ve Aydoğdu, 2015: 51).

1.3.3. Arkadaş

Ailenin etkisinin nispeten azalması ile beraber ergen arkadaşlarına yaklaşmayı istemektedir. Ergenler özellikle stres altında buldukları durumlarda arkadaşlarından destek almayı istemektedirler. Bu destek çoğunlukla duygusal destek olmaktadır. Yine de arkadaşlarından duygusal destek almayı istemesi ergenin anne-babadan duygusal destek almayı istememesi şeklinde yorumlanmamalıdır. Zor durumlarda kaldıklarında ergenler anne-babanın desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle anne-babasına karşı güvenli bağlanma davranışı geliştirene grenlerde bu durum söz konusudur. Fakat ailenin yanı sıra artık arkadaşlar da duygusal destek ihtiyacının giderildiği unsur haline gelmiştir (Morsünbül ve Çok, 2011: 556).

Arkadaşlarına karşı olan bağlanmada ailede edinilen bağlanma alışkanlığı belirleyici olabilmektedir. Ailede güvenli bağlanma davranışı geliştiren bireyler arkadaşlarına karşı da güvenli bağlanma davranışları sergilemektedirler. Bu ergenler arkadaşlarıyla daha uyumlu olurlar. Çevrelerine güvenirler ve sosyal sorunları daha az yaşarlar. Güvensiz bağlanma biçimine sahip olan ergenler ise arkadaş ortamında daha fazla sosyal sorun yaşamaktadırlar. Bu ergenler stres altında kalabilirler ve duygularını kontrol etme noktasında sorunlar yaşarlar. Kaygılı kaçınan bağlanma davranışına sahip ergenler ise arkadaşlarına güvenme noktasında sorun yaşarlar. Bu ergenler diğer kişileri kontrol altında tutmak isterler ve öfkelenedikleri zaman bunu doğrudan belirtebilirler. Kimlik organizasyonu noktasında sorunlar yaşanır ve özdeğer duygusunu sürdürmek çok zor hale gelir (Çam ve Aydoğdu, 2015: 51).

Ergen arkadaşlarına karşı bağlanma duygusu geliştirirken asıl amacı fiziksel bir bağlanma değildir. Fiziksel olarak hayatını devam ettirmesi için ortaya çıkan bir bağlanma durumu söz konusu değildir. Bebeklikteki bağlanmada çocuk fiziksel olarak varlığını devam ettirmek için anneye bağlanıyordu. Bu dönemde ise ergen fiziksel olarak arkadaşlarına karşı bağımlı değildir. Fakat duygusal olarak bir bağlanma ihtiyacı duyulmaktadır. Ergenin kaygılarını, duygularını ve korkularını paylaşabileceği bir bağlanma figürüne ihtiyacı vardır (Karakuş, 2012: 35).

1.3.4. Kimlik/Benlik

Kimliğin oluşumunda benliğin olumlu mu yoksa olumsuz mu oluşacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Güler (2014)'e göre “olumlu benlik modeli içselleştirilmiş özsaygı ve sevebilirlik duygusuyla, başkalarının onayından bağımsız olarak var olan bireyleri tanımlar. Diğer yandan benlik modelinin olumsuz olması ise düşük özsaygı ve başkalarından onay alma ihtiyacı ile açıklanabilir. Olumlu başkaları modeline sahip bireyler için önemli başkalarının ulaşılabilirlik ve güvenilirliğine dair bir beklenti geliştirirken başkaları modelinin olumsuz olması ise yakınlıktan kaçınma, sosyal destek alma ve sağlama konusunda kayıtsız bir yapı izleyerek ilişkiler kurmaya vesile olmaktadır” (Güler, 2014: 18).

Olumsuz benlik modeli değersizlik hissi ile aynı anlama gelmektedir. Olumlu başkaları modeli ise diğerlerinin olumlu yönde değerlendirilmediği anlamına gelir. Burada saplantılı bağlanma biçimi de geliştirilebilmektedir. Ergen bu aşamada “değerli” gördüğü diğerleri ile yakın

ilişkiler kurmak istemektedir. Söz konusu kişileri örnek olarak almak istemekte ve onlara kendisini kabul ettirme çabasına girmektedir (Şenkal, 2013: 44).

1.3.5. Özerklik

Özerklik ergen için en önemli konulardan biridir. “Otonomi (özerklik) kavramı temel olarak kişinin, kurumun ya da bir ülkenin kendi kararlarını kendisinin alabilmesini ifade eder” (Karabekiroğlu, 2016).

Bu dönemde ergen özerk olmayı istemektedir ve aile ile olan ilişkilerin olumsuz olduğu durumlarda temel nedenlerden birinin ergenin özerklik istemesi olduğu bilinmektedir. Özerklik iki kelimedenden oluşmaktadır. Bunlardan biri “öz” diğeri “erk” kelimeleridir. “Öz” ifadesi bireyin kendisini/biricikliğini ifade etmektedir. “Erk” ifadesi ise bireyin özgür bir biçimde davranma isteğini ifade etmektedir. Özerk olmak isteyen ergen kendisinin istek ve beklentilerini ön plana çıkarır, kendi benliğini önemli hale getirmek ister ve kendi benliğine uygun bir biçimde bağımsız olarak hareket etmek ister (Koçak ve Karasu, 2016: 202).

1.3.6. Grup

Ergenlikte sosyal bir gruba dâhil olmak bireyin bağlanma davranışı geliştirmesine önemli bir katkı sağlamaktadır. Karakuş (2012)'ye göre “bireylerin sosyal bir gruba dâhil olmalarına rağmen grup içinde yakınlık ilişkilerinin geliştirilememesi, kendilerini gruba ait hissetmemeleri, içten ve samimi ilişkilerin yoksunluğu ve duygusal ihtiyaçların grup üyeleri ile doyuma ulaştırılamamasının yalnızlık duygusunun yaşanmasında önemli faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal yalnızlık kişinin akraba grupları, akran grupları ve diğer sosyal grupları da içeren, bireyde sosyal bütünlük duyarlılığını sağlayan daha geniş bir sosyal çevre ile bağlanma ilişkisinin kesilmesini yansıtır. Bu nedenle sosyal yalnızlığa ilişkin eksiklikler grup içerisinde ele alınır, birinin grup içindeki birine olan bağlılığını ele almaz ve bu yönüyle duygusal yalnızlıktan ayrılır” (Karakuş, 2012: 36-37).

Bu başlık altında incelenen ifadeler ergenlikte bağlanmayı etkileyen unsurların kendi aralarında da etkileşim içerisinde olduklarını göstermektedir. İncelenen kaynaklar incelendiğinde söz konusu etkileşimin şu şekilde yaşandığı ileri sürülebilir:

Şekil 7: Ergenlikte Bağlanmayı Etkileyen Unsurlar ve Aralarındaki İlişki

Kaynak: İlgili kaynaklardan elde edilen bilgilerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çocuklarda olduğu gibi ergenlerde de hayatın önemli bir bölümü okulda geçmektedir. Ayrıca okul ergenin arkadaş ve grup kavramlarına dâhil olduğu bir yerdir. Bu sebeple ergenin okula bağlanması konusu da ergenlikte bağlanma konusu ile beraber incelenmelidir.

1.3.7. Ergenlikte Okula Bağlanma

Okulun ergenlerin gelişimi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni ergenlik dönemindeki bireyin hayatının önemli bir bölümünü okulda geçiriyor olmasıdır. Bu noktada okul ergenlerin gelişimlerinde hem olumlu bir rol oynayabilir hem de olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu noktada

okulun sahip olduğu özelliklerin etkisi olacaktır. Öğrencinin okula bağlanması ya da bağlanmaması okulun amaçlarının elde edilmesine ya ta edilmemesine neden olur. Örnek vermek gerekirse, ergen okulu sevdiğinde akademik başarısında bir yükseliş olacaktır. Okulu sevmeye ergenler ise genellikle akademik açıdan başarısız olurlar ve istenmeyen davranışlar sergileyebilirler (Bellici, 2015: 49).

Bu açıklamalar okula bağlanmanın ergenler için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ergenlerin okula bağlanmalarının ise üç temel boyutu bulunmaktadır. Bunlar davranışsal boyut, duygusal boyut ve bilişsel boyuttur.

Hem çocukluk hem de ergenlik dönemlerinde bireyler sosyal yaşam yapısına uyum sağlamak ve sosyal açıdan kendilerini çevrelerine kabul ettirmek için davranışlarını kontrol altında tutulmalıdırlar. Diğer bir ifadeyle doğru davranışlar sergilemelidirler. Hangi davranışların doğru ve hangi davranışların yanlış olacağı ise diğer insanlarla girilen ilişkiler sonucunda öğrenilmektedir. Herhangi bir davranış diğer insanlardan olumlu geribildirim alığında söz konusu davranış kabul edilebilir olarak değerlendirilir. Ergenlerin özerk olma istekleri de göz önünde bulundurulduğunda özerk bir biçimde davranma ile sosyal açıdan kendisini kabul ettirme arasında bir dengenin kurulmasına ihtiyaç duyulur (Özden, 2013: 3).

Bellici (2015)'e göre “davranışsal boyut, öğrencilerin okullarda süregelen akademik ya da sosyal etkinliklere katılımını içermektedir. Davranışsal boyut içerisinde aynı zamanda öğrencilerin müfredat dışı sayılabilecek sportif ve benzeri diğer kulüp faaliyetlerine aktif katılımı da girmektedir. Bu kapsamda davranışsal bağlılık duygusuna sahip öğrencilerin görece yüksek akademik performans gösterdikleri öne sürülmektedir” (Bellici, 2015: 49).

Ergenin okula bağlanmasında davranışları ve kendisinden beklenen davranışlar arasındaki uyum önemlidir. Bu noktada okulun paylaşılan değerlerine uygun davranışlar sergilenmesi ergenin okula bağlanmasında etki sahibidir. Okula dair paylaşılan tüm değerlerin bir bütünü olan ve okul kültürü olarak tanımlanabilecek değer, anlam, ortak yaşamışlık ve sembolleri öğrenci davranışlarının önemli belirleyicileri olarak nitelemek mümkündür. Öğrencilerin, bu ortamda etkileşimleri sonucu doyuma ulaşmaları ve mutlu olmaları, onların okula yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkileyecekti (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 240).

Davranışsal boyutta okulda gerçekleştirilen spor ve tiyatro gibi faaliyetlere katılım göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle de gözlemlenebilen davranışlar incelenmelidir. Zira gözlemlenebilen davranışlar ergenin okula bağlanma durumu hakkında bilgi verebilecektir. Katılım kavramı ile davranışsal bağlılık arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Arastaman, 2009: 104).

Davranışsal bağlılık ergenin duygusal bağlılığı üzerinde de etkili olabilir. Okuldaki ders dışı etkinliklere katılım gösteren bir ergenin bu tür faaliyetleri sevdiği sonucuna ulaşılabilir. Bu noktada ergen kendisine sunulan sosyal imkânlardan memnun olduğu için okula karşı olumlu duygusal tutumlar geliştirebilir. Duygusal bağlılıkta ergenin arkadaşlarına, öğretmenlerine ve bir bütün olarak okuluna karşı geliştirdiği olumlu ya da olumsuz duygular söz konusudur. Bu duyguları olumlu yönde etkileyecek faaliyetler okula bağlanmayı da olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca duygusal olarak okula bağlanan ergen söz konusu faaliyetlere daha fazla katılım sergilemek isteyecektir. Sonuç olarak duygusal bağlılık ergenin eğitim hakkında olumlu duygular hissetmesini sağlar (Bilge ve diğerleri, 2014: 1711).

Okula bağlanmada bilişsel bağlılık çok ciddi bir öneme sahiptir. Zira bilişsel bağlılık ile başarı birbirlerini önemli ölçüde etkilerler. Arastaman (2009)'a göre “bu konu ile ilgili araştırmalar, öğrencinin öğrenmeye psikolojik yatırım yapmasını, öğrenmede stratejik olmayı, öğrencinin öğrenme yöntemlerini kendisinin belirlemesine işaret etmektedir. Bununla ilgili tanımlar, gerekenin ötesinde öğrencinin fazladan enerji harcamasına ve zorluklar karşısında yılmaması üzerine odaklanmaktadır. Derin stratejiler kullanan öğrenciler daha çok bilişsel olarak sınıfa bağlıdırlar, daha çok zihinsel olarak enerji harcarlar, fikirler arasında bağlantı kurarlar ve fikirleri anlama çabası içinde olurlar. Sonuç olarak yüksek düzeyde bilişsel bağlılığın üst düzey bir öğrenme ve başarı ile ilişkili olduğu söylenebilir” (Arastaman, 2009: 104).

Bilişsel bağlılık düzeyi yüksek öğrencilerin problem çözerken daha esnek bir yaklaşım sergiledikleri, sıkı çalışma konusunda istekli oldukları ve başarısızlık karşısında etkili baş etme stratejileri kullandıkları belirtilmektedir. Bazı araştırmacılar ise okula bağlanmayı, öğretmenler ve sınıf arkadaşları ile ilişkilerle bağlantılı olarak, öğrencilerin davranışları ile dinamik bir ilişkiye sahip, okul aktivitelerine yönelik değer ve yeterlilik inancını

yansıtan öğrenci motivasyonu ile okuldaki ders dışı aktiviteleri ele alan bir yaklaşımla açıklamaktadır (Bellici, 2015: 49).

1.3.7.1. Ergenlerde Okula Bağlanmanın Sonuçları

Ergenlerde okula bağlanma duygusunun geliştirilmesi birkaç kazanımın elde edilmesini sağlayacaktır. Söz konusu kazanımlar şu şekilde listelenebilir:

- Okula Karşı Olumlu Tutum Geliştirme,
- Etkinliklere Katılım,
- Akademik Motivasyon,
- Kaygı ve Yalnızlığın Azalması,
- Okula Devam,
- Özerklik,
- Başarı,
- Suç İşleme Eğiliminin Azalması,
- Olumlu Sosyal Davranışlar (Bellici, 2015: 49-50).

Bağlanma konusunda ergenlerin iyi bir biçimde etkileşimlerinin olması ve bu noktada doyuma ulaşmaları onların okullarına karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri ile sonuçlanır. Okula karşı ergenin olumlu tutum geliştirmesiyle beraber okul yaşama kalitesi artar. Okul yaşam kalitesi öğrencilerin iyi olma hallerinin bir göstergesi olarak görülmektedir. Sonuçta okula bağlanma noktasında olumlu yönde gelişme gösteren ergen okul yaşamında tatmin olma duygusu yaşayacaktır.

Okula istendik bir biçimde bağlanan öğrenci faaliyetlere daha fazla katılım göstermek ister. Bu katılım hem akademik faaliyetler için hem de sosyal faaliyetler için geçerlidir. Özdemir (2015)'e göre “okuldan hoşlanma, okula gönülden bağlanma olarak ifade edilebilecek olan okula bağlanma akademik etkinliklere katılım ve akademik gelişim açısından önemli etmenlerden biridir. Buna destek olarak çalışmalar kendilerini okulun önemli bir parçası olarak değerlendiren öğrencilerin okul terki oranlarının düşük olduğunu ortaya koymuştur. Başka çalışmalarda okula bağlılığın okula ve eğitime daha çok değer verme, sınıf içi akademik etkinliklere daha fazla katılma ve gelecek yönelimine sahip olmayla ilişkili olduğu gösterilmiştir” (Özdemir, 2015: 28).

Okula bağıllığın düşük seviyede olması ergenin kaygı ve yalnızlık duygularını daha yoğun yaşamasına neden olur. Zira okula bağlanmanın ergenin faaliyetlere katılımı ile ilişkili olması, okula bağıllık duygusu düşük olan bir ergenin faaliyetleri katılımının az olmasını normal bir sonuç olarak ortaya çıkarmaktadır. Ergenin faaliyetlere katılımının az olması ile de arkadaş ortamının kısıtlı kalması söz konusu olacaktır. Arkadaş ortamının düşük seviyede olması yalnızlık duygusu ile sonuçlanırken aynı zamanda kaygı duygusu da ortaya çıkabilecektir. Ergenin okula bağıllık düzeyinin yüksek olması yalnızlık, kaygı ve okula devamsızlık seviyelerinin düşük olmasını sağlar. Ayrıca bu durum akademik başarının, içsel motivasyonun ve olumlu sosyal davranışların daha fazla görülmesini sağlar (Sarı, 2011: 149).

Ergenin okula bağlanması, özerklik gelişimini de etkiler. Özerklik ve bağıllık birbirlerinden ayrı değerlendirilmemelidir. Bağıllık insanın temel gereksiniminden biri olup psikolojik iyi olma halinin sağlanmasında yetkinlik ve özerklikle beraber ele alınması gereken bir kavramdır. Bireyin gruba ya da herhangi bir unsura yönelik temel ihtiyacı olduğu gibi kendini güvende hissetmesi ve destekleyici ilişki ağları oluşturmasını da sağlamaktadır (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 240).

Ergenlerde okula bağlanmanın önemli sonuçlarından biri de akademik başarıda görülen yükseliştir. Aslında başarı sadece akademik alanla sınırlı kalmamaktadır. Okula bağlanmanın doğası gereği okul faaliyetlerine yüksek düzeyde katılımın sağlanması sosyal ve sportif alanlarda da ergenin kendisini geliştirmesi ve başarılı sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır. Karaşar ve Kapçı (2016) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma sonucunda elde edilen veriler okula bağlanma ve başarı arasında bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Yazarlar gerçekleştirdikleri çalışmalarında okul başarısı ve okula bağlanma arasındaki ilişkiyi farklı değişkenler üzerinden incelemişlerdir. Bu değişkenler duygusal-davranışsal problemler, özsaygı, akademik başarı ve akademik motivasyon olmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlara göre özsaygı ve akademik motivasyon okula bağıllık hakkında bilgi vermektedir. Öğretmene olan bağıllığın ise olumlu sosyal davranış, daha az seviyede hiperaktivite ve daha az olumsuz davranış görülmesini sağlamaktadır (Karaşar ve Kapçı, 2016: 21).

Daha önce de belirtildiği üzere okula bağlanma ergenin okulda gerçekleştirilen faaliyetlere katılım göstermesi ile ilgilidir. Bu sebeple okula bağlanma düzeyi istenilen

düzeyde olan bir öğrencinin sosyal faaliyetlere katılması beklenebilir. Bunun yanında, akademik başarı, faaliyetlere katılım, suçtan uzak durma ve benzeri kazanımlar sayesinde ergenin genel olarak olumlu sosyal davranışlar sergilemesi sağlanabilmektedir. Okula bağlılık hem ergenlikte hem de diğer dönemlerde anti-sosyal davranışları engellemektedir. Özellikle ergenlerin bulunduğu liselerde okula bağlanma konusunda olumlu sonuçların elde edilmesi durumunda ergenlerin hem okulda hem de toplum içerisinde olumlu davranışlar sergilemeleri sağlanacak ve bu durum onların toplum içerisinde daha iyi bir yer edinmeleri kolaylaşacaktır (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 241).

1.3.8. Okula Bağlanma ile İlgili Gerçekleştirilmiş Çalışmalar

Çocukluk ve ergenlikte okula bağlanma ile ilgili olarak gerçekleştirilmiş çalışmalar iki alt başlık altında incelenmiştir. Bunlar Türkiye’de gerçekleştirilmiş çalışmalar ve yurtdışında gerçekleştirilmiş çalışmalar şeklindedir.

1.3.8.1. Okula Bağlanma ile İlgili Yurt İçinde Gerçekleştirilmiş Çalışmalar

Argon ve İsmetoğlu (2016) gerçekleştirdikleri çalışmalarında okul yaşam kalitesinin öğrencilerin fiziksel, duygusal ve sosyal olarak iyi olma hallerini ifade ettiğini belirtmektedirler. Yazarlar okul yaşam kalitesinin okulda görülmesi muhtemel olan birçok sorunun ortaya çıkmasını engellediğini belirtmektedir. Dahası yazarlara göre okula bağlılık derslere etkin katılım, hedef davranışların kazanılması ve akademik başarı gibi istedik kazanımların elde edilmesine yardımcı olmaktadır. Yazarlar çalışmalarında okul yaşam kalitesi ve okula bağlılık kavramları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma 2015-2016 eğitim öğretim döneminde Düzce ili Akçakoca ilçesinde yer alan değişik türlerdeki 8 lisede gerçekleştirilmiş ve araştırmaya 450 lise öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılara “Yaşam Kalitesi Ölçeği” ve “Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği” kullanılmıştır (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 238).

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre katılımcıların okula bağlılık düzeyleri ile lise yaşam kalitesi algıları orta düzeydedir. Bu iki faktör arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 238).

Yurt içinde gerçekleştirilmiş çalışmalardan biri Kaya ve Savrun (2015) tarafından hazırlanmıştır. Yazarlar Temel Eğitimden Ortaöğrenime Geçiş Sınavına hazırlanan sekizinci sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi

araştırmışlardır. Çalışmaya İstanbul İli Fatih İlçesinde eğitimine devam eden sekizinci sınıf öğrencileri katılmıştır. Çalışmaya katılan toplam öğrenci sayısı altı yüz olmuştur. Katılımcılara İlişki Ölçekleri Anketi, Sınav Kaygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu dağıtılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre sınav kaygısı ile korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çalışmada korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerine sahip katılımcıların güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılara kıyasla sınav kaygısını daha fazla yaşadıkları anlaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre sınav kaygı düzeyleri yaş, cinsiyet, okul başarısı algısı ve dershaneye gitme düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer tarafta 0-6 yaş arası bakım veren kişi, ailedeki doğum sayısı, anne-babanın birlikte ya da ayrı yaşaması, aylık gelir, anne-babanın gelir düzeyi ve kardeş sayılarına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (Kaya ve Savrun, 2015: 32).

Özdemir (2015) okula bağlılık ile beraber okul tükenmişliği, akademik motivasyon, ödevde ayrılan zaman, yaş ve cinsiyet faktörlerini beraber incelemiştir. Çalışmaya ortaokulda öğrenim gören 208 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 13,31`dir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Okul Deneyimleri Ölçeği” ve “Okul Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon katsayısı ve regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda okul tükenmişliği ile ödevde ayrılan zaman arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Okula bağlılık, okul tükenmişliği ve akademik motivasyon arasında ise anlamlı düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışmada okula bağlılık, cinsiyet, akademik motivasyon ve ödevde ayrılan zamanın okul tükenmişliğinin anlamlı yordayıcıları oldukları anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda ödev miktarının artırılmasından ziyade okula bağlılık üzerinde durulması gerekliliği önerilmiştir (Özdemir, 2015: 27).

Duy ve Yıldız (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında farklı zorbalık statülerine sahip ilköğretim öğrencilerinin yalnızlık ve okula bağlanma düzeylerini karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini Diyarbakır`da öğrenim gören 415 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 214`ü kız öğrenciyken 201`i erkek öğrencidir. Yazarların elde ettikleri sonuçlara göre “okula bağlanma bağlamında kurbanlar ve izleyiciler ile zorbalılar arasında kurbanlar ve izleyiciler lehine anlamlı bir fark

bulunmuştur. Cinsiyetin zorbalık statüsünü belirmede anlamlı bir değişken olduğu görülmektedir” (Duy ve Yıldız, 2014: 173).

Gerçekleştirilen bir diğer çalışmada Özdemir ve Koruklu (2013) anne-babaya bağlılık, okula bağlılık ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yazarlar ayrıca okula bağlılığın anne-baba bağlılığı ve yaşam tatminini etkileyip etkilemediklerini anlamayı amaçlamışlardır. Çalışmaya 153 öğrenci katılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlara göre anne-babaya olan bağlılık yaşam tatminini olumlu bir yönde etkilemektedir. Okula bağlılık noktasında ise öğretmenle alakalı olan bağlılık özelliklerinin yaşam tatmini ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır (Özdemir ve Koruklu, 2013: 836).

Arastaman (2009) gerçekleştirdiği çalışmasında devlete bağlı liselerde öğrenim gören lise öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişki yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemiştir. Çalışmaya 2005-2006 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde öğrenim gören 408 öğrenci katılmıştır. Bu öğrenciler tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çalışma sonucu “kız öğrencilerin okula bağlılıkları erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Annesinin eğitim durumu ve ailenin gelir durumu düşük olan öğrencilerin okula bağlılıkları, annesinin eğitim durumu ve ailesinin gelir durumu daha yüksek durumda olan öğrencilere göre daha yüksektir. Öğrencilerin okul bağlılığı görüşleri ile babalarının eğitim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur. Hem öğretmenler hem de yöneticiler, öğrencilerin okul bağlılığını azaltan nedenlere ilişkin olarak öğretmenlerden kaynaklanan nedenleri, yönetimden kaynaklanan nedenlere göre daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar” (Arastaman, 2009: 102).

Gerçekleştirilen bir diğer çalışmada Can (2008) ilköğretim öğrencilerinin bağlılık düzeylerinin ailenin tam aile yada parçalanmış olmasına, cinsiyetine göre ve özel yada devlet okuna gitmesine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini anlamayı amaçlamıştır. Çalışmaya 373 öğrenci katılırken analizler 360 öğrencinin verdiği cevaplar üzerinde gerçekleştirilmiştir (Can, 2008: 101-102).

Çalışmada elde edilen sonuçlar şu şekilde listelenebilir:

- Okula bağlılık puanları cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmaktadır,

- Erkek öğrencilerle kıyaslandığında, kız öğrencilerin okula bağlılık oranları daha fazladır,
- Okula bağlılık puanları öğrencinin özel okula yada devlet okuluna gitmeye göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmamaktadır,
- Okula bağlılık puanları öğrencinin ailesinin parçalanmış yada tam aile olmasına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmamaktadır,
- Öğrencilerin okul sorumluluğu ve öğretmene bağlanma düzeyleri cinsiyet ve ailenin parçalanmış yada tam aile olmasına göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmaktadır,
- Kız öğrencilerin okul sorumluluğu ve öğretmene bağlanma düzeyleri daha yüksektir,
- Tam aileye sahip öğrencilerin okul sorumluluğu ve öğretmene bağlanma düzeyleri parçalanmış aileye sahip öğrencilerin okul sorumluluğu ve öğretmene bağlanma düzeylerine göre anlamlı düzeyde yüksektir,
- Öğrencilerin okul aktivitelerine katılım düzeyleri cinsiyet ve devam edilen okulun özel okul ya da devlet okulu olmasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır,
- Erkek öğrencilerin okul aktivitelerine katılım düzeyinin kız öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksektir,
- 14 yaşındakilerle kıyaslandığında, 12 yaşındaki çocukların okul aktivitelerine katılım düzeyi anlamlı düzeyde yüksektir,
- Devlet okuluna giden öğrencilerle kıyaslandığında, özel okula giden öğrencilerin okul aktivitelerine katılım düzeyi anlamlı düzeyde yüksektir,
- Kız öğrencilerin aile iletişim düzeyleri erkek öğrencilerin aile eğitim düzeylerine göre anlamlı bir düzeyde yüksektir,
- Özel okula giden öğrencilerin algılanan fırsat algıları devlet okullarına giden öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir (Can, 2008: 101-102).

1.3.8.2. Okula Bağlanma ile İlgili Yurt Dışında Gerçekleştirilmiş Çalışmalar

Shochet ve diğerleri (2015) gerçekleştirdikleri çalışmalarında okula bağlanmayı öğrencinin okulda kabul edildiği, değerli görüldüğü, saygı duyulduğu ve okulun parçası olduğu duygularını hissetmesi olarak ifade etmektedirler. Yazarlar okula bağlanmayı özellikle ergenlik döneminde ergenin zihinsel sağlığı açısından önemli bir konu olarak

görmektedirler. Depresif semptomlar bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Yazarlar tüm bu sebeplerle okula bağlanmanın göstergelerinin anlaşılmasının gerekli olduğunu belirtmektedirler. Dahası okula bağlanma ile okul çevresi ve anne-babaya bağlanma konularının da birbirleriyle ilişkili olduklarını ifade etmektedirler. Yazarlar 171 lise öğrencisi ile gerçekleştirdikleri çalışma sonrasında anne-baba ile olan bağlanma durumu ile okul çevresi ve okula bağlanma arasında bağlantı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Çalışmada anne-babaya olan bağlılık ve okul bağlılığının okul çevresi ile olan algıyı doğrudan etkilemediği ama kişisel farklılıklara rağmen bu faktörler arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu sonuçlar okula bağlılık, anne-babaya bağlılık ve okul çevresi konularının bir bütün olarak incelenmesi gerektiği şeklinde yorumlanabilmektedir (Shochet ve diğerleri, 2015: 2).

Berkbigler (2015) gerçekleştirdiği çalışmada ergenlerin sportif faaliyetlere katılımlarının etkileri üzerinde durmuştur. Yazara göre özelleştirme, hiper-rekabet, takım oluşumu ve liderliğin etkileri unsurları okul harici gerçekleştirilen faaliyetlerde okula bağlılığı ergenlerde etkilemektedir. Okula bağlılık kavramı söz konusu unsurları eğitimsel bir bakış açısı ile incelemektedir ve söz konusu faaliyetlerin daha sistemli ve faydalı bir biçimde yapılması için bir gerekçe oluşturmaktadır. Okula bağlılık kavramının sahip olduğu önem nedeniyle okul dışı sportif faaliyetlerin daha sistemli bir biçimde gerçekleştirilmesi ve gelecekte kullanımının yoğunlaşması faydalı sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır. Yazarlara göre gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin okula bağlılığı ne yönde etkiledikleri hakkında daha fazla çalışma gerçekleştirilmeli ve ölçekler geliştirilmelidir (Berkbigler, 2015: 4).

Yurt dışında gerçekleştirilen bir diğer çalışmada Yuen ve diğerleri okula bağlılık kavramını ve Çinli ergenlerde okula bağlılığın gelişimini etkileyen unsurları incelemişlerdir. 52 katılımcıdan oluşan altı tane odak grubu oluşturulmuş ve tartışma konuları belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre katılımcılar okula bağlılığın ne anlama geldiğini tam olarak anlamışlardır. Dahası katılımcılar okula bağlılığı etkileyen unsurlar hakkında fikir sahibi olmuşlardır. Bu unsurlar çeşitli başlıklar altında toplanabilmektedirler. Öğretmenin ilgisi, arkadaşlarla olan ilişkiler, okulun geneli ile olan ilişkiler, okul disiplin politikaları ve okul faaliyetleri, okulun rehberliğinde

gerçekleştirilen faaliyetler ve kişisel gelişime imkân veren faaliyetler okula bağlılığı etkileyen unsurlar arasında belirtilmiştir (Yuen ve diğerleri, 2012: 55).

The Directorate of Agencies for School Health (2014) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, çocukların okula bağlanması noktasında gerçekleştirilmiş birçok çalışmadan elde edilen veriler listelenmiştir. Söz konusu çalışmalardan elde edilen bilgiler şu şekilde listelenmektedir:

- Yöneticileri, öğretmenler, diğer çalışanlar, öğrenciler, aileler ve harici kişiler arasında açık bir iletişim ortamı oluşturulmalıdır. Bu iletişim ortamı güvene dayalı olmalı ve kişiler birbirleri ile ilgilenmelidir,
- Okul yönetimi okul içerisindeki sistemi oluştururken karar alma mekanizmalarında öğrenci, aile ve toplumun katılımını sağlamalıdır. Bu katılım ile beraber alınan kararlar arasında toplumun katılımı, çalışanların gelişimi ve akademik performans konuları da yer almalıdır,
- Öğrencilerin adaletli olarak gördükleri disiplin uygulamaları gerçekleştirilmelidir. Disiplin uygulamaları tutarlı olmalıdır. Herkese eşit davranmaya dikkat edilmelidir,
- Okul personeli ve öğretmenleri çocuklarla etkileşime girerken onların duygusal, sosyal ve benzeri özelliklerini dikkate almaları noktasında desteklemek gerekmekte ve gerekli bilgilendirmeler yapılmalıdır,
- Okul personelinin öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal ihtiyaçları hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir,
- Bütün öğrencilere akademik destek sağlanması noktasında yüksek standartlar ve beklentiler oluşturulmalıdır,
- Engelli ailelere destek olunmalı ve çocuklarının akademik başarılarına daha fazla önem vermeleri noktasında desteklenmeli,
- Okulun sahip olduğu performans konusunda ailelerin daha yüksek beklentilere sahip olmaları sağlanmalı,
- Küçük boyutlu öğrenme ortamları hazırlanmalı,
- Akademik değişiklik ve değişim süreçlerinde çocuklara sosyal destek sağlanmalı,
- Okul ve toplumun da katıldığı faaliyetler gerçekleştirilmeli,

- Çocukların okul tarafından gerçekleştirilen faaliyetlere katılımları konusunda sosyal destek oluşturulmalı,
- Olumlu öğrenme çevrelerinin oluşturulması amacıyla sınıf yönetim sistemleri ve etkili öğretme yöntemleri konularına önem verilmeli,
- Okul müfredatının öğrencilerin hayatları ile ilişkili olmasına önem verilmelidir (The Directorate of Agencies for School Health, 2014).

Kading (2014) çalışmasında okula bağlılık üzerinde durmuştur. Yazar özellikle okuldaki rehberin çocukların okula bağlanma düzeylerini ne ölçüde etkilediği noktasında incelemelerde bulunmuştur. Yazara okul rehber öğretmeninin/rehberinin öğrencilerin okula bağlanma düzeylerinin geliştirilmesi için neler yapabileceği konusuna da değinmiştir. Yazara göre okul rehberleri öğrencilerin yaşam standartlarını/koşullarını iyileştirme noktasında önemli bir etkiye sahiptirler. Kısaca çalışmanın amacı okul rehberleri ile okula bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi olmuştur (Kading, 2014: 1-18).

Yazara göre okula bağlılığın birçok olumlu sonucu bulunmaktadır. Okula bağlanma konusunda olumlu gelişmeler gösteren çocukların akademik performansları daha yüksektir. Bu çocuklar daha sağlıklı bir zihinsel yapıya sahiptirler ve istenmeyen davranışları daha az gösterirler. Aslında yazara göre çocuğun hayatının büyük ölümünü okulda harcamasına rağmen okula bağlanamaması normal bir durum değildir. Buna rağmen birçok çocuk okulda akademik açıdan başarısız olmakta, disiplin kurallarına aykırı davranmakta ve benzeri sorunlar yaşamaktadırlar. Okul rehberleri düzenli olarak bu sorunlarla uğraşmaktadırlar ve onların ne derecede başarılı olacakları okula bağlanma ile de ilişkili olmaktadır (Kading, 2014: 1-18).

LeCroy (2008) gerçekleştirdiği çalışmasında İspanya`da öğrenim gören yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını ve okula bağlanma özelliklerini incelemeyi amaçlamıştır. Yazarın üzerinde durduğu nokta akademik başarı ve okula bağlanma arasındaki ilişki olmuştur. Çalışmada 170 katılımcı yer almıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre okul içerisinde iyi ilişkilere sahip olan ve aileleri ile olan ilişkileri de iyi olan öğrencilerin genel not ortalaması daha yüksek olmuştur. Bu noktada ailelerin destekleyici olmalarının başarıyı önemli ölçüde etkilediği anlaşılmıştır. Çalışmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri ise söz konusu öğrencilerin sadece not ortalamalarının

yüksek olmadığı, aynı zamanda okula bağlanma noktasında da daha iyi bir durumda olduklarıdır. Dahası, çalışmada benzer sonuçların farklı etnik kökene sahip olan öğrenciler için de geçerli olduğu görülmüştür. Bu sebeple yazar etnik kökenin aile içi ilişkiler, arkadaş ilişkileri ve okul personeli ile olan ilişkileri akademik başarı ve okula bağlanma konuları açısından etkilemediği sonucuna ulaşmıştır (LeCroy, 2008: 179).

Yurt dışında gerçekleştirilen bir çalışmada Robert ve Joanne (2001) çocukların okulu tamamlama istekleri ile okula sağlıklı bir biçimde bağlanmaları arasında olumlu bir ilişkinin bulunduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre okula devam etme ya da okuldan ayrılma istekleri ile çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri arasında da olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Okula devam edilmesi ya da okulun bırakılmasında temel belirleyicilerden biri olan bağlanma konusu davranışların ve ilişkilerin olumlu ya da olumsuz olmasına göre şekillenmektedir. Bu davranışların ve ilişkilerin olumlu ya da olumsuz olmaları çocuğun okula bağlanmasını ya da bağlanmamasını belirleyerek okulu bırakma ya da okula devam etme süreçlerinin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Okul hayatı başladığında anne-babaya karşı olan bağlanmaya ek olarak öğretmenlere ve arkadaşlara karşı da bir bağlanma duygusu gelişmeye başlar. Arkadaşlara ve okula karşı olan bağlanma durumu aynı zamanda akademik başarıyı da etkilemektedir (Robert ve Joanne, 2001: 427).

BÖLÜM 2: AKRAN İNANÇLARI VE DUYGU ZORBALIĞI

Bu bölümde akran inançları ve duygu zorbalığına ilişkin çocuk gelişimi açısından kavramsal açıklamalara sebeplerine ve sonuçlarına değinilmiştir. kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Akran İnançları

Akran ilişkileri çocukluktan ergenliğe geçişte giderek önemli hale gelir. Okulla birlikte arkadaştan beklentiler de değişimler olur. Okula başladığında güzel olmak, yanında oturmak, eşyaları paylaşmak arkadaş seçiminde ilk arananlar, 4. ve 5. sınıfta arkadaşlıktan soyut kişilik özelliğinde uyuşma beklenir. Çocuklar her zaman seçici davranırlar. Kalıcı bir arkadaşlıktan söz edilebilir (Yavuzer, 1996). Çocuklar hem okul öncesinde hem de okulda sosyal gruplar içerisindedir (Yetkin ve diğerleri, 2015: 589).

Çocuğun koşullarının ve çevresel koşulların birbirlerinden ayırt edilmesi gerekir. Çocuğun cinsiyeti, davranışı, kronolojik yaşı, gelişimi, mizacı ve yaşı çocuk ile ilgili özelliklerken aile ve aile ile ilgili değişkenler, okulun çevresi, evin çevresi ve kültürel farklılıklar çevre ile ilgili özelliklerdir. Çevresel özellikler aynı zamanda dışsal özellikler olarak da isimlendirilebilirler (Ogelman ve diğerleri, 2015: 2).

2.1.1. Okula Karşı Tutum

Penner (2012) 'ye göre öğrencinin okul disiplini ile olan ilişkisi okula karşı olan tutumunu etkilemektedir. Tavır ve davranışları ile okulun disiplin kurallarının dışına çıkan ve bu sebeple cezalandırılma korkusu yaşayan çocuk okula karşı olumsuz tutum geliştirmektedir. Okul disiplini ile ilgili sorun yaşamayan çocuk ise okula karşı olumlu tutum geliştirmektedir. Ayrıca çocuğun okulda karşı karşıya kalabileceği cezalar ve ödüller de çocuğun okula karşı olan tutumunda belirleyici olabilmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da okula karşı olan tutum ile öğretmen ve okul personeli ile öğrencinin arasındaki ilişkilerin birbirini etkilediği gerçeğidir. Öğretmen ve diğer çalışanlarla olumlu ilişkilere sahip olan bir öğrencinin okula karşı olumlu bir tutum geliştirmesi ve okula bağlılık duygusunun güçlenmesi olasıdır (Penner, 2012: 2).

Öğrencinin okula karşı tutumunun gelişmesinde okul çevresi de etkili olmaktadır. Sadece çocuklar değil, tüm insanlar içerisinde buldukları fiziksel ortamdan etkilenirler.

Çocukların da tutum ve davranışlarında içerisinde buldukları fiziksel ortamın etkisi bulunmaktadır. Bu durum insanların sıcak havada ince elbise giymesi, soğuk havada kalın elbise giymesi yada rahat bir koltukta kendisini dinlenmiş hissetmesi gibi normal bir durumdur. Çocuk okulun fiziksel çevresine göre tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir. Okulun fiziksel çevresi çocuğun duygusal atmosferini etkileyebilir. Başarılı sonuçların elde edildiği bir eğitim-öğretim sürecinin sürdürülmesi için okulun fiziki çevresi göz önünde bulundurulmalıdır (Blum, 2005: 30). Çocuklardaki uyumun güçlü bir belirleyicisi okula bağlanmadır. Okullarda güçlü sosyal bağlara sahip olan ve olumlu ilişkileri bulunan ergen ve çocukların düşük sosyal bağa sahip olanlara göre daha yüksek akademik başarıya, daha olumlu davranışlara, daha iyi akademik başarılarla sahip oldukları ve kavga etmek, eşyalara zarar vermek, zorbalık ve madde kullanma gibi alışkanlıkları daha az gösterme özelliklerine sahip oldukları bilinmektedir (Duy ve Yıldız, 2015: 175).

Davranışsal boyut noktasında ergenin okulda başarısız olması ve okula bağlılığının azalması bir takım sorunların ortaya çıkması ile sonuçlanabilecektir. Söz konusu sorunlardan birisi yalnızlıktır. Yalnızlığın oluşmasında davranış bozuklukları ve faaliyetlere katılamamanın yanında saldırganlık, madde bağımlılığı, alkol kullanımı, fiziksel hastalıklar ve intihar gibi faktörlerinde etkisi bulunmaktadır. Ayrıca okulda depresyon, düşük benlik saygısı, umutsuzluk ve sosyal gerginlik gibi duygusal problemler, arkadaş eksikliği ve sosyal becerilerde yetersizlik gibi sosyal problemler ve sosyal geri çekilme, utangaçlık ve zamanını yalnız geçirme isteği gibi davranışsal problemler de ortaya çıkabilmektedir (Özatça, 2009: 5). Argon ve İsmetoğlu (2016)'ya göre "okul yaşam kalitesi öğrencilerin iyi olma hallerinin bir göstergesi olarak değerlendirildiğinde, okul yaşamından tatmin olma ya da olmama halleri, bir bakıma bilişsel bir takdir biçimi olarak da değerlendirilmektedir. Bu takdir biçimi okulun gelişim sürecinin ele alınmasında ya da hedeflerin gerçekleşme düzeyini belirlemede ölçütlerden biri olarak kullanılabilir. Çünkü okulu yaşanır bir yer haline getirmek için, öğrencilerin tercihlerine, deneyimlerine ve okulun sakinleri olarak fikirlerine başvurmak oldukça önemlidir" (Argon ve İsmetoğlu, 2016: 240).

Akademik motivasyon öğrencinin okul başarısı açısından önemlidir. Ayrıca akademik motivasyonun yüksek olması öğrencinin yetkinlik duygusunu iyi bir seviyede

hissetmesini sağlar. Ayrıca akademik motivasyonun yüksek olması okul tükenmişliğinin de düşü olduğu anlamına gelmektedir (Özdemir, 2015: 32). Okula karşı olumsuz duygular geliştiren bir öğrencinin okula devam etmesi zorlaşmaktadır. Zira okula bağlanmayan ergen okulda kendisini rahat hissetmez. Okulda bulunmak istemeyen bir öğrencinin düşük akademik performans sergilemesi, olumsuz sosyal davranışlarda bulunması ve okulun kültürüne uygun olmayan hareketler sergilemesi söz konusu olabilir. Kendisini okul bir parçası olarak görmeyen ve faaliyetlere katılmayan bir öğrenci mümkün olduğunca okuldan uzak kalmak ister. Ayrıca bu ergenler okulda ödül elde edebilecekleri davranışları sergilemede zorlanacakları için ortaya çıkacak ceza durumları okuldan uzaklaşmasını kolaylaştırır (Deniz, 2011: 44).

Okula bağlanmanın en önemli sonuçlarından birisi suç işleme eğiliminde görülen azalma olmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde anne-babanın baskısında yaşamak istemeyen ve özerk davranmak isteyen bireyler çeşitli hatalar yapabilmektedir. Sosyal çevre ve benzeri unsurlarda görülmesi muhtemel olumsuz etkenlerle beraber ergenin suça karışması söz konusu olabilmektedir. Sacks ve diğerleri (2014)'e göre okula daha yüksek seviyede bağlılık gösteren öğrenciler alkol ya da madde kullanımı noktasında daha az bağımlılık göstermektedirler. Yazara göre söz konusu suçların işlenmesinde okul içerisindeki diğer arkadaşların tutumları da etkili olmaktadır. Okulun genelinde alkol ve madde kullanımının görülmesi durumunda ergen bu unsurlara daha fazla yaklaşabilmektedir. Bu sebeple okula bağlanma konusunda okulun daha başarılı sonuçları alması okulun genelinde alkol ve madde kullanımının yaygınlaşmasını etkileyecektir (Sacks ve diğerleri, 2014: 1). Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde tüm başlıklarda olumlu gelişmelerin yaşanması durumunda çocukların okula karşı olumlu tutum geliştirdikleri, olumsuz gelişmelerin yaşanması durumunda ise olumsuz tutum geliştirdikleri görülmektedir. Sonuç olarak, okula bağlanmada okula karşı geliştirilen tutumun belirleyici olduğu görüşü savunulabilir.

2.1.2. Arkadaşlık Beklentileri

Çocukların akran ilişkilerinin önemi, okul yıllarında giderek artar ve arkadaşlarına karşı gösterdikleri davranış kalıpları bu artışa uygun biçimde ayrılmaya başlar. Çocukların iletişim becerilerindeki ilerlemeler, sosyal-bilişsel becerilerinin gelişmesine bağlı olarak saldırgan davranışlarını azaltırken, işbirliği, uzlaşma ve paylaşma gibi olumlu tutumlarını

arttıracaktır. Bu faktörler çocukların sosyal ve arkadaşlık statüleriyle yakından ilintilidir (Erwin, 2000). Oral ve Yurtal (2008: 281) ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık konusundaki düşüncelerini ve arkadaşlık anlayışlarını sosyometrik statü ve akademik başarıya göre incelemektedir. Araştırmaya ilköğretim 5. sınıfta okuyan 528 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri, Akran İnançları Ölçeği ve görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin arkadaşlarına ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri sosyometrik statü ve akademik başarıya göre farklılık göstermemiştir. Ancak yapılan görüşmelerde akademik başarı açısından arkadaşlık ilişkileri konusundaki düşüncelerde bazı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Başarılı öğrencilerin daha kolay arkadaş edindikleri ve arkadaş ilişkilerinin daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca başarılı öğrencilerin kendilerine yönelik güvenilir olma, başarılı olma, zeki olma, neşeli olma, sevilme ve cana yakın olma gibi olumlu özellikleri daha fazla atfettikleri bulunmuştur. (Oral ve Yurtal, 2008: 288).

Bireyin en büyük bilişsel, duygusal gelişme gösterdiği ve her şeyi eleştirip, soruşturup kendine özgü yeni bir dünya kurmaya çalıştığı ergenlik çağında (adolescence), gencin dayanabileceği en önemli güven kaynağını arkadaşlık oluşturur. Her konuda dengesizlik içinde olan ve denge oluşturmaya çalışan çocuk, arkadaşlık konusunda dengesizlik içinde değildir. Bu yaşlarda yaşlılarının çocuk üzerindeki etkisi, çoğu kez ailenin etkisi kadardır, hatta bazı ülkelerde, ondan da büyüktür. (Cüceloğlu, 2006: 360). Sosyometrik statüye göre öğrencilerin arkadaşlarından beklentilerine yönelik olarak sorulara alınan cevaplara göre bulgular incelendiğinde, en fazla seçilen öğrencilerde güvenilir olma (12 öğrenci) ilk sırada yer alırken bu özelliği sırasıyla, destek olma (7 öğrenci), başarılı olma (7 öğrenci), sır tutma (6 öğrenci), dürüst olma (6 öğrenci) izlemiştir. Güvenilir olma özelliği hiç seçilmeyen öğrencilerde üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sosyometrik grupta ilk sırada yer alan özellik ise, dürüst olmadır (7 öğrenci) destek olma (6 öğrenci) ve sır tutma (6 öğrenci), başarılı olma (6 öğrenci) özellikleri daha sonra gelmektedir. Her iki sosyometrik grubun ortak olarak ve ilk 5 sırada değindikleri özellikler ise; güvenilir olma, dürüst olma, destek olma, sır tutma, başarılı olma özellikleridir. (Oral ve Yurtal, 2008: 286).

Akademik başarıya göre öğrencilere yöneltilen arkadaşlık beklentileri hakkındaki sorulara yönelik bulgulara göre güvenilir olma her iki grupta da ilk sırada yer almaktadır.

Üst düzeyde akademik yönden başarılı öğrencilerde 9, alt düzeyde başarılı olanlarda ise 8 kişi bu yönde cevap vermişlerdir. Üst düzeyde başarılı olanlar sırasıyla; sır tutma (8 öğrenci), yardımsever olma (7 öğrenci), başarılı olma (6 öğrenci), birlikte ders çalışılabilecek özelliklere sahip olma (5 öğrenci), gibi beklentiler sıralamışlardır. Başarılı olma ve birlikte ders çalışabilme, yardımsever olma ve sır tutma özellikleri, üst düzeyde başarılı olan öğrencilerde, alt düzeyde başarılı öğrencilere göre daha fazla vurgulanmıştır. Alt düzeyde başarılı öğrenciler birlikte ders çalışmaktan ve paylaşımcı olmaktan bahsetmemişlerdir. Her iki grupta ortak olarak ve birbirine yakın sonuçlarla önemli görülen özellikler ise, destek olma, yakın olma, kötülük yapmama, kavga etmemedir. (Oral ve Yurtal, 2008: 289). Günümüzde, eğitim alanındaki değişimler doğrultusunda eğitimcilerimizin rolü de giderek farklılaşmaktadır. Eğitimciler, araştırmacı yönleriyle, yenilikleri yakından izleyerek, yeni koşullara ve değişimlere ayak uydurabilecek biçimde yetiştirilmelidirler. Öğretmenlerin öğrencilerini tüm yönleriyle tanıyabilmesi, okulu ve eğitim çevresini, öğrenci kadar kendisi için de bir gelişim ortamı olarak görebilmesi büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerini tüm yönleriyle tanıyabilmesi, okulu ve eğitim çevresini, öğrenci kadar kendisi için de bir gelişim ortamı olarak görebilmesi büyük önem taşımaktadır (Sezer, 2002: 22-23).

2.1.3. Arkadaş Edinme

Çocuk, okulla birlikte kendisini daha da genişlemiş olan bir sosyal ilişkiler ağı içinde bulur. Bu dönemde çocuğun oyun ve akran grupları gibi birincil gruplar içindeki sosyalleşme deneyimleri devam etmekle birlikte artık yavaş yavaş sosyalleşme sürecine ikincil gruplar da katılmaya başlar (Can, 2008: 16). Bu dönemde ergen özerk olmayı istemektedir ve aile ile olan ilişkilerin olumsuz olduğu durumlarda temel nedenlerden birinin ergenin özerklik istemesi olduğu bilinmektedir. Özerklik iki kelimedenden oluşmaktadır (Koçak ve Karasu, 2016: 202).

Karakuş (2012)'ye göre "bireylerin sosyal bir gruba dâhil olmalarına rağmen grup içinde yakınlık ilişkilerinin geliştirilememesi, kendilerini gruba ait hissetmemeleri, içten ve samimi ilişkilerin yoksunluğu ve duygusal ihtiyaçların grup üyeleri ile doyuma ulaştırılamamasının yalnızlık duygusunun yaşanmasında önemli faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal yalnızlık kişinin akraba grupları, akran grupları ve diğer sosyal grupları da içeren, bireyde sosyal bütünlük duyarlılığını sağlayan daha geniş bir sosyal

çevre ile bağlanma ilişkisinin kesilmesini yansıtır. Bu nedenle sosyal yalnızlığa ilişkin eksiklikler grup içerisinde ele alınır, birinin grup içindeki birine olan bağlılığını ele almaz ve bu yönüyle duygusal yalnızlıktan ayrılır” (Karakuş, 2012: 36-37).

Hem çocukluk hem de ergenlik dönemlerinde bireyler sosyal yaşam yapısına uyum sağlamak ve sosyal açıdan kendilerini çevrelerine kabul ettirmek için davranışlarını kontrol altında tutulmalıdırlar. Diğer bir ifadeyle doğru davranışlar sergilemelidirler. Hangi davranışların doğru ve hangi davranışların yanlış olacağı ise diğer insanlarla girilen ilişkiler sonucunda öğrenilmektedir. Herhangi bir davranış diğer insanlardan olumlu geribildirim alığında söz konusu davranış kabul edilebilir olarak değerlendirilir. Ergenlerin özerk olma istekleri de göz önünde bulundurulduğunda özerk bir biçimde davranma ile sosyal açıdan kendisini kabul ettirme arasında bir dengenin kurulmasına ihtiyaç duyulur (Özden, 2013: 3).

Çocuğun okul yaşamında katıldığı gruplar ve etkileştiği bireylerle daha sonraki yaşam dönemlerindeki mesleki örgütler, dinsel kuruluşlar gibi bireylerin yaşamları boyunca geçici ya da sürekli bir biçimde katıldıkları çok çeşitli gruplardan oluşur. Bütün bu gruplar içinde temel işlevi bireyi toplumsallaştırmak ve örgün eğitim görevini gerçekleştirmek olan okullar, sosyalleşme sürecinin en önemli ve etkili kurumlarıdır. (Can, 2008: 16). Ergenlerin iyi bir biçimde etkileşimlerinin olması ve bu noktada doyuma ulaşmaları onların okullarına karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri ile sonuçlanır. Okula karşı ergenin olumlu tutum geliştirmesiyle beraber okul yaşama kalitesi artar. Okul yaşam kalitesi öğrencilerin iyi olma hallerinin bir göstergesi olarak görülmektedir. Sonuçta okula bağlanma noktasında olumlu yönde gelişme gösteren ergen okul yaşamında tatmin olma duygusu yaşayacaktır.

Özdemir (2015)'e göre “okuldan hoşlanma, okula gönülden bağlanma olarak ifade edilebilecek olan okula bağlanma akademik etkinliklere katılım ve akademik gelişim açısından önemli etmenlerden biridir. Buna destek olarak çalışmalar kendilerini okulun önemli bir parçası olarak değerlendiren öğrencilerin okul terki oranlarının düşük olduğunu ortaya koymuştur. Başka çalışmalarda okula bağlılığın okula ve eğitime daha çok değer verme, sınıf içi akademik etkinliklere daha fazla katılma ve gelecek yönelimine sahip olmayla ilişkili olduğu gösterilmiştir” (Özdemir, 2015: 28).

2.1.4. Arkadaşlık İlişkilerini Değerlendirme

Tek insan yetersiz ve güçsüz olduğundan, insanlar bir toplum içinde yaşar. Bu bakımdan, toplumsallık duygusu ve toplumsal işbirliği bireyin kurtuluş ve esenliğini oluşturur (Adler, 2000: 188).

Okul öncesi döneminden itibaren birey, katıldığı tüm gruplar içinde toplumun kültürünü görerek, yaşayarak ve deneyerek öğrenir ve içselleştirir. Artık birincil gruplardan olan ailesi ve oyun arkadaşlarına olan bağımlılığı azalırken ikincil gruplar içinde öğretmenleri, okul arkadaşları gibi kendisi için önemli kişilerle oldukça yoğun ilişkiler gerçekleştirir. (Can, 2008: 16). Sosyometrik statüye göre “öğrencilerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmeye yönelik bulgular incelendiğinde; en fazla seçilen öğrenciler, sınıftaki arkadaşları ile olan ilişkilerini (9 öğrenci), hiç seçilmeyen öğrencilere (6 öğrenci) nazaran daha olumlu yönde ifade etmiştir. Hiç seçilmeyen öğrencilerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz (4 öğrenci) ve kısmen olumlu (3 öğrenci) olarak değerlendirdiği görülmüştür” (Oral ve Yurtal, 2008: 286).

2.2. Duygu Zorbalığı

2.2.1. Zorbalık

“Belki de hepsinden önemlisi ve belirleyici olanı, her bireyin kişilik özelliklerinin birbirinden farklı olmasıdır. Bireyin kişilik özellikleri, onların tutumlarını, değerlerini, davranışlarını en yakından etkileyen faktördür. Bu çerçevede sosyal etkileşim içinde olan ve birbirinden çok çeşitli açılardan farklılıklar taşıyan bireylerin çatışma içeren durumlar yaşamaları ise kaçınılmazdır” (Özdemir, 2012: 3). Pişkin (2002), yaptığı zorbalık tanımında “kurbanın kendini koruyamayacak durumda olmasına dikkat çekmiştir. Bu tanıma göre zorbalık, bir veya birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir zorbalık türüdür.”

Zorbalık ile ilgili çalışmalara öncülük eden Olweus (1993), “akran zorbalığını, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki genel grupta incelemiştir. Doğrudan uygulanan akran zorbalığı, hedef olarak seçilen kişiye yöneltilen açık saldırıları tanımlamaktadır. Dolaylı saldırganlık ise, hedef alınan kişinin sosyal olarak yalnızlaştırılması ve kasıtlı olarak bir gruptan dışlanması gibi davranışları kapsamaktadır.”

2.2.2. Zorbalık Türleri

Elliot (1997) “zorbalık türlerini fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel olmak üzere dört grupta incelemiştir. Fiziksel zorbalık türünde, itme, tokat atma, silah, bıçak çekme ve bedene yönelik kaba şaka vb. gibi davranışlar yer almaktadır. Sözel zorbalık ise ad takma, alay etme, sürekli takılma, laf atma, hakaret, küfür, tehdit ve dedikodu yayma davranışlarını içermektedir. Gruptan dışlama, küçük düşürme, herhangi bir ayırım uygulama, eşyaya zara verme gibi davranışlar duygusal zorbalık kapsamında incelenirken; cinsel taciz (cinsellik içeren sözler vb.), elle sarkıntılık, taciz gibi davranışlar da cinsel zorbalık boyutunda incelenmektedir” (akt., Kepenekçi ve Çınkır, 2006).

2.2.3. Çocuk Gelişimi Açısından Duygu Zorbalığı

Çevre bireyi öğrenme yoluyla etkiler. Psikologlar öğrenmeyi değişik kuramsal yaklaşımlar içinde incelediklerinden, çevrenin bireyi nasıl etkilediğini, değişik biçimlerde değerlendirmişlerdir (Cüceloğlu, 2006: 332). Bedensel yapının gelişmesiyle ilgili olarak beyinde de farkındalık artmış, zihinsel yapı beyin gelişimine paralel gelişimler göstermiştir. Vücut kaslarının tamamen kullanılabilmesi kontrol edilebilmesi ve yeteneklerinin artırılması için birçok egzersiz yapılmaktadır. İlerdeki yaşamında bir rol üstlenirken kullanacağı tüm motor yeteneklerin ilk prototipleri bu dönemde yapılmaya çalışılmaktadır. Bu dönem çocuğun oyunlar vasıtasıyla vücudun geliştirdiği kas hareketlerinin çeşitli şekillerde becerilerini ortaya koyabildiği, sosyal ilişkileri yapabildiği geliştirme dönemidir. (Özakkaş, 2004: 53).

Güdü ve heyecanlarımız uyum görevlerinin yanı sıra bazı sorunları da beraberlerinde getirirler. Çoğu kimsenin yaşamında yer alan olumsuz duygular, bireyin mutsuz ve verimsiz bir hayat yaşamasına yol açar. (Cüceloğlu, 2006: 290). “Bunun için ergen bir başka öndere tabi olabilme yeteneklerini de geliştirmeli ve bundan bir aşağılanma ve gocunma duymamayı öğrenmelidir” (Özakkaş, 2004: 183).

2.2.4. Okulda Zorbalık

“Kötü davranılan çocuklar okul çağında arkadaşlık kurmakta zorluk çekerler. Yapılan araştırmalar bu çocukların diğerlerine göre daha saldırgan, güven duygulan düşük, sebatsız, çoğu kez uygun olmayan biçimde davranan kimseler olduğunu göstermiştir.

Kötü davranılan çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan gelişmelerinde büyük aksaklıklar olduğu artık bugün tartışma götürmez bir biçimde ortaya konmuştur. Çocuğa bu kadar zararlı olan kötü davranmanın altında yatan nedenler nelerdir? (Cüceloğlu, 2006: 377). İnsan kendini yapılandırabilen, kendini algılayabilen, kendini değiştirebilme yeteneğinde olan tek canlıdır” (Özakkaş, 2004: 15).

2.2.5. Akran Zorbalığı

Bireyin sosyalleşmesinde arkadaşlık ve akran ilişkileri oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Yıldırım (1998)’a göre “arkadaşlar, bireyin önemli sosyal destek kaynaklarından biridir. Ancak arkadaşlık ilişkileri birey için her zaman olumlu olmayabilmektedir. Akran ilişkilerinde yaşanan ve bireyi çok yönlü olarak olumsuz etkileyen yaşantılardan biri de zorbalıktır”

Ergenlikte kimlik oluşumu çok önemli bir konudur. Ergenler kimliklerini belirlemek için yoğun çaba harcamaktadırlar. Kimliğin oluşturulması sürecinde kimi ergenler zorluk yaşamazken kimi ergenler zorluk yaşayabilmektedirler. Bu süreci iyi bir biçimde geçiren ergenler istedik bir kimlik geliştirirken zorluk yaşayan ve olumsuz kimlik edinen ergenler ciddi krizler yaşamaktadırlar. Kimlik ile ilgili görüşler incelendiğinde çoğunlukla “ben kimim?” sorusu üzerinde durulduğu görülmektedir. oysa kimlik değişken bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç içerisinde kimlik sosyal açıdan yapılandırılmakta, süreklilik duygusu sağlamakta ve devamlı olarak gözden geçirilip yenilenmektedir. Kimlik bu özellikleri ile bir yaşam öyküsü niteliğindedir. Kimlik bireyin “tek” olmasını ifade ederken “biricik” olma duygusunu yaşatmakta, bilinçsizce bir çaba olmakta ve grubun düşünceleri ile bir dayanışma kurma süreci olmaktadır (Morsünbül ve Çok, 2011: 562).

2.2.6. Zorba ve Kurban Çocukların Özellikleri

Zorbalığın içinde zorba tarafından kullanılan ‘güç’ söz konusudur. Zorbanın hedefi karşındakini ezmek, incitmektir. Genelde bu duygusal ya da psikolojik incinmedir, bazen fiziksel incinme de olabilir (Biridge, 2010). Süreklilik arz etmeyen saldırganca davranışlarda zorbalık olarak düşünülemez ancak saldırganlık davranışının dozu çok şiddetliyse bu davranış sadece bir kere meydana gelmiş olsa dahi zorbalık olarak değerlendirilebilir (Yaman, Eroğlu, ve Peker, 2011).

Zorbalar kendilerini güçlü hisseder ve kişileri, olayları kontrol etmek isterler. Başkalarının başarılarından hoşlanmaz ve yenilgiye tahammül etmezler. Empati ilişkileri zayıftır. Bundan sebeple kurbanın hislerini anlayamazlar. Okul kurallarına uymaz ve kişisel sorumluklarını yerine getirmezler (Otrar ve Yıldırım, 2003). Taşdan (2009) zorbaca davranışlarda bulunan öğrencilerin özelliklerini şu şekilde belirtmiştir;

- Daha iri fiziksel görünümüne sahiptirler,
- Ailelerinde genellikle şiddette maruz kalmışlardır,
- İlgisiz ya da baskıcı aileye sahiptirler,
- Empati düzeyleri düşüktür,
- Güce dayalı benlik algısı vardır,
- Aile çocuğun ne yapıp yapmadığı, nerde olup olmadığıyla ilgilenmez.

Toplumsal düzeyde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkan öğrenilmiş acizlik, bireysel düzeyde kazanılan başarıların açıklanmasında da ele alınabilir. Kendi aile ortamı içinde sürekli horlanan, çalışma olanağı verilmeyen bir çocuk, okulda başarısız olduğu zaman niçin hayret ediyoruz? İleride bu öğrenciye olanak verilse dahi, başarılı olabilir mi? (Cüceloğlu, 2006: 317). Toplumsal ilişkiler sürecinde etkileşimde bulunduğu öğretmenleri ve arkadaşları gibi kendisi için önemli olan kişilerin kendisi için yaptıkları değerlendirmelerden etkilenerek, kendisi hakkında yeni değerlendirmelerde bulunarak benliğine ilişkin görüşler oluşturmaya başlar. Kişilik gelişiminin ana etmenlerinden biri olarak kabul edilen bu oluşuma ise benlik kavramı denir. Bu dönemde çocuk için önemli olan ana baba, arkadaş ve öğretmen gibi kişilerin çocuk hakkındaki değerlendirmeleri ne denli olumlu ise çocuk da bu değerlendirmeler doğrultusunda daha olumlu bir benlik kavramı geliştirebilir (Can, 2008: 16).

2.2.7. Duygusal Çöküntüden Kurtulma

Seligman (1977) duygusal çöküntünün temelinde acizlik duygusunun yattığını savunur. Ne yapılırsa yapılsın içinde bulunulan kötü durumun değiştirilemeyeceği inancı bireyi duygusal çöküntüye götürür. Bu anlayışın bir sonucu olarak, Seligman, bazı eğitim programlarıyla duygusal çöküntünün ortadan kaldırılabileceğini ileri sürmüştür. Araştırmacı aşağıdaki beş noktanın önemli olduğunu ve bireye eğitimle kazandırılabilceğini ifade eder (Cüceloğlu, 2006: 318):

- 1) “Saldırganlık eğitimi: Bu eğitimde bireye gerektiğinde çevresinde kendisine engel olan kişilere kızgınlık gösterebileceği ve kızmanın, öfkelenmenin ve bu duygulan göstermenin olumlu bir davranış olduğu öğretilir. Psikolog bireyi öylesine bunaltır ki, nihayet birey patlar ve öfkesini gösterir. O anda psikolog kızgınlık ifadesini olağan bir davranış olarak karşılar. Birey, kızgınlık göstermenin korkulacak bir davranış olmadığını böylece anlamış olur.”
- 2) “Güvenil girişkenlik eğitimi: Daha önce bu eğitimi gözden geçirdik. Bireyin duygu ve düşüncelerini olduğu gibi ifade edebilmesi ve gerektiği zaman “Hayır!” diyebilmesini öğrenmesi, bu eğitimin temel amaçlarıdır.”
- 3) “Küçük adımlarla ilerleme: Yapılması gereken işi en ufak ayrıntılarına kadar küçük adımlara bölme ve her adımı teker teker ele alıp başarma, bu tekniğin özünü oluşturur. Her adım başarıldığında, adıma uygun ufak bir ödüllendirme uygulanır.”
- 4) “Yapılacak iş listesi: Bu teknik yukarıda kullanılan küçük adımlarla ilerleme tekniğine benzer. Bireyden yapılacak işleri bir liste halinde dizmesi istenir. Liste yapılırken çok sayıda adımı içeren büyük “paketler” yerine, ufak sayıda adımlardan oluşan gerçekçi bir liste yapılır, örneğin, “evi temizleme” ifadesi yerine, fazla sayıda küçük adımdan oluşan bir “paket” oluşturulur.”
- 5) “Duygusal çöküntünün sınırlı ve geçici oluşu: Duygusal çöküntü içinde olan kişi, içinde bulunduğu zaman kavramını yitirmiştir ve yaşamının tümünün duygusal çöküntü içinde geçeceği izlenimi içindedir. Duygusal çöküntünün geçici olduğunu ve her kişinin yaşamında belirli zamanlarda böyle duygulan yaşayacağını bilmenin yararı vardır. O bakımdan rahatlayıp, duygusal çöküntüyü pek ciddiye almamak gerekir. Bazı duygusal çöküntüler çok güçlüdür ve bireyi intihara kadar götürebilir.”

2.2.8. Duygu Zorbalığında Aile Tutumları

İlgili kaynaklar incelendiğinde anne-baba tutumlarının çocuğun bağlanma ve kişilik gelişimi üzerinde etkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Anne-babaların sahip oldukları aile tutumları şu şekilde listelenebilir:

- Otoriter tutum,
- Aşırı hoşgörü tutumu,
- Demokratik tutum,
- Koruyucu tutum,
- Tutarsız tutum,
- İlgisiz tutum.

Çocukların gelişim özellikleri açısından değerlendirilirse otoriter tutum çocuğun kendisine olan güveninin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu çocuklar uslu, nazik, sessiz ve dikkatli olurlar. Diğer tarafta, bu çocuklar aşırı hassas, çekingen, suskun, silik, boyun eğen ve başkalarının etkisinde kalan kişiler olmaktadır. Aşırı hoşgörülü aile tutumunda çocuğa karşı hiçbir şekilde disiplin uygulanmamaktadır. Bu çocuklar neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu anlayamazlar. Zira çocuğun hem olumlu hem de olumsuz davranışlarına aynı tepki gösterilmektedir. Demokratik tutum dengeli, gücen verici, benimseyici ve destekleyicidir. İdeal anne-baba tutumu olarak görülür. Bu tutumda çocuğun bağımsız olması desteklenmektedir. Koruyucu tutumda çocuğun kendi başına yerine getirebileceği işler dahi anne-baba tarafından gerçekleştirilmektedir. Çocuğa sorumluluk verilmez. Anne-baba çocuğun kendisine bağlı olmasını beklemektedir. Tutarsızlıkta kimi zaman aşırı hoşgörü gösterilirken kimi zaman aşırı baskı uygulanır. Uyulması gereken kurallar konusunda bir tutarlılık bulunmamaktadır.

İlgisiz tutumda ise bir iletişim problemi bulunmaktadır. Anne-baba ile çocuklar arasındaki iletişim oldukça zayıftır. Bu ortamda yetişen çocuk kendisinden küçüklere karşı düşmanca tavır geliştirirken sinirli, hayal kırıklığı yaşayan ve yardım duygusundan uzak olan bir kişilik oluşturur (Bozdemir ve Gündüz, 2016: 1799). Bu noktada, söz konusu tutumların daha detaylı bir biçimde incelenmesinde fayda vardır. Zira çocuğun bağlanma özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için duygusal gelişimi etkileyen anne-baba tutumlarının tanınması yararlı olacaktır.

2.2.8.1. Otoriter Tutum

Otoriter anne-baba çocuğun belirli bir ideal çerçevesinde yaşamasını istemektedir. Belirli kalıplar bulunmaktadır ve çocuklar bu kalıplar içerisinde yetişmelidirler. Aile ortamında belirli kurallar bulunmaktadır ve çocuğun bu kurallara uygun bir biçimde hareket etmesi gerekmektedir. Kuralların dışına çıkılmamalı, kurallar anne-baba tarafından belirlenmeli ve çocuk söz konusu kurallara istisnasız bir şekilde uymalıdır. Çocuğun tutum ve davranışları kontrol altında tutulmaktadır. Çocuğun istek ve beklentileri dikkate alınmamaktadır. Kurallara uyulmadığı durumlarda çocuk için ciddi boyutlarda olan yaptırımlar uygulanmaktadır. Çocuk bu cezalardan uzak kalmak istemekte ve bu sayede kurallara uyma eğilimi göstermektedir. Bu aile tutumunda denetim yüksek seviyededir (Başal, 2014: 385-386).

Otoriter tutumun benimsendiği aile ortamında çocuk cezalardan korkar. Söz konusu cezalardan uzak kalabilmek için ise belirlenen kurallara uymak zorundadır. Bu çocuklar otorite tarafından belirlenen kuralların dışına çıkamazlar. Zira şiddetli bir ceza sistemi bulunmaktadır. Bu ceza sisteminden uzak kalabilmek için belirlenen kurallara boyun eğmek tek yoldur. Bu noktada çocukta başkalarına karşı bir bağımlılık durumu oluşur. Çocuk kendi kararlarını alamamaktadır. Zira bütün kararlar otorite tarafından alınmaktadır. Çocuk iletişim sorunu yaşamakta ve uyumsuz davranışlar sergilemektedir. Bu tür çocukların bir diğer önemli özelliği ise hassas olmaları ve rekabet edememeleridir (Turhan, 2016).

Uygulanan bu cezalar çocukların aile içerisinde kötü muameleye maruz kalmalarına neden olur. Üre (2011)'e göre "aile içinde kötü davranılan çocuklar okul çağında arkadaşlık kurmakta zorluk çekerler. Yapılan araştırmalar, bu çocukların diğerlerine göre daha saldırgan, güven duyguları düşük, sebatsız, çoğu kez uygun olmayan şekilde davranan kimseler olduklarını göstermiştir. Kötü davranılan çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan gelişmelerinde büyük aksaklıklar olduğu artık tartışma götürmez bir biçimde ortaya konmuştur. Böyle evlerde yaşayan çocukların benlik saygıları düşüktür. Güvensiz ve tedirgindirler. Ezilme, horlanma ve benimsememe sonucu yaralanan benlik saygılarını kazanmak için çeşitli yollara başvururlar. Ergenlikten önce sinen, korkan bir çocuk ergenlikten sonra tüm baskı ve dayığa karşı başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan bir genç olup çıkar" (Üre, 2011: 23-24).

Çocuğun sahip olduğu bu özelliklerin okula karşı olan bağlanma duygusunu olumsuz yönde etkileyeceği ileri sürülebilir. Zira saldırganlık ve güven duygusunun eksik olması gibi özellikler okul içerisinde çocuğun sorunlar yaşamasına neden olacaktır. Bu sorunlar da çocuğu okuldan duygusal olarak uzaklaştıracaktır.

2.2.8.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Otoriter tutumun tam karşısında ise aşırı hoşgörülü tutum bulunmaktadır. Bu tutumun çocuğun okulda bazı sorunlar yaşamasına neden olacağı düşünülebilir. Zira okul ortamında hem öğretmenler hem de diğer öğrenciler çocuğun tamamen serbest hareket etmesine izin vermeyecektir. Tamamen serbest hareket eden çocuk okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile sorun yaşadıkça okula karşı olumsuz bir tutum geliştirebilecektir.

Çocuğun tamamen serbest davranmayı istemesi ailenin aşırı hoşgörülü olmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür ailelerde anne-baba çocuğu hiçbir şekilde kontrol etmez. Çocuğun davranışlarına karşı herhangi bir sınırlama getirilmemektedir. Çocuğun hak ve özgürlükleri sınırsız seviyededir. Çocuk bilerek ve isteyerek çevresine zarar verdiğinde bir anne-baba çocuğa yaptırım uygulamamaktadır. Bu durum çocuğun tamamen özgür bir biçimde davranmasına neden olmaktadır. Fakat bu özgürlüğün olumlu anlamda görülmezi imkânsızdır. Ailede çocuk merkezli bir eğitim uygulanmaktadır. Fakat bu eğitim sağlıklı bir biçimde gelişmez. Aşırı hoşgörü gösterilmesi çocuğun güvensiz olmasına, sorumluluk alamamasına, sosyal ilişkilerinde başarısız olmasına, saldırgan olmasına ve benmerkezci olmasına neden olmaktadır (Başal, 2014: 386).

Tüm bu özelliklerin okulda sergilenmesi ile beraber çocuk sosyal sorunlar yaşayacaktır. Aşırı hoşgörüye alışan bir çocuğun okulun hem yasal hem de sosyal kuralları ile karşı karşıya kalması ile beraber okulda kalma isteğinin azalacağı ileri sürülebilir.

Aşırı hoşgörülü ailelerin genel özelliklerinden biri de orta yaşlarda çocuk sahibi olmalarıdır. Uzun süre çocuk sahibi olmaya çalışan aileler, zorlu bir dönemden sonra çocuk sahibi olurlar. Bu sebeple çocuğu sınırlamak istemezler. Çocuk merkezli bir ortam oluşur ve çocuğun davranışları kısıtlanmaz. Ailede tek öncelik sahibi olan çocuktur. Anne-baba, çocuğun beklentilerini yerine getirmek zorunda olan kişilerdir. Cezalar ya uygulanmamakta yada ertelenmektedir. Anne-baba çocuğu yönlendirmemekte, tam tersine çocuk anne-babayı yönlendirmektedir (Akça, 2012: 3). Bütün kuralları kendisi

belirleyen çocuk toplum içerisine çıktığında başkalarının kurallarına göre hareket etmeyecektir. Bu noktada ise bir bocalama yaşanır. Çocuk sosyal hayatla tanıştığı ilk yerlerden biri olan okulda çocuğun kendisini merkeze almaya çalışması ve bunu başaramaması duygusal yada sosyal sorunlar yaşamasıyla sonuçlanabilecektir.

Bu tür ailelerde yetişen çocukların okulda sorun yaşamalarının temel nedeni öncelik sahibi olan tek kişinin kendilerinin olmasını istemeleridir. Sertbaş (2006)'ya göre "böyle bir ortamda çocuk ailede öncelik sahibi tek kişidir. Anne-babalar çocuğun isteklerini hiçbir denetim ve sınırlama getirmeksizin kabul ederler. Çocuk anne-babaya hükmeder, çok az saygı duyar. Dengesiz bir ortamda abartılmış sevgiyle büyüyen çocuk doyumsuz bir birey olur. Aşırı hoşgörölü tutumun sürekliliği, çocuğun istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimi olumsuz etkiler ve vurucu, kırııcı, saldırgan davranışlarının artmasına sebep olabilir. Böyle çocuklar, arkadaş gruplarına katılmada, okul kurallarına uymada zorluklarla karşılaşır. Başkalarının haklarına saygı ve işbirliği gibi davranışları öğrenemedikleri için yalnız kendilerini düşünen, bencilce davranışları nedeniyle sevilmeyen, istenmeyen birey durumuna gelirler" (Sertbaş, 2006: 28).

Çocuk okulda bencilce davranışlar yaptığında ve sevilmeyen kişi durumuna düştüğünde arkadaşlarına ve okula karşı olumsuz duygular geliştirir. Bir taraftan okulu sevmeyen çocuk diğer taraftan arkadaşları arasında dışlandığında okula olan bağlılığı olumsuz etkilenecektir.

2.2.8.3. Demokratik Tutum

İlgili kaynaklarda en faydalı görülen tutum demokratik tutumdur. Bu tutumun benimsendiği ailelerde anne-baba çocuğun dengeli bir biçimde gelişmesini amaçlamakta ve bu duruma uygun bir biçimde hareket etmektedir. En sağlıklı ve başarılı anne-baba tutumu olmasının nedenleri arasında anne-babanın çocuğa karşı güven verici, hoşgörölü ve destekleyici bir tutum sergilemesi bulunmaktadır. Bu ailelerde hak ve sorumluluklar bellidir. Bu hak ve sorumluluklar karşılıklı bir biçimde belirlenmiştir. Benzer bir biçimde kurallar belirlenmiştir ve bu kurallara herkes uymak durumundadır. Anne-baba çocuğu deneyim kazanma noktasında cesaretlendirmektedir. Kurallar belirli olsa da kimi durumlarda esnetilebilmektedir. Çocuklar özerk bir biçimde yetiştirilmektedirler (Başal ve diğerleri, 2014: 387).

Demokratik tutum ile yetiştirilen bir çocuğun okulda daha az sorun yaşayacağı ileri sürülebilir. Zira bu çocuklar diğer insanlara saygı duymayı öğrenmişlerdir. Bu çocukların diğer insanlara saygı duymayı öğrenmiş olmalarının nedeni anne-babanın da kendilerine saygı duyuyor olmasıdır.

Demokratik tutumda anne-baba çocuğa saygı duyduğunu gösterir. Anne-baba bunu çocuğu ciddiye alarak gerçekleştirmektedir. Bu durum çocuğa güven duygusunun verilmesini de sağlamaktadır. Demokratik tutumun benimsendiği evde çocuk söz hakkına sahiptir. Çocuğa güven duyulur ve karşılıksız bir sevgi verilir. Çocuk söz hakkına sahiptir ve kararlar verebilmektedir. Evde genel olarak bir dostluk havası bulunmaktadır. Aile içerisinde dengeli bir davranış örüntüsü bulunur. Uyulması gereken kurallar bellidir ve herkes diğerlerinin hak ve sorumluluklarının farkındadır. Davranışlar ölçülü ve tutarlıdır. Çocuğun dengeli bir biçimde gelişmesine destek olunmaktadır. Deneyim kazanma konusunda cesaretlendirilen çocuklar özerk bir biçimde hareket edebilirler (Turhan, 2006).

2.2.8.4. Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu anne-baba çocuk üzerinde olması gerektiğinden çok daha fazla kontrole sahiptir. Aşırı bir kontrolün yanında yine aşırı bir özen gösterme durumu söz konusudur. Çocuğun yerine getirmesi gereken birçok şey aile tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu noktada çocuk üzülmeye ve yorulmaya gibi duygular ön plana çıkmaktadır. Çocuk zorlanmasın diye çocuğun yapabileceği birçok şeyin anne-baba tarafından yapılması çocuğun gelişimini olumsuz bir biçimde etkileyecektir. Kimi durumlarda çocuğun gereksinim duymadığı noktalarda bile müdahale edilmektedir (Başal, 2014: 386).

Bu tür çocuklar okulda koşulsuz bir bağlılık gösterme eğiliminde bulunabilirler. Üre (2011)'e göre "aşırı korunan çocuklar sevgiyi ancak anne-babalarına koşulsuz bir bağlılık gösterdiklerinde bulabilirler. İstenmeyen çocukların karşısı bu çocuklar anne-baba sevgisini ve onayını elde etme konusunda umutsuz değildirler. Ne var ki karşılığını kendi kişilik haklarından vazgeçerek öderler. Yetişkinlik döneminde bu kişiler, sevilme, korunma ve kayırılma gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla insanlara her türlü çatışma ve sürtüşmeden kaçınarak, onları hoş tutmaya çabalarlar" (Üre, 2011: 22).

Çocuk hem okulda hem de okul sonrasında aşırı bağımlılık eğilimi gösterir. Çocuk güvensiz, başkalarına karşı bağımlı ve duygusal problemler yaşayan bir birey haline gelebilir. Edinilen bu özelliklerin ömür boyu devam etme olasılığı bulunmaktadır (Sertbaş, 2006: 28).

2.2.8.5. Tutarsız Tutum

Tutarsız tutumun bulunduğu ailelerde genellikle anne-babanın kendileri de tutarsızdır. Tutarsız anne-babalar sürekli dengesiz ve kararsız bir tutum içinde olmakta ve kendi tutarsızlıklarını çocuğuna aktarmaktadır. Çocuk sürekli olarak tutarsız davranış ve tutumlarla karşı karşıya kaldığı için de korkular, kuruntular, ilgiyi üstüne çekecek problemler göstermektedir (Başal ve diğerleri, 2014: 387). Tutarsız aile ortamında yetişen çocuk hem evde hem de okulda hangi davranışların doğru hangilerinin yanlış olacağı konusunda çelişki içerisinde bulunmaktadırlar. Turhan (2006)'ya göre "dengesiz ve tutarsız aile tutumu, çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili çeşitli konularda, anne-baba arasındaki görüş ayrılığından, ya da anne ve babanın kişisel olarak kendi içinde gösterdiği değişken tutumlardan kaynaklanabilir. Anne-babadan biri, hoşgörülü ve demokrat bir tutum izlerken, diğeri baskıcı bir tutumu benimseyebilir. Böyle bir durumda, eşlerin tutum farkının sonucu olarak, çocuğun belli bir davranışı anne-babadan biri tarafından cezalandırılırken diğeri tarafından normal bir davranış olarak karşılanabilir belki de ödüllendirilir" (Turhan, 2016).

2.2.8.6. İlgisiz Tutum

Bu noktada son olarak üzerinde durulacak tutum ilgisiz tutumdur. İlgisiz tutumun bulunduğu aile ortamında çocuk önemsenmemektedir. Çocuğa çok az sevgi gösterilir ve çocuğun duygusal ve sosyal ihtiyaçları görmezlikten gelinir. Çocuk önemsenmediği için ilgisiz davranılır (Başal ve diğerleri, 2014: 386).

Bu çocukların okul hayatında kuralları yok saymaları normal bir sonuç olarak görülebilir. Zira ilgisizlik gösterilmesi nedeniyle çocuk aşırı derecede serbest kalmaktadır. Bu serbestlik kurallara uyma noktasında çocuğa da serbest bırakılmaktadır. Evde kurallara uymayı gerekli görmeyen çocuğun okulda da kurallara uyması zorlaşmaktadır. Kurallara uymamanın sonucunda okulda öğretmen ve arkadaşlarından tepki görmesi çocuğun okula bağlanmasını zorlaştırabilir.

İlgisiz tutum takınan anne-babalar genellikle stresli bir hayat sürmektedirler. Stresli bir hayat sürmenin bir sonucu olarak söz konusu anne-babalar çocuklara yeterince ilgi gösteremezler. Çocukların anlık isteklerinin yerine getirilmesine rağmen çocukların dinlenmesi, sözleri üzerinde konuşulması, çocukların tercihlerine rehberlik edilmesi, ve ödevlerine yardımcı olunması ve benzeri uzun süreli faaliyetlerde bulunulması nadiren görülmektedir (Başal ve diğerleri, 2014: 386). Bu durumda çocuklar anne-baba rehberliğinden mahrum kalmaktadırlar. Kimi durumlarda bencil ve düşüncesiz davranabilmekte ve saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler. Zira çocukların davranışlarına kısıtlama getirilmemektedir (Turhan, 2006). Tüm bu özellikler çocuğun okulda sorunlar yaşaması ile sonuçlanabilecektir.

Çocuğun en temel ihtiyaçlarından biri ilgi ve sevgi ihtiyacıdır. İlgisiz anne-babanın çocuğu bu ihtiyacından mahrum etmesi çocuk için olumsuz bir durumdur. İlgi ve sevgi anne-baba tarafından yeterince verilmelidir. Anne-baba çocuğun duygusal gereksinimlerinin farkında olmadığına çocukta duygusal boşluklar oluşmaktadır. Çocuk anne-babasında bulamadığı ilgiyi başka yollarda arayabilmektedir. Ayrıca bu tür durumlarda anne-baba ve çocuk arasında bir iletişim kopukluğu da bulunmaktadır (Akça, 2012: 4). Tüm bu açıklamalar anne-baba tutumları ile bağlanma arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere anne-baba tutumu ile çocuğun aile ilişkileri arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Dahası bu bağ çocuğun sadece aileye değil okula ve diğer sosyal ortamlardaki bağlanmasını da etkileyebilecektir. Bu sebeple anne-baba tutumlarının bağlanma noktasında ciddiye alınması gerekmektedir. Anne-baba tutumları, bu tutumların özellikleri ve çocuk üzerindeki etkileri Tablo 3'de özetlenmektedir.

Tablo 3**Anne-Baba Tutumları, Bu Tutumların Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri**

Anne-Baba Tutumu	Tutumun Genel Özelliği	Tutumun Çocuk Üzerindeki Etkileri
<i>Otoriter Tutum</i>	Aşırı kontrol söz konusudur. Sıcak ilişki daha azdır. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınmaz. Çocuğun kurallara aykırı hareket etmesi söz konusu değildir. Kurallar çocuk ile beraber değil, otorite tarafından belirlenir. Katı kurallar, itaat ve ceza kavramları ön plana çıkmaktadır.	Bağımlı, zayıf ilişkiler, itaatkar, saldırgan, tedirgin, stresli, kararsız, özgüveni zayıf.
<i>Aşırı Hoşgörü Tutumu</i>	Çocuğun istekleri ön plandadır. İstekler mantıksız olsa dahi kabul edilir. Çocuk ailede söz sahibi kişidir. Hatalı davranışlar hoşgörü ile karşılanır ve sınır koşulmaz.	Bağımlılık, sorumluluk almama, özdenetim eksikliği, sosyal gelişim eksikliği, doğruyu ve yanlış ayırt etmede zorlanma.
<i>Demokratik Tutum</i>	Destekleyici, hoş görülme ve güven verici bir ortam bulunmaktadır. En sağlıklı tutumdur. Davranışlar tutarlıdır. Sevgi ve saygı vardır. Çocuklar duygu ve düşüncelerini özgür bir biçimde ifade ederler.	Diğer insanlara saygı duyulur. Hak ve sorumluluklar bilinir. Girişimcilik yeteneği gelişir. En sağlıklı anne-baba tutumudur.
<i>Koruyucu Tutum</i>	Çocuk aşırı derecede kontrol edilir. Çocuklar kendilerini geliştirme noktasında sorun yaşarlar. Zira anne-baba çocuğun kendisinin yapabileceği şeyleri bile yapar.	Karar verme yeteneğinin gelişmemesi, kendisini savunamama, kendi işini yapamama.
<i>Tutarsız Tutum</i>	Bir anda otoriter tutum sergilenirken bir anda aşırı hoşgörülü tutum sergilenmektedir. Çocuk onaylanan ve onaylanmayan davranışların neler olduğunu ayırt edememektedir. Anne-babadan biri, herhangi bir davranışı ödüllendirilmesi gereken bir davranış olarak algımlarken diğer cezalandırılması gereken bir davranış olarak algılayabilmektedir.	İnsanlara güven duymayan, karar vermekte zorlanan, isyankâr, tutarsız, dengesiz, boyun eğici.
<i>İlgisiz Tutum</i>	Çocuğun isteklerine sınırlama getirilmez ve çocuğun gereksinimlerine karşı kayıtsız davranılır. İhtiyaçlar görmezden gelinir ve çocuklar önemsenmezler.	Zaman içerisinde ortaya çıkan olumsuz davranışlar, çevrenin dikkatini çekmeye çalışan davranışlar, iletişim sorunları yaşama, özgüvenin düşük olması, saldırganlık.

Kaynak: MEB, s. 5-9.

Yukarıdaki anne-baba tutumlarına ek olarak başka tutumlarda bulunmaktadır. Anne-baba tutumları çocukların gelişimleri üzerinde etkili olmaktadır. Genel olarak aile tutumları ve çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri Tablo 4`de kısaca özetlenmektedir.

Tablo 4
Aile tutumları ve gelişen çocuk davranışı ve kişiliği

Aile Tutumu	Gelişen Çocuk Davranışı ve Kişiliği
<i>Reddeden- Karşı Koyan Aileler</i>	“Pasif ve yönetilmeye hazır, saldırgan, uyum güçlükleri, güvensizlik duyguları, sinirli, kırılcılıktan hoşlanan, utangaç, inatçı, uyumsuz.”
<i>Aşırı Koruyan Aileler</i>	“İçe dönük, yönetilmeye hazır, güvensiz, saldırgan, kıskanç, uyumu güç, sinirli.”
<i>Baskıcı Aileler</i>	“Bağımlı, utangaç, yönetilmeye hazır, kibar, düzenli, kendine yeterli, sosyal yetersiz, gergin, acımasız, kavgacı, ilgisi olmayan.”
<i>Pasif ve Kabul Edici Aileler</i>	“Saldırgan, dikkatsiz, yönetilmez, bağımsız, kendine güvenli, sosyal ilişki kurucu, karşı koyucu.”
<i>Dengesiz ve Uyumsuz Aileler</i>	“Saldırgan, nörotik, yönetilmez, bağımsız, kendine güvenli, sosyal ilişki kurucu, karşı koyucu.”
<i>Hatalı Disiplin Uygulayan Aileler</i>	“Kötü uyumlu, saldırgan, karşı koyucu, kıskanç, suça yönelik, nörotik.”
<i>Uyumlu Aileler</i>	“Yönetilebilir, uyumlu.”
<i>Sakin, Mutlu, Uyumlu Aileler</i>	“İşbirliğine yatkın, çok iyi uyumlu, bağımsız.”
<i>Çocuğu Kabul Eden Aileler</i>	“Kabul görür, güvenli.”
<i>Çocukla Oynayan Aileler</i>	“Güvenli, kendine güvenli.”
<i>Mantıksal ve Bilimsel Yaklaşımlı Aileler</i>	“Kendine yeterli, sorumlu, işbirliğine yatkın.”
<i>Tutarlı Aileler</i>	“İyi uyum.”
<i>Çocuğa Sorumluluk Veren Aileler</i>	“Uyumlu, kendine yeterli, güvenli.”

Kaynak: Üre (2011: 26).

Tüm bu yaklaşımlar çocuğun gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Bu etki çocuğun bağlanma özelliklerine de yansımaktadır. Zira çocuğun okula yada aile bağlanmasında ailenin etkili olduğu ve Tablo 4`de belirtilen gelişim ve kişilik özellikleri etkili olmalıdır. Söz konusu özelliklere bağlı bir biçimde hareket eden çocuğun aldığı tepkilere göre aile ve okula karşı tutumunun şekillendiği ve bağlanma duygusunun bu tutuma göre belirlendiği iddia edilebilir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Bu bölümde metot, evren ve örneklem Yapılan analiz, çözümleme ve sonuçlar belirtilmiştir.

3.1. Metodoloji

Araştırma, var olan durumu olduğu gibi betimlemeye çalıştığı için tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. “Tarama modelleri, zamanı önemsiz ve durumu değiştirmeden betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır. Çalışmalara tema olan kişi veya nesne, kendi şartları doğrultusunda olduğu gibi değiştirilmeden tanımlanmaya çalışılır. Onları etkileme uğraşı içine girilmez. Bilinmez istenenler vardır ve oradadır. Önemli olan ona uygun bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir” (Karasar, 2006: 77).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinde okula bağlılıkları ile akran inançları ve duygu zorbalığı arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmektir. İstanbul ili Fatih ilçesinde bulunan özel ortaokullarda okuyan öğrenciler evreni oluşturmaktadır. Bu genel evren içinde, kolayda örnekleme yoluyla belirlenen 4 özel ortaokul arasında; Özel Fatih Mektebim Ortaokulu, Özel Topkapı Doğa Ortaokulu, Özel Fatih Okyanus Ortaokulu, Özel Fatih Akasya Ortaokulunda okuyan 294 öğrencinin 144’ü kız 150’si erkek örneklem olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, bağlanma ölçeği, akran inançları ve duygu zorbalığı ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerinin olduğu sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Okula Bağlanma Ölçeği

“Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği (OBÖ-ÇE-) Hill (2006) tarafından çocuk ve ergenlerin okula bağlanma düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir; özgün adı “School Attachment Scale” (SAS) olan ölçek, öğretmen, (10,11,12,13) arkadaş (5,6,7,8,9) ve okula bağlanma (1,2,3,4) ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. Savi (2011) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Ölçek orijinalinde her bir boyutunda beş maddenin yer aldığı toplam 15 maddelik, 5’li likert tipi bir ölçektir ve ölçekten alınan yüksek puan okula bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmada ölçek uyarlamasına yönelik olarak elde edilen veriler faktör analizi, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı, test tekrar-test güvenilirliği, ölçeğin iki-yarım güvenilirliği, madde-test korelasyonu ile analiz edilmiştir.”

“Yapılan analiz sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın % 58,690’ını açıklayan üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Hem düşük ortak varyansa sahip olan, hem de ölçeğin iç tutarlığını düşürdüğü saptanan 4 ve 14. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. 4 maddeden oluşan birinci faktörün varyansın %21,940’ını, 4 maddeden oluşan ikinci faktörün varyansın %18,471’ini ve 5 maddeden oluşan üçüncü faktörün, %18,279’unu açıkladığı görülmektedir.”

“Elde edilen faktör yapısı, Hill’ (2006) sonuçlarıyla tutarlıdır ve maddeler özgün ölçekte olduğu gibi ölçmeyi amaçladığı faktörler altında yer almaktadır. Alt ölçekler sırasıyla ” okula bağlanma”, “öğretmene bağlanma” ve “arkadaşa bağlanma” olarak isimlendirilmiştir. Yapılan iç tutarlık analizi sonucunda, tüm ölçek için elde edilen Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için elde edilen iç tutarlık katsayıları alt boyutları için; okula bağlanma 0.82, öğretmene bağlanma 0.74 ve arkadaşla bağlanma 0,71 olarak belirlenmiştir” (Savi, 2011)

3.3.3. Akran İnançları Ölçeği

“Öğrencilerin akranlarına ilişkin inançlarını ölçmek için Rabiner ve MacKinnon Lewis (1993) geliştirdikleri ve Yurtal (2004) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Akran İnançları Envanteri (Peer Beliefs Inventory) kullanılmıştır. Envanter çocukların diğer çocuklara ilişkin olumlu ve olumsuz algılarını ölçen 12 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınan puanlar 12 ile 60 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar olumlu akran

inançlarını yansıtmaktadır. Ölçek önce Türkçe'ye çevrilmiş ve iki uzmana İngilizce formu ile birlikte verilerek çevirinin uygunluğu ve dilin anlaşılabilirliği açısından değerlendirmeleri yapılmıştır. Değerlendirmelere göre düzeltmeler yapılarak yapı geçerliğini belirlemek üzere n=70 öğrenciden oluşan bir gruba uygulama yapılmış ve alınan veriler üzerinde temel bileşenler analizi yapılmıştır. Alınan sonuçlarda ölçek maddelerinin özdeğeri 1'den büyük olan bir maddede toplandığı ve component matrix tablosunda 12 maddenin tamamının birinci faktördeki yük değerlerinin 698 ile 434 arasında (2004) değiştiği görülmüştür. Tek faktör varyansın % 35'ini açıklamaktadır. Yurtal tarafından yapılan güvenilirlik çalışmasında, ölçme aracı iki hafta arayla 73 öğrenciden oluşan bir gruba uygulanmıştır. İki uygulama arasında pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı 70 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının İç tutarlılığını bulmak için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve 83 olarak bulunmuştur.”

3.3.4. Zorbalık Davranış Eğilim Ölçeği

Bu araştırmada veri toplamak amacı ile Satın (2006) tarafından geliştirilen "Zorbalık Davranış Eğilim Ölçeği" kullanılmaktadır. Ölçek çalışmasının temel amacı İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin, zorbalık davranış ve tutumlarını ölçmektir. Bu yöntem sonucunda madde havuzunda 251 madde oluşturulmuştur. Öncelikle İlköğretim II. kademedeki okuyan 112 öğrenci, 24 öğretmen ve 28 rehber öğretmenden oluşan heterojen bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu örneklem grubuna okulda gördükleri tipik zorba davranışları yazmaları istenmiştir. Aynı zamanda zorbalık konusu ile ilgili literatür ayrıntılı biçimde taranmıştır. 251 madde 15 uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşü doğrultusunda ölçekten 154 madde çıkartılarak, madde sayısı 97'ye düşürülmüştür. Maddeler Likert tipi dereceleme ölçeği halinde yazılmış ve basamak sayısı 5 olarak belirlenmiştir. Maddelere verilecek yanıtlar “ Hiçbir Zaman Katılmıyorum”, “Çok Az Katılıyorum”, “Bazen Katılıyorum”, “Çoğu Zaman Katılıyorum” ve “ Her Zaman Katılıyorum” şeklinde sıralanmıştır. Ölçekteki 97'li madde karışık bir şekilde düzenlenmiştir. Ölçeğin puanlaması ise 1-5'lik bir 5'li likert üzerinde yapılarak, ters ifadelerde puanlar tam tersine 5-1 dönüştürülmüştür.

Faktörlere Göre Sorulara Verilen İsimler şu şekildedir. 1.Faktör: Fiziksel Zorbalık 7.11.13.14.23.26.28.31.33.39.41.43.47.48.50.53 54.58.68.74.78.2. Faktör: Sözel

Zorbalık 10.52.70.71.80.81.82.83.84.87.91.92.94.95.96.97.3.62. 65.73. 77. 3. Faktör: Eğlence Amaçlı Zorbalık 29.35.51.56.57.61.63.66.69.75.79.88. 89. 4.Faktör: Duygu Zorbalığı 12.15.18.24.25.46.49.93.

Testin bütünü için Toplam Cronbach Alpha değeri $\alpha = 0.95$ olarak hesaplanmıştır. Ayrıca analiz sonucunda ölçekteki tüm maddelerin, alpha değeri pozitif bir şekilde etkilendiği görülmektedir. Cronbach Alpha Katsayısının yanı sıra maddelerin iki eşdeğer yarıya bölünmesi ile elde edilen güvenilirlik (Split-Half Reliability) ayrıca hesaplanmıştır. Buna bağlı olarak Guttman değeri (Guttman split-Half) 0.87; Spearman değeri (Equal-Length Spearman-Brown) 0.87 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar açıkça göstermektedir ki test yüksek iç tutarlılığa sahiptir.

3.4. Verilerin Toplanması

2016–2017 öğretim yılında örneklem belirlendikten ve araştırma için gerekli izinler yasal yollarla alındıktan sonra, belirlenen okullara gidilerek okul müdürleriyle görüşülmüş ve ölçekler öğrencilere dağıtılmış ve cevaplandıktan sonra toplanmıştır.

3.5. Verileri Çözümleme Yöntemi

Elde edilen “veriler bilgisayarda SPSS for Windows vers. 21.0 programında çözümlenmiş, manidarlıklar minimum $p < ,05$ düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur. Bu aşamada, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri (sınıf, yaş, cinsiyet) frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeklerin toplam puanları ve alt boyutları için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri saptanmıştır. Öte yandan, karşılaştırma analizleri için yeterli dağılımın oluşmadığı değişkenler için anlamlı birleştirmelerle gruplar birleştirilmiştir. Bu bağlamda ölçek puanları anlamlı farklılık olup olmadığı ikili demografik değişkenlerde bağımsız grup t testi, üç ve daha fazla grupların bulunduğu değişkenlerde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere post-hoc schfee testi uygulanmıştır.”

BÖLÜM 4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Örneklem dağılımı normal dağılım gösterdiği için parametrik analizler yapılmıştır.

4.1. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablolar verilmiştir.

Tablo 5
Öğrencilerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri

	Gruplar	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	48	49,0
	Erkek	50	51,0
	Toplam	98	100,0
Sınıf	5. sınıf	63	21,4
	6. sınıf	96	32,7
	7.sınıf	69	23,5
	8.sınıf	66	22,4
	Toplam	294	100,0

Tablo 5’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan 294 öğrencinin 48’i (%49,0) kız, 50’si (%51,0) erkektir. 63’ü (% 21,4) 5. Sınıfta, 96’sı (%32.7) 6. Sınıfta, 69’u (%23.5) 7. Sınıfta ve 66’sın (% 22,4) 8. Sınıfta okumaktadır.

4.2. Okula Bağlanma

4.2.1. Okula Bağlanma Düzeyleri

Öğrencilerin okula bağlanma düzeyleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6
Okula Bağlanma Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Okula Bağlılık	294	12,87	4,567
Arkadaşa Bağlılık	294	18,93	4,701
Öğretmene Bağlılık	294	15,08	4,373
Toplam Bağlılık	294	46,88	10,924

Tablo 6’da “görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okula bağlanma puanlarının ($\bar{X}=12,87$, $ss=4,567$) olduğu, arkadaşla bağlanma puanlarının ($\bar{X}=18,93$, $ss=4,701$) olduğu, öğretmene bağlılık puanlarının ($\bar{X}=15,08$, $ss=4,373$) olduğu, toplam bağlılık puanlarının ($\bar{X}=46,88$, $ss=10,924$) olduğu görülmüştür. “

4.2.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Okula Bağlanma

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okula bağlanma düzeyleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7
Okula Bağlanmanın Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	p
Okula Bağlılık	Kız	144	12,73	4,593	,383	-,508	292	,612
	Erkek	150	13,00	4,554	,372			
Arkadaşla Bağlılık	Kız	144	18,94	4,827	,402	,032	292	,975
	Erkek	150	18,92	4,593	,375			
Öğretmene Bağlılık	Kız	144	15,50	3,583	,299	1,612	292	,108
	Erkek	150	14,68	4,994	,408			
Toplam Bağlılık	Kız	144	47,17	10,318	,860	,444	292	,657
	Erkek	150	46,60	11,503	,939			

Tablo 7’de “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okula bağlılık puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık görülmemiştir.”

4.2.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Okula Bağlanma

Öğrencilerin sınıflarına göre okula bağlanma düzeyleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Okula Bağlanmanın Sınıflara Göre Değerlendirilmesi Anova Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Sınıf	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Okula Bağlılık	5. sınıf	63	14,19	3,918	G.Arası	1223,429	3	407,810	24,193	0,00*
	6. sınıf	96	14,78	4,653	G.İçi	4888,397	290	16,857		
	7.sınıf	69	12,17	3,408	Toplam	6111,827	293			
	8.sınıf	66	9,55	4,096						
	Toplam	294	12,87	4,567						
Arkadaşa Bağlılık	5. sınıf	63	20,19	4,406	G.Arası	733,688	3	244,563	12,352	0,00*
	6. sınıf	96	19,81	4,758	G.İçi	5741,812	290	19,799		
	7.sınıf	69	19,30	3,233	Toplam	6475,500	293			
	8.sınıf	66	16,05	5,079						
	Toplam	294	18,93	4,701						
Öğretmene Bağlılık	5. sınıf	63	17,86	2,375	G.Arası	784,089	3	261,363	15,732	0,00*
	6. sınıf	96	15,09	4,657	G.İçi	4817,952	290	16,614		
	7.sınıf	69	14,48	4,395	Toplam	5602,041	293			
	8.sınıf	66	13,05	4,104						
	Toplam	294	15,08	4,373						
Toplam Bağlılık	5. sınıf	63	52,24	8,147	G.Arası	7109,396	3	2369,799	24,673	0,00*
	6. sınıf	96	49,69	11,512	G.İçi	27854,196	290	96,049		
	7.sınıf	69	45,96	8,550	Toplam	34963,592	293			
	8.sınıf	66	38,64	9,749						
	Toplam	294	46,88	10,924						

Tablo 8’de “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okula bağlılık puanlarının sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi Anova sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında toplam ölçek ile tüm alt boyutta anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anlamlı farklılık bulunan gruplar arasında hangi grupta anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek amacıyla tamamlayıcı Scheffe testi yapılmış, test sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir. Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Scheffe testi uygulanmıştır.”. Sonuçlar Tablo 9’dadır.

Tablo 9
Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf (i)	Sınıf (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Okula Bağlılık	5. sınıf	6. sınıf	-,591	,666	,852
		7.sınıf	2,017*	,715	,049
		8.sınıf	4,645*	,723	,000
	6. sınıf	5. sınıf	,591	,666	,852
		7.sınıf	2,607*	,648	,001
		8.sınıf	5,236*	,656	,000
	7.sınıf	5. sınıf	-2,017*	,715	,049
		6. sınıf	-2,607*	,648	,001
		8.sınıf	2,628*	,707	,004
	8.sınıf	5. sınıf	-4,645*	,723	,000
		6. sınıf	-5,236*	,656	,000
		7.sınıf	-2,628*	,707	,004
Arkadaşa Bağlılık	5. sınıf	6. sınıf	,378	,721	,965
		7.sınıf	,886	,775	,728
		8.sınıf	4,145*	,784	,000
	6. sınıf	5. sınıf	-,378	,721	,965
		7.sınıf	,508	,702	,914
		8.sınıf	3,767*	,712	,000
	7.sınıf	5. sınıf	-,886	,775	,728
		6. sınıf	-,508	,702	,914
		8.sınıf	3,259	,766	,001
	8.sınıf	5. sınıf	-4,145*	,784	,000
		6. sınıf	-3,767*	,712	,000
		7.sınıf	-3,259	,766	,001
Öğretmene Bağlılık	5. sınıf	6. sınıf	2,763*	,661	,001
		7.sınıf	3,379*	,710	,000
		8.sınıf	4,812*	,718	,000
	6. sınıf	5. sınıf	-2,763*	,661	,001
		7.sınıf	,615*	,643	,822
		8.sınıf	2,048*	,652	,021
	7.sınıf	5. sınıf	-3,379*	,710	,000
		6. sınıf	-,615*	,643	,822
		8.sınıf	1,433	,702	,246
	8.sınıf	5. sınıf	-4,812	,718	,000
		6. sınıf	-2,048*	,652	,021
		7.sınıf	-1,433	,702	,246
Toplam Bağlılık	5. sınıf	6. sınıf	2,551	1,589	,463
		7.sınıf	6,282*	1,708	,004
		8.sınıf	13,602	1,726	,000
	6. sınıf	5. sınıf	-2,551	1,589	,463
		7.sınıf	3,731	1,547	,123
		8.sınıf	11,051*	1,567	,000
	7. sınıf	5. sınıf	-6,282*	1,708	,004
		6. sınıf	-3,731	1,547	,123
		8.sınıf	7,320*	1,687	,000
	8.sınıf	5. sınıf	-13,602*	1,726	,000
		6. sınıf	-11,051*	1,567	,000
		7.sınıf	-7,320*	1,687	,000

Tablo 9’da “görüldüğü üzere okula bağlılık puanlarının sınıflarına göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda, söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrencileri ile tüm sınıflar karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 8. Sınıf öğrencilerinin okula en düşük düzeyde bağlılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Okula karşı bağlılıkları en yüksek olan grup 5. Sınıf öğrencileridir. Sınıf seviyesi yükseldikçe okula bağlılık azalmaktadır.”

4.3. Akran İnançları

4.3.1. Akran İnançları Düzeyi

Akran inançlarına ilişkin olarak bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Akran İnançları Ölçeğinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Akran İnançları	294	33,47	8,848

Tablo 9’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin akran inançları puanlarının ($\bar{X} = 33,47$, $ss = 8,848$) olduğu görülmüştür.

4.3.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akran İnançları

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre akran inançları düzeyleri Tablo 10’de verilmiştir.

Tablo 11

Akran İnançlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	p
Akran İnançları	Kız	144	30,94	8,055	,671	-5,000	292	0,00*
	Erkek	150	35,90	8,919	,728			

Tablo 11’de “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin akran inançları puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında erkek öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kızlara göre arkadaşlarına daha pozitif baktıkları tespit edilmiştir. “

4.3.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Akran İnançları

Öğrencilerin sınıflarına göre akran inançları düzeyleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12
Akran İnançları Ölçeği Puanlarının Sınıflarına Göre Değişip Değişmediğini Belirlemek Üzere Yürütülen Anova Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Sınıf	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Durumluk Kaygı	5. sınıf	63	33,62	10,092	G.Arası	1508,114	3	502,705	6,802	0,00*
	6. sınıf	96	36,25	9,447	G.İçi	21431,110	29073,900			
	7.sınıf	69	32,61	7,537	Toplam	22939,224	293			
	8.sınıf	66	30,18	6,535						
	Toplam	294	33,47	8,848						

Tablo 12’de “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin akran inançları ölçeği puanlarının sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi Anova sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anlamlı farklılık bulunan gruplar arasında farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için tamamlayıcı Scheffe testi yapılmış, test sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir. “

Tablo 13
Scheffe Testi

Boyut	Sınıf (i)	Sınıf (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
Kuruntu Kaygısı	5. sınıf	6. sınıf	-2,631	1,394	,315
		7.sınıf	1,010	1,498	,929
		8.sınıf	3,437	1,514	,163
	6. sınıf	5. sınıf	2,631	1,394	,315
		7.sınıf	3,641	1,357	,068
		8.sınıf	6,068*	1,375	,000
	7.sınıf	5. sınıf	-1,010	1,498	,929
		6. sınıf	-3,641	1,357	,068
		8.sınıf	2,427	1,480	,444
	8.sınıf	5. sınıf	-3,437	1,514	,163
		6. sınıf	-6,068*	1,375	,000
		7.sınıf	-2,427	1,480	,444

Tablo 13’de görüldüğü üzere akran inançları puanlarının sınıflarına göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda, söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrenciler ile 6. Sınıfta okuyan öğrenciler arasında olduğu

görülmüştür. 8. Sınıf öğrencilerinin akran inançlarının en düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Akranlarına karşı en yüksek güven duyan grup 6. Sınıf öğrencileridir.

4.4. Duygu Zorbalığı

4.4.1. Duygu Zorbalığı Düzeyleri

Öğrencilerin duygu zorbalığı düzeyleri Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14

Duygu Zorbalığı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Duygu Zorbalığı	294	25,65	7,342

Tablo 13’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının ($\bar{X} =25,65$, $ss=7,342$) olduğu görülmüştür.

4.4.2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Duygu Zorbalığı

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre duygu zorbalığı düzeyleri Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15

Duygu Zorbalığının Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	p
Duygu Zorbalığı	Kız	144	25,48	7,784	,649	-,397	292	,691
	Erkek	150	25,82	6,913	,564			

Tablo 15’de “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.”.

4.4.3. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Duygu Zorbalığı

Öğrencilerin sınıflarına göre duygu zorbalığı düzeyleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16
Duygu Zorbalığının Sınıflarına Göre Anova Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Sınıflarına	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
	5. sınıf	63	19,90	5,223	G.Arası	4058,247	3	1352,74	33,43	0,00*
Duygu	6. sınıf	96	25,34	6,793	G.İçi	11734,365	29040,463	293		
Zorbalığı	7.sınıf	69	26,13	6,046						
	8.sınıf	66	31,09	6,987						
	Toplam	294	25,65	7,342						

Tablo 16’da “görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının sınıflarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi Anova sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anlamlı farklılık bulunan gruplar arasında hangi grupta anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek amacıyla tamamlayıcı Scheffe testi yapılmış, test sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir. “

Tablo 17
Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Sınıf (i)	Sınıf (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
Kuruntu Kaygısı	5. sınıf	6. sınıf	-5,439*	1,031	,000
		7.sınıf	-6,226*	1,108	,000
		8.sınıf	-11,186*	1,120	,000
	6. sınıf	5. sınıf	5,439*	1,031	,000
		7.sınıf	-,787	1,004	,893
		8.sınıf	-5,747*	1,017	,000
	7.sınıf	5. sınıf	6,226*	1,108	,000
		6. sınıf	,787	1,004	,893
		8.sınıf	-4,960*	1,095	,000
	8.sınıf	5. sınıf	11,186*	1,120	,000
		6. sınıf	5,747*	1,017	,000
		7.sınıf	4,960*	1,095	,000

Tablo 17’de “görüldüğü üzere duygu zorbalığı puanlarının sınıflarına göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda, söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrencileri ile tüm sınıflar karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 8. Sınıf öğrencilerinin en yüksek düzeyde duygu zorbalığı algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Duygu zorbalığı algısı en düşük olan grup 5. Sınıf öğrencileridir. Sınıf seviyesi yükseldikçe duygu zorbalığı artmaktadır.”.

4.5. Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Ölçekler arasındaki ilişkiler Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18
Okula Bağlanma Akran İnançları, ve Duygu Zorbalığının Birbiriyle İlişisini Belirlemek Üzere Yürütülen Korelasyon Analizi Sonuçları

		Okula Bağlılık	Arkadaşa Bağlılık	Öğretmene Bağlılık	Toplam Bağlılık	Akran İnançları	Duygu Zorbalığı
Okula Bağlılık	r	1	,539**	,400**	,810**	,348**	-,480**
	p		,000	,000	,000	,000	,000
	n		294	294	294	294	294
Arkadaşa Bağlılık	r		1	,441**	,832**	,361**	-,444**
	p			,000	,000	,000	,000
	n			294	294	294	294
Öğretmene Bağlılık	r			1	,757**	,291**	-,553**
	p				,000	,000	,000
	n				294	294	294
Toplam Bağlılık	r				1	,418**	-,613**
	p					,000	,000
	n					294	294
Akran İnançları	r					1	-,355**
	p						,000
	n						294
Duygu Zorbalığı	r						1
	p						
	n						

Tablo 18’de görüldüğü üzere okula bağlılık ile akran inançları ve duygu zorbalığı ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda, okula bağlılık ile arkadaşına bağlılık, öğretmene bağlılık, akran inançları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygu zorbalık algısı arttıkça akranlara güvem azalmakta okula karşı bağlılık azalmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, okula bağlanmayı çocuklar ve ergenler açısından değerlendirerek akran inançları ve duygu zorbalığı ilişkisini araştırmaktır. Diğer bir ifadeyle bu çalışmada çocukların ve ergenlerin okula bağlanma noktasında gösterdikleri özelliklerin ve hangi durumlarda okula bağlanma duygusu geliştireceklerinin anlaşılmasıdır.

Araştırma sonucunda örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okula bağlanma puanlarının ($\bar{X} = 12,87$, $ss=4,567$) olduğu, arkadaşla bağlanma puanlarının ($\bar{X} = 18,93$, $ss=4,701$) olduğu, öğretmene bağlılık puanlarının ($\bar{X} = 15,08$, $ss=4,373$) olduğu, toplam bağlılık puanlarının ($\bar{X} = 46,88$, $ss=10,924$) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okula bağlılık puanlarının cinsiyetlerine göre toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık görülmemiştir. Konuyla ilgili yapılan bir çalışmada, Sarı (2011), lise öğrencilerinin okula bağlanmalarını incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin okula aidiyet duyguları çok yüksek olmamakla birlikte ortalamanın üzerinde çıkmıştır. Cinsiyetlerine göre öğrencilerin Okula Aidiyet Duyguları Ölçeği (OADÖ) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, kız öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Okula Aidiyet Duyguları Ölçeği (OADÖ) puanları, sınıf düzeylerine, akademik başarılarına ve öğrenim gördükleri lisenin sosyo-ekonomik düzeyine göre ise anlamlı farklılıklar göstermiştir. Arastaman (2009) gerçekleştirdiği çalışmasında devlete bağlı liselerde öğrenim gören lise öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemiştir. Çalışma sonucu kız öğrencilerin okula bağlılıkları erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Yürütülen bir diğer çalışmada, Can (2008) ilköğretim öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin ailenin tam aile ya da parçalanmış olmasına, cinsiyetine göre ve özel ya da devlet okuluna gitmesine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini anlamayı amaçlamıştır. Okula bağlılık puanları cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerle kıyaslandığında, kız öğrencilerin okula bağlılık oranları daha fazladır. Okula bağlılık puanları öğrencinin özel okula ya da devlet okuluna gitmeye göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmamaktadır.

Duy ve Yıldız (2014) gerçekleştirdikleri çalışmalarında farklı zorbalık statülerine sahip ilköğretim öğrencilerinin yalnızlık ve okula bağlanma düzeylerini karşılaştırmayı

amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini Diyarbakır`da öğrenim gören 415 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 214`ü kız öğrenciyken 201`i erkek öğrencidir. Yazarların elde ettikleri sonuçlara göre okula bağlanma bağlamında kurbanlar ve izleyiciler ile zorbalılar arasında kurbanlar ve izleyiciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Öte yandan izleyiciler, zorba ve kurban öğrencilerin arkadaş, akran bağlanma düzeyinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin okula bağlılık puanlarının sınıflarına göre toplam ölçek ile tüm alt boyutta anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrencileri ile tüm sınıflar karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 8. Sınıf öğrencilerinin okula en düşük düzeyde bağlılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Okula karşı bağlılıkları en yüksek olan grup 5. Sınıf öğrencileridir. Sınıf seviyesi yükseldikçe okula bağlılık azalmaktadır.

Öğrencilerin okula bağlılık puanlarının yaşlarına göre toplam ölçek ile tüm alt boyutta anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 14 yaşındaki öğrenciler ile diğer yaş grupları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 14 yaşındaki öğrencilerinin okula en düşük düzeyde bağlılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Okula karşı bağlılıkları en yüksek olan grup 11 yaşındaki öğrencileridir. Yaş seviyesi yükseldikçe okula bağlılık azalmaktadır. Can (2008) 14 yaşındakilerle kıyaslandığında, 12 yaşındaki çocukların okul aktivitelerine katılım düzeyi anlamlı düzeyde yüksektir.

Öğrencilerin akran inançları puanlarının ($\bar{X} = 33,47$, $ss=8,848$) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin akran inançları puanlarının cinsiyetlerine göre grupların aritmetik ortalamaları arasında erkek öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kızlara göre arkadaşlarına daha pozitif baktıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin akran inançları puanlarının sınıflarına göre grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrenciler ile 6. Sınıfta okuyan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. 8. Sınıf öğrencilerinin akran inançlarının en düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Akranlarına karşı en yüksek güven duyan grup 6. Sınıf öğrencileridir.

Öğrencilerin akran inançları puanlarının yaşlarına göre grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 14 yaşındaki öğrenciler

ile 12 yaş grubu arasında olduğu, 14 yaşındaki öğrencilerinin okula en düşük düzeyde akran inancı taşıdıkları tespit edilmiştir. Okula karşı bağlılıkları en yüksek olan grup 12 yaşındaki öğrencilerdir.

Öğrencilerin duygu zorbalığı puanların ($\bar{X} = 25,65$, $ss=7,342$) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ergün (2015) “bireylerin akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma durumlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı, bu farkında dört ve beşinci sınıf düzeylerinin ortalamalarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Cinsiyet açısından akran zorbalığına maruz kalmada kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, zorbalık davranışları göstermenin erkekler arasında kızlardan daha yaygın olduğu bulunmuştur.” Acar (2009) ın araştırmasının sonucuna göre, “öğrencilerin en fazla zorba/kurban grupta yer aldığı, bunu sırasıyla karışmayan, kurban ve zorba gruptaki öğrencilerin izlediği görülmüştür. Cinsiyete göre dağılımlarda, zorba, kurban ve karışmayan grupların çoğunluğunu kızların, zorba/kurban grubun çoğunluğunu ise erkeklerin oluşturduğu izlenmiştir. Cinsiyete göre akran zorbalığı grupları anlamlı olarak farklılaşırken okul türüne göre anlamlı olarak farklılaşmamıştır.” Yurtal (2004) araştırma sonuçlarına göre “erkekler kızlara göre daha fazla isim takma yaşantısı geçirmektedir. İsim takma ile akranlara ilişkin inançlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukların birbirlerine isim takmasının onların arkadaş ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.”

Öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının sınıflarına göre grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 8. Sınıfta okuyan öğrencileri ile tüm sınıflar karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 8. Sınıf öğrencilerinin en yüksek düzeyde duygu zorbalığı algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Duygu zorbalığı algısı en düşük olan grup 5. Sınıf öğrencileridir. Sınıf seviyesi yükseldikçe duygu zorbalığı artmaktadır.

Öğrencilerin duygu zorbalığı puanlarının yaşlarına göre grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Söz konusu farklılığın 14 yaşındaki öğrenciler ile diğer yaş grupları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılığın olduğu ve 14 yaşındaki

öğrencilerinin en yüksek düzeyde duygu zorbalığı gösterdikleri tespit edilmiştir. Duygu zorbalıkları düşük olan grup 11 yaşındaki öğrencileridir. Yaş seviyesi yükseldikçe duygu zorbalığı artmaktadır. Gültekin-Akduman (2010) yaptığı araştırmada, “akran zorbalığı ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre, 7-8 yaşlarındaki çocuklarda korkutma-sindirme, açık saldırı, kişisel eşyalara saldırı ve genel akran istismarı puanları diğer yaşlara göre daha yüksek bulunurken, alay boyutundaki akran istismarı puanının yaşla birlikte arttığı görülmüştür.”

Okula bağlılık ile akran inançları ve duygu zorbalığı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda, okula bağlılık ile arkadaşına bağlılık, öğretmene bağlılık, akran inançları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, duygu zorbalığı ile negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Akran inançları ile duygu zorbalığı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygu zorbalık algısı arttıkça akranlara güven ve azalmakta okula karşı bağlılık azalmaktadır.

5.1. Öneriler

1. Araştırma sonunda okula bağlanma ile akran inançlarının pozitif ilişkisi tespit edilmiştir. Okula bağlılık duygusu yüksek öğrencilerin akranlarına da güvenle yaklaştıkları söylenebilir. Bu yönüyle öğrencilerin bağlılıklarını artırıcı çalışmalar öğrencinin akranlarıyla olan sağlıklı ilişkilerini de geliştirebilir.

2. Bağlanma kavramı insanların hayatlarının belki de tamamında gereksinim duydukları bir ihtiyacı ifade etmektedir. Bu ihtiyaç doğumla başlamaktadır. Yeni doğan bir bebek hayatının ilk dönemlerinde yeme ve temel bakım gibi gereksinimlerinin karşılanması için bakıcıya bağlanmaktadır. İlerleyen dönemlerde ise bu bağlanma ihtiyacı sadece yiyecek ve temel bakım gereksinimlerinden çıkıp duygusal özelliklere de sahip olmaya başlar. Bağlanma sadece anne-baba gibi bir bakıcıya değil bir grup ya da kuruma karşı da gelişen bir duygudur. Bireyin bağlandığı kurumlardan biri de okuldur. Çocuklar ve ergenler hayatlarının büyük bölümünü okulda geçirmektedirler. Bu sebeple okul çocuk ve ergenlerin hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Çocuğun ve ergenin okula bağlanması okulun amaçlarına ulaşması noktasında ciddi bir etkiye sahip olmaktadır. Dikkat edilmesi gereken nokta ise çocuklukta ve ergenlikte bağlanma özelliklerinin farklılık gösterdiğidir.

3. Çalışma sonucunda çocukların ve ergenlerin okula bağlanma tutumlarını etkileyen unsurların farklılıklar gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Çocukların okula bağlanması noktasında etkili olan unsurlar okul hazır bulunuşluğu, aile, başarı, sosyal çevre, motivasyon, okula karşı tutum ve ekonomidir. Ergenlerde de söz konusu unsurlar etkili olabilmektedir. Ergenlerde bağlanmayı etkileyen unsurlar arasında dikkati çekenler ise aile, arkadaş, özerklik ve grup unsurlardır.

4. Doğal olarak, okula bağlanma duygusu da çocuklarda ve ergenlerde farklı özelliklere sahip olabilmektedir. Hem çocukların hem de ergenlerin okula bağlanma duygularını etkileyen unsurlar bu grupların sahip oldukları gelişimsel özelliklere göre farklılık göstermektedir. Öncelikle belirtmek gerekiyor ki çocuklukta okula bağlanma ile anne-babaya bağlanma arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu durumda da ailenin tutumu devreye girebilmektedir. Ailelerin sahip oldukları sistemlere göre farklılaşan tutumları bulunmaktadır. Bu tutumlar otoriter tutum, aşırı hoşgörülü tutum, demokratik tutum, koruyucu tutum, tutarsız tutum ve ilgisiz tutum şeklindedir.

5. Çalışma sonucunda elde edilen en önemli sonuçlardan biri geniş kapsamlı araştırmaların yapılmış olmasıdır. Çocuklarda ve ergenlerde okula bağlanmayı etkileyen unsurlar çeşitli çalışmalarda incelenmiş fakat bu faktörler detaylı bir biçimde gruplandırılmamıştır. Bu sebeple geniş kapsamlı çalışmaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

6. Çalışma sonucunda konu ile ilgili olarak yurt içinde daha fazla çalışma yapılması gerekliliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Aslında konu ile ilgili olarak yabancı kaynaklara erişim de kolay olmamıştır. Bu sebeple çocuklarda ve ergenlerde okula bağlanmayla ilgili olarak daha fazla çalışma yapılması gerekliliğinden bahsedilebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Australian Government, Department of Health, (2016), *Simple Steps To Improving School Connectedness*, Australian Government, Department of Health.
- Biridge, B. (2010). *Zorbalık-Mobing: Bilinmeyen Çeşitleri ve Çözümleri* (2 b.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Blum, R. (2005), *Best Practices: Building Blocks For Enhancing School Environment*, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, Baltimore, Maryland.
- Bowlby J. (1969), *Attachment And Loss Volume I Attachment*, Second Edition 2, Basic Books, Tavistock Institute of Human Relations.
- Brotherson, Sean (2005), *Understanding Attachment in Young Children*, NDSU, North Dakota State University Fargo, North Dakota.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çabuk Kaya, N. (2011). “*Aile ve Çocuk*” *Aile Sosyolojisi* (ed.Kasapğlu, A ve Karkiner, N) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2306 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1303
- Çetin,F., Bilbay,A.A., Kaymak,D.A.(2003). *Çocuklarda Sosyal Beceriler*. 2. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Doğan, M. (2011) *Çocuk ruh sağlığı* (Ed.Uzuner, Y.).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2200 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1209
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Erwin, P.(2000).*Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık* (çev. Osman Akınhay) Bursa: Alfa/ Aktüel Kitabevleri.
- Kading M. (2014), *School Connectedness: An Analysis of Students' Relationship with Their School*, Winona State University.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara.: ÖSYM yayınları.
- Mathur, S. (2001). “Social and academic school adjustment during early elementary school”, *The Sciences & Engineering*. 62 , Jan. 2001.
- MEB, *Oturum 3: Anne-Baba Tutumları*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- NCSE, (2007), *21 Ways to Engage Students in School*, National Center for School Engagement.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Cambridge: MA: Blackwell.

- Otrar, M., ve Koç Yıldırım, P. (2003). *Rehber Kitap:Öğrenci ve Aileler İçin*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özakkaş, T. (2004). *Bütüncül Psikoterapi*, İstanbul: Litera Yayıncılık
- Özdemir, A. (2012). *Çatışma ve Stres Yönetimi-1* (Ed. Ceyhan, E) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2547 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1517.
- Sezer, S.(2002). *12. Özel eğitim Kongresi Yöntemler yaklaşımlar Stratejiler*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları Yayın No.- 193
- Sümer, N. (2006), *Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü*,11. Ergen Günleri, Konuşma Metni, Hacettepe Üniversitesi Aralık.
- Taşdan, D. (2009). *Çocuk ve Şiddet* (2 b.). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.
- Türkan, A. Şahan, R. Meydan, A. Türker, S. A. (2012). *Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 9. Sınıf* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yaman, E., Eroğlu, Y., ve Peker, A. (2011). *Başaçıkma Stratejileriyle:Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık* (1 b.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Psikolojisi*. 16. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi. Yavuzer, H. (2000). *Okul Çağı Çocuğu*. 4. basım, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocukta Ruh Sağlığı*, 79.Basım, İstanbul: Özgür Yayınları. Yurtal (2004),

Sürelî Yayınlar

- Adler, A. (2000). *Yaşama Sanatı* (Çev. Kamuran Şipal) İstanbul: Say Yayıncılık.
- Ainsworth, M. (1967), "Infancy in Uganda: Infant Care and the Growth of Love", *John Hopkins University Press*, <https://www.psychologistworld.com/developmental/attachment-theory.php#references>. 12.12.2016.
- Akça P. R. (2012), "Ana- Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı, Mart – Nisan.
- Arastaman G. (2009), "Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına ilişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, s. 102-112.
- Argon T. ve İsmetoğlu M. (2016), "Öğrencilerin Lise Yaşam Kalitesi Algıları İle Okula Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, s. 238-249.
- Aytin N. (2014), *Ergenlerde Yeme Tutumları İle Sorun Çözme Eğilimleri Ve Ebeveyne Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

- Başal H. A, Bağçeli Kahraman, P. Derman, M., Kahraman, Ö. ve Sümer, H. (2014), “Otoriter ve Demokratik Tutuma Sahip Ebeveynleri olan 5-6 Yaş Çocuklarının Evcilik Oyunlarında Üstlendikleri Roller”, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, s. 384-409.
- Bellici, N (2015), “Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlanmanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, s. 48-65.
- Bergin C. ve Bergin D. (2009), “Attachment in the Classroom”, *Educ Psychol Rev*, Cilt 21, s. 141-170).
- Bilgin, A. (2008). Aile İçi Bedensel Cezaya İlişkin Bir Çalışma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 41 (1), 29-50.
- Bowlby, J. (1998) “Attachment and loss (No. 3)”, *Random House*, <https://www.learning-theories.com/attachment-theory-bowlby.html>. 03.12.2016.
- Bowlby, R. (2009), “Attachment, what it is, why it is important and what we can do about it to help young children acquire a secure attachment”, <http://www.ecswe.net/wp-content/uploads/2009/01/QOC1-Chapters-10-12.pdf>. 11.12.2016.
- Bozdemir F. ve Gündüz, B. (2016), “Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları Ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Duygusal Zekâ İle İlişkileri”, *International Journal of Human Sciences*, Cilt 13, Sayı 1, s. 1797-1814.
- Bretherton, I. (1992), “The Origins Of Attachment Theory: John Bowlby And Mary Ainsworth”, *Developmental Psychology*, Cilt 28, s. 759-775.
- California Safe and Supportive Schools, (2012), “*School Connectedness*”, http://surveydata.wested.org/resources/S3_WhatWorksBrief4_Connectedness_final.pdf. 01.12.2016.
- Çakar Savi, F. (2014), “Otomatik Düşüncelerin Umutsuzluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Benlik Saygısının Aracılık Rolü”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 14, Sayı 5, s. 1673-1687.
- Çalışır M. (2009), “Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry*, Cilt 1, s. 240-255.
- Çam O. ve Aydoğdu H. (2015), “The Evaluation Of Attachment Process In The Context Of Adolescents Diagnosed With Substance Use Disorder”, *Turk J Child Adolscement Health*, Cilt 22, Sayı 1, s. 49-56.
- Çelik, V. (2006). Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı Eğitimciler Birliği Sendikası www.egitimbirsen.org.tr s.267-281.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar. *Bilig* (32), 83-108.

- Deniz, E. (2011), “Karar Verme Stilleri ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 11, Sayı 1, Kış, s. 97-113.
- Duy Baki ve Yıldız M. Ali, (2014), “Farklı Zorbalık Statüsüne Sahip Erinlerde Okula Bağlanma ve Yalnızlık”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 39, Sayı 174, s. 173-188.
- Filiz B, Tuzgöl Dost, M. ve Çetin, B. (2014), “Lise Öğrencilerinde Tükenmişliği ve Okul Bağlılığını Etkileyen Faktörler: Çalışma Alışkanlıkları, Yetkinlik İnancı ve Akademik Başarı”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 14, Sayı 5, s. 1709-1727.
- Gömleksiz Mehmet N. ve Özdaş F. (2013), “Serbest Etkinlikler Dersinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1, s. 105-118.
- Gültekin Akduman, G. (2010). 7-14 Yaş Grubu Çocuklarda Akran İstismarı ve Kendi Çözüm Önerileri. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3 (2), 13-26.
- Gürdil G. (2009), “Geşalt Temas Biçimleri, Bağlanma Stilleri Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, <http://ankadanismanlik.com.tr/ekicerik/gestalt%20baglanma%20yasam%20doyumu.pdf>. 11.12.2016.
- Hamarta E, Deniz, E., Durmuşoğlu, N. (2009), “Bağlanma Stillерinin Duygusal Zekâyı Yordama Düzeyi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 9, Sayı 1, s. 195-229.
- Harman, G ve Çelikler D. (2012), “Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzerine Bir Derleme Çalışması”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Ağustos, s. 147-156.
- Hill, L. G. ve Werner, N. E. (2006). Affiliative Motivation, School Attachment, And Aggression In School. *Psychology in the Schools*, Vol. 43(2), 231-246.
- Ijzendoorn M. V. (2007), “Attachment at an Early Age (0-5) and its Impact on Children’s Development”, <http://www.child-encyclopedia.com/attachment/according-experts/attachment-early-age-0-5-and-its-impact-childrens-development>. 06.12.2016.
- Johnson, K. A. (2000). “The peer effect on academic achievement among public elementary school students”, A Report of The Heritage Center for Data Analysis. Reports - Research (143).
- Kaplan B. ve Aksel E. Ş. (2013), “Ergenlerde Bağlanma Ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, Cilt 1, Sayı 1, s. 20-49.
- Karabekiroğlu, K. (2016), “Ergenlikte otonomi (özerklik) gelişimi nasıl olur?”, <http://www.cocukhayat.com/yazi/ergensosyal.html>, 06.12.2016.
- Karakuş, Ö. (2012), “Ergenlerde Bağlanma Stilleri Ve Yalnızlık Arasındaki İlişki”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 23, Sayı 2, Ekim, s. 33-46.

- Karaşar, B. ve Kapçı E. G. (2016), "Examining School Attachment and Academic Success In Terms Of Different Variables", *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, Cilt 49, Sayı 1, s. 21-42.
- Karataş Z., Tagay, Ö., Savi Cakar, F. (2016), "School Attachment and Peer Bullying as the Predictors of Early Adolescents' Resilience", *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives*, Cilt 6, Sayı 1.
- Kaya M. ve Savrun, B. M. (2015), "Relationship Between Attachment Styles And Test Anxiety Of Grade 8 Students Who Will Take The Common Exam For Transition To Secondary Education System", *NYS*, Cilt 53, Sayı 3, s. 32-42.
- Kesebir, S, Özdoğan Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. F. (2011), "Attachment and Psychopathology", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*, Cilt 3, Sayı 2, s. 321-342.
- Kepenekçi, Y. , Çınkır, Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*. 30, 193-204.
- Kıran Esen, B. (2003) Akran Baskı Düzeylerine ve Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Risk Alma Davranışı ve Okul Başarılarının İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt: 2 Sayı:20
- Kırimer, F. Akça, E. ve Sümer, N. (2014), "Orta Çocuklukta Anneye Kaygılı ve Kaçınan Bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması", *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt 17, Sayı 33, Haziran 2014, s. 45-57.
- Koçak R. ve Karasu H. (2016), "Ergenlerde Özerkliğin Yordayıcısı Olarak Bağlanma Stilleri ve Proaktif Kişilik Yapılarının İncelenmesi", *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s. 195-236.
- Kuyumcu, B (2011), "Evli Kişilerde Gestalt Temas Biçimleri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 3 Sayı 5, Güz, s. 57-70.
- Lecroy Craig Winston ve Krysik Judy (2008), "Predictors of Academic Achievement and School Attachment among Hispanic Adolescents", *Children Schools*, Cilt 30, Sayı 4, s. 197-209.
- Morsünbül Ü, Çok F. (2011), "Bağlanma ve İlişkili Değişkenler Attachment and Related Variables", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt 3, Sayı 3, s. 553-570.
- Ogelman, H., Seçer, Z., Gündoğan, A. ve Bademci, D. (2015), "68-72 Aylık Okul Öncesine ve İlkokula Devam Eden Çocukların Okula Uyum ve Öğretmenleriyle İlişkilerinin Karşılaştırılması", *OMÜ Eğt. Fak. Derg. / OMU J. Fac. Educ.*, Cilt 34, Sayı 1, s. 1-17.
- Önen E. (2014), "Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri İçin Uyarlama Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 5, Sayı 42, s. 221-234.

- Önen E. (2014), “Öğrencinin Okula Bağlılığı Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri İçin Uyarlama Çalışması”, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tpdrd/article/view/1058000431>. 11.12.2016.
- Oral, V. Ve Yurtal, F. (2008) İlköğretim 5. Sınıf Düzeyinde Arkadaşlığın Sosyometrik Statü Ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, 2008, s.281-294
- Özdemir M. ve Kalaycı H. (2013), “Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Cilt 13, Sayı 4, s. 2125-2137.
- Özdemir Y (2015), “Ortaokul Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği: Ödev, Okula Bağlılık ve Akademik Motivasyonun Rolü” *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s. 27-35.
- Özdemir Y ve Koruklu N. (2013), “Parental Attachment, School Attachment and Life Satisfaction in Early Adolescence”, *Elementary Education Online*, Cilt 12, Sayı 3, s. 836-848.
- Pekel, N. (2005). “Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba/ kurban davranış türleri.”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92
- Penner, C. (2012), “School Attachment Theory And Restitution Processes: Promoting Positive Behaviors In Middle Years Schools”, *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, Sayı 137, Ekim,.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2 (2), 531-562.
- Robert M. F., Joanne Sanders-Reio, (2001), “The Influence of Attachment On School Completion”, *School Psychology Quarterly*, Cilt 16, Sayı 4, s. 427-444.
- Sarı M. (2011), “Lise Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, s. 147-160.
- Savi, F. (2011), “School Attachment Scale for Children and Adolescents: The Study of Validity and Reliability”, *Elementary Education Online*, Cilt 10, Sayı 1, s. 80-90.
- Shochet Ian M. Tanya S. ve Ross .H, (2015), “How Do School Connectedness And Attachment To Parents Interrelate in Predicting Adolescent Depressive Symptoms?”, *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*,
- Ural O, Gülçün G, Tırker S, Kadriye E. Azkeskin ve Elif Y, (2015), “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri İle Sosyal Yetkinlik Ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Faculty of Health Sciences Journal*, Cilt 1, s. 589-598.

- Uytun M. Ç, Didem B Öztıp ve Ertuğrul E, (2013), “Ergenlik ve Erişkinlikte Bağlanma Davranışının Değerlendirilmesi,” *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, Cilt 26, s. 177-189.
- Yavuz H. Ç ve Kutlu Ö. (2016), “Ekonomik Bakımdan Dezavantajlı Öğrencilerin Akademik Yılmazlık Düzeylerinin Bazı Koruyucu Faktörler Açısından İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 41, Sayı 186, s.1-19.
- Yeşildağlı, Ü, (2012), “Çocukları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Velilerin İlkokula Hazırbulunuşluk İle İlgili Görüşleri”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl 16, Sayı 52, Yaz, s. 231-244.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin bazı değerışkenlere göre sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 33-45.
- Yıldız M. A. ve Kutlu M., (2015), “Erinlerde Okula Bağlanmanın Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı Ve Depresif Belirtilerin İncelenmesi”, *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, Cilt 12, Sayı 31, s. 332-345.
- Yuen M., Patrick S. Y. Lau, Queenie A. Y. Lee, Norman C. Gysbers, Raymond M. C. Chan, Ricci W. Fong, Y. B. Chung ve Peter M. K. Shea (2012), “Factors Influencing School Connectedness: Chinese Adolescents’ Perspectives”, *Asia Pacific Education Review*, Cilt 13, Sayı 1, s. 55-63
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Yurtal, F. (2004). Name calling and peer beliefs among primary school children in Turkey. *Pastoral Care in Education*, 22(2), 39-41

Tezler

- Acar, T. (2009). “*Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Psikolojik Belirtiler*” Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Andiç S. (2013), *Ergenlik Döneminde Zihni Meşgul Eden Konularla İlişkili Değerışkenler: Bağlanma Tarzları, Öz-Şefkat Ve Psikolojik Belirtiler*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, E. (2008), *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson’un Psikososyal Geliim Dönemleri Ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Seşçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytek H. (1999). *Grup rehberliğinin orta öğretim basamağındaki öğrenenlerin öfkeli davranışlarının kontrolü üzerindeki etkisi*. Basılmamış Yüksek Lisan Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Berkbigler J. (2015), *School Connectedness: Contextualizing Issues In Extracurricular School Based Sports*, A Paper Presented to the Gordon Albright School of Education In Partial Fulfillment of the Requirements For the Degree of Master of Education EGC640 School Counselling Project September.

- Can, S. (2008), *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okula Bağlılık Düzeylerinin bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz N. (2011), *Liseye Devam Eden Ergenlerin Risk Alma Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ergün, N. (2015). *Erken Ergenlerde Okul, Aile Ve Demografik Değişkenlere Göre Akran Zorbalığının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı
- Güler H. K. (2014), *Yetişkin Bireylerde Bağlanma Biçimleri İle Psikososyodemografik Değişkenlerin Aleksitimi Düzeyi Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğan M. (2015), *Eşlerin Bağlanma Tarzları İle Çift Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin Araştırılması*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Kantarcı, D. (2009), *Tezi Evli Bireylerin Bağlanma Stillerine Göre Adatma Eğilimleri Ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oral, V. (2007). *İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlarına ilişkin düşüncelerinin sosyometrik statü ve akademik başarı açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı
- Özatça A. (2009), *Ergenlerde Sosyal Ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir S. (2012), *Panik Bozukluğu ve Major Depresif Bozuklukta Bağlanma Boyutlarının Araştırılması*, Uzmanlık Tezi, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Özden Ç. C. (2013), *Ebeveyn Kontrol Davranışlarının Ergenlerin Öz Düzenleme Becerileri Ve Duygusal Sorunları Üzerindeki Etkisi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özer, M. (2011), *Suçluluk-Utanç, Bağlanma, Algılanan Ebeveynlik (Anne) Tarzı Ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Sacks V., Moore K., Terzian M. ve Constance N. (2014), *School Policies, School Connection, and Adolescents :What Predicts Young Adult Substance Use?*, Child Trends 7315 Wisconsin Avenue Suite 1200 W Bethesda.
- Saçar B. (2007), *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Öfke Tepkisiyle Arkadaş Bağlılığının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Satan, A. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler İle İlişkisi (Doktora Tezi)* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
- Sertbaş N. Ç. (2006), *İlköğretim Öğrencilerinde Davranış Problemleri Ve Yordayan Değişkenler*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şenkal İ. (2013), *Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları Ve Bağlanma Biçiminin Depresyon Ve Kaygı Belirtileri İle İlişkisinde Aleksitiminin Aracı Rolünün İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üre Ö, (2011), *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yaka, A. İ (2011), *Bağlanma, Erken Döneme Yönelik Şemalar, Öz-Yönetim Ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diğer Kaynaklar

- Perry, B. D. (2013), “Bonding and Attachment in Maltreated Children Consequences of Emotional Neglect in Childhood”, The ChildTrauma Academy, https://childtrauma.org/wp-content/uploads/2013/11/Bonding_13.pdf. 08.12.2016.
- Pişkin, M. (2010). Examination of peer bullying among primary and middle school children in Ankara. *Education and Science*, 35 (156), 175-189.
- Rabiner, D., Keane, S.P, & MacKinnon-Lewis, C. (1993). Children’s beliefs about familiar and unfamiliar peers in relation to their sociometric status. *Developmental Psychology*, 29, 236-243.
- The Directorate of Agencies for School Health, (2014), “School Connectedness What does the evidence say?”, The Directorate of Agencies for School Health, http://healthyschoolsbc.ca/media/21257/school_connectedness_evidence_summary_oct_2014.pdf. 09.12.2016.
- Turhan, C. (2016), “Anne Baba Tutumları”, <https://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlari>. 12.12.2016.

EKLER

ÇOCUKLARIN OKULA BAĞLANMA DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ

Değerli Öğrencilerimiz,
Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerimizin okula bağlanma ile ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.
Bu anket öğrencilerimizin okula bağlanmada sizi etkileyen unsurlar hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi belirleme amacıyla hazırlanan sorulardan meydana gelmektedir.
Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir.
Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.
İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sınıf

BİRİNCİ

Cinsiyet	Bayan ()	Erkek ()			
Okuduğu sınıf	5. sınıf ()	6. sınıf ()	7. sınıf ()	8. sınıf ()	Diğer.....
Öğrencinin Yaşı	10 yaş ()	11 yaş ()	12 yaş ()	13 yaş ()	14 yaş ()

İKİNCİ

Bu bölümde okula bağlanmanıza ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda; 1- Hiç, 2- Çok az, 3- Biraz, 4- Çok, 5- Çok fazla
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum,

SORU NO	SORULAR	HİÇ	ÇOK AZ	BİRAZ	ÇOK	ÇOK FAZLA
1.	Bazı çocuklar acımasız davranmayı sever ve başkalarının duygularını incitir, sınıfınızdaki çocuklar acımasız davranmayı ve arkadaşlarının duygularını incitmeyi ne kadar sever?					
2.	Bazı çocuklar dürüst olmaya çalışır ve kurallara göre oyun oynar, sınıfınızdaki çocuklar ne kadar dürüst ve kurallara göre oyun oynamaya çalışırlar?					
3.	Bazı çocuklar etrafındaki çocukları yönetmekten hoşlanırlar, sınıfınızdaki çocuklar ne kadar etrafındaki çocukları yönetmekten ne kadar hoşlanırlar?					
4.	Bazı çocuklar saygı duyulabilir ve güvenilebilir, sınıfınızdaki çocuklar ne kadar saygı duyulup güvenilebilir?					
5.	Bazı çocuklar diğer çocuklara karşı yardımsever ve iyi davranır. Sınıfındaki çocuklar ne kadar yardımsever ve iyi olmaya çalışır?					

6.	Bazı çocuklar paylaşmayı sever ve hiçbir şeyi kendine saklamaya çalışmaz, sınıftaki çocuklar başkaları ile paylaşmayı ne kadar sever.					
7.	Bazı çocuklar kolaylıkla kızar ve diğer çocuklarla kavga etmeye başlar, sınıftaki çocuklar ne kadar çabuk kızar ve kavga etmeye başlar.					
8.	Bazı çocuklar diğer çocuklara önem verir ve onların duygularını incitmez, sınıftaki çocuklar diğer çocuklara ne kadar önem verir?					
9.	Bazı çocuklar diğerlerinin kusurlarını bulmayı sever ve onlarla alay eder, sınıftaki çocuklar ne kadar sever ve onlarla alay eder.					
10.	Bazı çocuklar gösteriş yapmayı sever ve diğer çocuklarda daha iyi olduklarını düşünürler, sınıftaki çocuklar ne kadar gösteriş yapmayı severler?					
11.	Bazı çocuklar problemler karşısında başkalarını suçlamaya çalışır, sınıftaki çocuklar problemler karşısında ne kadar başkalarını suçlamaya çalışırlar?					

SORU NO	SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Hareketleri ile beni sınırlendiren birisine kötü sözler söylerim.					
2.	Hoşlanmadığım birisine kötü sözler söylemek beni rahatsız etmez.					
3.	Düşüncelerimi başkalarıyla paylaşıyorum.					
4.	Sıkıntılarımı arkadaşlarımla konuşarak hallederim.					
5.	Sınıftaki birisine küfretmek beni sakinleştirir.					
6.	Sınıfta nedensiz yere birisine bağırılır.					
7.	Bazı kişi veya kişilere karşı kırıcı sözler söylenir.					
8.	Sınıfta birisi üzgünse onu fark edebilirim.					
9.	Sınıfın kurallarına uymak önemlidir.					
10.	Sınıfta birisi kırıldığı zaman onu anlayabiliyorum.					
11.	Korkak olan oyuna giremez.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sevil Gülcan GÖREN

Doğum Tarihi : 04.05.1969

Doğum Yeri : İstanbul

Medeni Durumu : Evli

Eğitim

İlkokul : Sultan Murat İlkokulu

Ortaokul : Sefaköy Ortaokulu

Lise : Sefaköy Anadolu Lisesi

Lisans : Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümü

Lisans : Anadolu Üniversitesi Felsefe Bölümü

Ön Lisans : Atatürk Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı

Çalıştığı Kurumlar

1993 – 2012 MEB’na bağlı ilköğretim okullarında sınıf öğretmenliği

2012 - Mektebim Okulları’nda sınıf öğretmeni